

Miesten kokema parisuhdeväkivalta heterosuhteessa

Nelli Kähärä

Pro Gradu

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2016

Miesten kokema parisuhdeväkivalta heterosuhteessa

Nelli Kähärä

Sosiaalityö

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Marjo Kuronen

Kevät 2016

101 sivua + 2 liitettä

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää, millaista on elää miehenä heterosuhteessa, jossa nainen käyttää väkivaltaa miestä kohtaan. Tutkimuksessa tarkastelen, miten miehet määrittelevät itse kokemansa väkivallan, ja millaista väkivaltaa he ovat kokeneet. Halusin myös selvittää, millaisia seurauksia väkivallalla on ollut miesten elämässä, ja miten he ovat kyenneet selviytymään väkivaltakokemuksistaan. Miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa on tutkittu vähän, joten lähdin liikkeelle näistä peruskysymyksistä.

Tutkimukseen osallistui haastatteluilla seitsemän parisuhdeväkivaltaa kokenutta miestä. Käytin narratiivista viitekehystä haastattelujen toteuttamisessa, sillä olin kiinnostunut väkivaltakokemuksesta miesten kertomina. Haastatteluissa miehet kertovat väkivaltakokemuksensa tarinana, jossa on alku ja loppu. Haastattelut olivat puolistrukturoituja. Analyysin toteutin systemaattisella temaattisella analyysillä.

Miehet kertoivat useimmiten kokeneensa henkistä väkivaltaa yhdessä fyysisen väkivallan kanssa. Lisäksi he kertoivat sosiaalisen ja fyysisen rajoittamisen ja kontrollin kokemuksista. Tyypillisesti erilaiset väkivallan muodot esiintyivät yhdessä. Miehet olivat kokeneet hyvin raakoja väkivallantekoja parisuhteissaan, ja väkivalta oli silloin henkeä uhkaavaa. Osa miehistä kertoi vastustaneensa väkivaltaa väkivallalla, mutta suurin osa miehistä oli valinnut olla käyttämättä väkivaltaa. Pidättäytyminen väkivallasta merkitsi miehille itsekunnioituksen säilyttämistä ja omien periaatteiden vaalimista. Väkivallasta seurasi miehille psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia ongelmia, kuten masennusta, paniikkihäiriötä, päihteidenkäyttöä ja somaattisia sairauksia. Suurin osa miehistä oli irtautunut väkivaltaisesta suhteesta, ja eron jälkeinen toipuminen oli hidasta ja raskasta. Miehillä oli eron jälkeen vaikeuksia sitoutua uusiin parisuhteisiin, ja luottaa ihmisiin. Avun hakeminen ei ollut miehille helppoa: vain kaksi heistä oli hakenut apua väkivallasta selviytymiseen.

Näyttää selvältä, että jotta miehiä voitaisiin auttaa sosiaalityön keinoin, on tutkimustietoa aiheesta hyvä saada lisää. Parisuhdeväkivalta on piiloutuva ilmiö, ja miehet jäävät kokemustensa kanssa liian usein yksin. Parisuhdeväkivallasta on syytä myös puhua lisää, jotta se ei olisi enää tulevaisuudessa niin suuri tabu, ja avun hakeminen olisi helpompaa.

Asiasanat: miehet, parisuhdeväkivalta, sukupuolisensitiivisyys, sukupuolittuminen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 SUKUPUOLISTUNUT PARISUHDEVÄKIVALTA	7
2.1. Parisuhdeväkivalta julkisessa keskustelussa ja tutkimuksessa	8
2.2 Parisuhdeväkivallan symmetria tutkimuksen kohteena	11
2.3 Miehiin kohdistuvan väkivallan tutkimus	17
2.4 Parisuhdeväkivallan käsitteistä	26
2.5 Tutkimustehtävä	30
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
3.1 Narratiivinen lähestymistapa miesten kokemuksiin	32
3.2 Haastattelujen toteutus	34
3.3 Temaattinen systemaattinen analyysi	40
3.4 Etiikan erityiskysymykset parisuhdeväkivaltatutkimuksessa	43
4 VÄKIVALLAN MUODOT MIESTEN PARISUHTEISSA	47
4.1 Fyysinen väkivalta	47
4.2 Henkinen väkivalta	53
4.3 Kontrollointi	61
5 VÄKIVALLAN JÄLKEEN TAPAHTUNUTTA	69
5.1 Väkivallattomuus valintana ja väkivaltaan vastaaminen	69
5.2 Väkivallan seuraukset	73
5.3 Väkivaltaisesta parisuhteesta irtautuminen	80
5.4 Selviytyminen ja toipuminen	84
6 LOPUKSI	91
LÄHTEET	98
LIITTEET	102

1 JOHDANTO

Tarkastelen tässä tutkimuksessa miesten kokemuksia naisten tekemästä parisuhdeväkivallasta heteroparisuhteessa. Suurin osa parisuhdeväkivaltatutkimuksesta on keskittynyt naisten kokemaan parisuhdeväkivaltaan, ja toisaalta miesten väkivaltaisuuteen parisuhteessa. Suuntaus on ymmärrettävä, sillä tutkimustiedon valossa naiset kohtaavat huomattavasti enemmän parisuhdeväkivaltaa. Uhriksi joutuneiden naisten suuresta määrästä huolimatta myös miehet kokevat parisuhdeväkivaltaa. Ilmiötä ei ole tutkittu kovin paljon miesten kokemusten näkökulmasta, tosin väkivaltaisista naisista on jonkin verran tutkittu viime vuosina (esim. Törrönen 2009). Naisten väkivaltaisuuden tarkastelun yhteydessä on myös kiinnitetty huomiota naisten väkivallan kohteeksi joutuneisiin miehiin, ja esimerkiksi Yle on tehnyt asiasta televisio-ohjelman (Naisen musta raivo, 23.2.2012). Asiasta on tosin alettu puhua vasta viime vuosina. Aiheen tutkiminen saattaa olla vaikeaa, koska miehiä ei ole perinteisesti nähty parisuhdeväkivallan uhreina, eikä ilmiö ole samalla tavalla tunnettu kuin naisten kohtaama parisuhdeväkivalta.

Parisuhdeväkivalta on voimakkaasti piiloutuva ilmiö, ja sen vuoksi kokonaiskäsitely parisuhdeväkivallan yleisyydestä on tavallisesti muodostettu myös muiden kuin tilastolähteiden perusteella. Suomessa on tehty muun muassa uhritutkimuksia parisuhdeväkivallan kokemuksista 1980-luvulta lähtien. (Piispa ym. 2006) Naisiin kohdistuvan väkivallan kustannuksia yhteiskunnalle on pyritty arvioimaan, ja on todettu, että kustannukset nousevat miljooniin euroihin (Heiskanen & Piispa 2000). Ongelman laajuus on siis jo todettu yhteiskunnallisella tasolla. Vielä ei ole selvää, millaisia kustannuksia miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta aiheutuu.

Miesten uhrikokemuksia on selvitetty vuonna 2010 Tuhansien iskujen maa -raportissa, jonka toteutti Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivat kriminaalipoliittikan instituutti (HEUNI). Siinä selvitettiin parisuhdeväkivaltaa miesten kokemana. Tutkimuksessa tarkasteltiin miesten kokemuksia haastattelun ja kyselyn keinoin. Tuossa tutkimuksessa 16 % vastanneista miehistä oli kokenut parisuhdeväkivaltaa, ja viisi prosenttia oli kokenut väkivaltaa parisuhteessa viimeisen vuoden aikana. Raportissa todettiin, että otoksen miehet sekä naiset olivat kokeneet

suunnilleen yhtä usein väkivaltaa parisuhteissaan, mutta naiset kokivat useammin parisuhteessa uhkailua ja seksuaalista väkivaltaa. Raportti on ensimmäinen väestötason tutkimus miesten kokemasta väkivallasta. Tutkimukseen poimittiin 7171 Suomessa vakituisesti asuvaa henkilöä, jotka valikoituivat tutkimukseen satunnaisotannalla Tilastokeskuksen rekisteristä. Heistä 45 prosenttia osallistui tutkimukseen ja mukana oli miehiä 1918. Tutkimuksessa käytettiin menetelminä kasvokkaista haastattelua, puhelinhaastattelua sekä Internetissä toteutettua kyselyä. Tutkittavilta kysyttiin väkivaltakokemuksista, joita heillä on ollut 15 vuotta täytettyään ja viimeisen vuoden aikana. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 5)

Heiskanen ja Ruuskanen tutkimuksessa miehistä 11 prosenttia ja naisista 12 prosenttia oli kokenut parisuhdeväkivaltaa nykyisessä suhteessa. Miehet olivat kokeneet naisia noin puolet vähemmän entisen kumppanin tekemää väkivaltaa. Erillisenä tarkasteltiin sitä, miten usein miehet ja naiset ovat kohdanneet väkivaltaa koko nykyisen parisuhteen ja viimeisen 12 kuukauden aikana. Luvut laskettiin niistä, jotka vastaamishetkellä olivat suhteessa ja niistä, joilla oli päättynyt parisuhde. Miehistä noin 6 prosenttia ja naisista noin 4 prosenttia oli kokenut väkivaltaa nykyisen kumppanin kanssa viimeisen vuoden aikana. Entisen kumppanin tekemänä väkivaltaa oli kokenut miehistä 22 prosenttia ja naisista 42 prosenttia. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 16–17)

Samassa tutkimuksessa selvitettiin väkivallan toistuvuutta. Miesten ryhmässä 14 prosentissa entisen kumppanin tekemästä väkivallasta oli toistunut yli 10 kertaa. Nykyisen kumppanin tekemässä väkivallassa tyypillisintä oli, että väkivaltaa oli tapahtunut kahdesta kolmeen kertaan, 44 prosentissa tapauksista. Usein toistuvaa (yli 10 kertaa) väkivaltaa kokeneita oli miesten keskuudessa 5 prosenttia. (mt, 24–25.) Miesten parisuhteissa nykyisen kumppanin tekemä väkivalta oli alkanut viimeisen vuoden aikana 16 prosentissa tapauksista. Neljännes suhteissa alkaneesta parisuhdeväkivallasta oli alkanut yli 10 vuotta sitten. Tässä oli suuri ero naisten ryhmään verrattuna: heillä väkivalta oli alkanut puolessa tapauksista yli 10 vuotta sitten. Voidaan siis sanoa, että miesten parisuhdeväkivaltakokemukset olivat tapahtuneet vastikään useammin kuin naisilla. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 26–27)

Naisten ja miesten kokemuksia ja niiden eroja on selvitetty tutkimuksessa laajemminkin. Avaan kysymystä lisää ”Sukupuolistunut väkivalta” -luvussa. Omassa tutkimuksessani olen erityisen kiinnostunut selvittämään miesten henkilökohtaisia kokemuksia ja käsityksiä väkivallasta. Uskon, että myös miesten kokemuksia on syytä tutkia, jotta asiasta saadaan laajempi kokonaiskuva. Mielestäni tiedon tuottaminen on erityisen tärkeää uudenlaisten, nykyistä palvelukokonaisuutta täydentävien auttamismuotojen kehittämisen kannalta.

Sosiaalityön kannalta aihe on relevantti, sillä sosiaalityöntekijöillä pitäisi olla herkkyyttä havaita väkivaltaa asiakkaidensa elämässä, ja kyetä puuttumaan siihen ammatillisin keinoin. Näen, että sekä tekijöiden että kokijoiden auttaminen on tärkeää, jotta väkivallan taustalla olevia syitä voidaan päästä yhdessä työstämään. Oma käsitykseni on se, että väkivaltatyö kuuluu sosiaalityöntekijän työnkuvaan huolimatta siitä, missä sosiaalityöntekijä työskentelee. Väkivaltapalveluiden piiriin pääseminen ei ole välttämättä itsestäänselvyys, ja vaikkapa peruspalveluissa toimivat sosiaalityöntekijät ovat mielestäni juuri oikeita henkilöitä auttamaan väkivaltaan liittyvissä kysymyksissä. Työssäni kohtaamista sosiaalityöntekijöistä kuitenkin suuri osa on todennut, ettei oikein tiedä, miten väkivallasta olisi syytä puhua, ja miten väkivaltaisissa suhteissa eläviä ihmisiä olisi mahdollisuus auttaa. Sosiaalityöntekijällä pitäisi olla rohkeutta uskaltaa nähdä väkivalta, sillä usein väkivaltaisessa parisuhteessa elävät ihmiset haluavat puhua asiasta jonkun kanssa. Mielestäni parisuhdeväkivalta on sosiaalityön kannalta relevantti myös tutkimusaiheena. Sosiaalityöntekijöiden on syytä myös tunnistaa sukupuolen kysymyksiä käsitellessään parisuhdeväkivaltaa asiakkaiden kanssa.

Parisuhdeväkivalta on sensitiivinen tutkimusaihe, koska on todettu, että parisuhteessa väkivallan kohteeksi joutuneet naiset kertovat häpeävänsä väkivaltaa, ja myös syyllistävänsä itseään siitä. Sama koskee luultavasti myös miehiä. Näyttää siltä, että laajemminkin yhteiskunnan ja auttamisjärjestelmän diskurssit tukevat uhrin syyllistymistä ja häpeän kokemuksia. (Nyqvist 2001, 151.) Käsitykseni mukaan parisuhdeväkivalta koetaan joskus häpeällisenä asiana myös miesten kertomuksissa. En puhu tutkimuksessani väkivallan uhreista, sillä miehet eivät kutsu

haastatteluissa itseään uhreiksi. Voi olla, että miesten kohtaaman väkivallan ymmärtämiseksi pitää pystyä katsomaan uhriksi määrittelyn yli: väkivalta on miehille paljon muutakin, kuin uhriutta tai tekojen kohteena olemista. Uhrin rooli voi tuntua miehistä passiiviselta, sillä he kertovat paljon myös omasta aktiivisesta toiminnastaan väkivaltaisessa parisuhteessa. Olen halunnut omalla tutkimuksellani antaa miehille mahdollisuuden kertoa omista kokemuksistaan parisuhdeväkivallasta juuri siten, kuin he itse haluavat.

Mies on perinteisesti nähty lähtökohtaisesti väkivaltaisena osapuolena parisuhteessa, mutta millaista parisuhdeväkivaltaa miehet kokevat itse? Tarkoitukseni on tässä tutkimuksessa selvittää miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta nimenomaan väkivallan kokijana, vaikka osa miesten puheesta on liittynyt myös heidän omaan väkivaltaisuuteensa. En ole sulkenut tutkimuksesta pois mitään väkivallan muotoja, vaan olen lähtenyt liikkeelle siitä, minkä miehet ovat itse määritelleet väkivallaksi. Miesten oma mahdollinen väkivaltaisuus ei ole ollut este osallistua tutkimukseen. Halusin tuottaa kuvauksen väkivaltaisessa suhteessa eläneiden miesten tarinoista ja siitä, millaisena väkivalta on heidän elämässään näyttänyt. Kiistattomasti voi sanoa, että kaikkien tutkimieni miesten elämässä väkivallalla on ollut monenlaisia merkityksiä ja seurauksia. Sen vuoksi heidän kokemustensa esiin tuominen on arvokasta ja tärkeää.

2 SUKUPUOLISTUNUT PARISUHDEVÄKIVALTA

Käytän omassa tutkimuksessani sukupuolistuneen väkivallan käsitettä, jota avaan tässä luvussa. Väkivallan teot, sen yhteiskunnallinen konteksti ja esittämisen tavat liittyvät sukupuoleen. Keskinen (2010, 243) mukaan voidaan puhua väkivallan sukupuolistumisesta, jolla halutaan tehdä erottelu sukupuolittuneeseen väkivaltaan. Sukupuolittunut viittaa käsitteenä siihen, että kahtia jakautuneisuus olisi ilmiössä sisäänrakennettuna. Kuitenkin sukupuolittuneisuuden on taustalla monenlaisia tekijöitä, sillä tekoja, aikomuksia ja seurauksia voidaan sukupuolistaa. Sukupuolistunutta väkivaltaa voidaan tarkastella suhteessa valtasuhteisiin, sukupuolisuuteen ja seksuaalisuuteen. Sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksessa tarkastellaan, millaisissa prosesseissa väkivallan tekoja, aikomuksia ja seurauksia tullaan sukupuolistaneeksi. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, millaisia muotoja väkivalta saa, millaisissa tiloissa se tapahtuu, miten usein sitä esiintyy sekä mitä ovat sen seuraukset. Näiden pohjalta voidaan rakentaa ikään kuin profiileja sukupuolistuneelle väkivallalle. (Keskinen 2010, 243–244.) Toisaalta sukupuolistunut väkivalta on Jokisen (2000, 26) mukaan myös miestenvälistä väkivaltaa, jossa on kyse maskuliinisesta kyvykkyydestä ja sen todistamisesta toiselle miehelle. Toisin sanoen miesten välisessä väkivallassa on Jokisen mukaan kyse paikkansa ottamisesta miehissä järjestyksessä. Voidaan kysyä, mitä tapahtuu, jos mies ei sovi tähän ”muottiin”, ja esimerkiksi valitsee olla käyttämättä väkivaltaa.

Pidän sukupuolistuneen väkivallan tutkimusta oivana tapana lähestyä parisuhdeväkivaltaa tutkimusaiheena, sillä sen avulla voidaan tarkastella parisuhdeväkivaltaa laajempänä ilmiönä kuin pelkästään vahingoittavina tekoina. Tutkimuksellisesti oma tutkielmani asettuu sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksen kontekstiin ja sen vuoksi käytän itse sukupuolistuneen väkivallan käsitettä. Näre ja Ronkainen (2008, 21–22) kirjoittavat, että 2000-luvun feministisessä tutkimuksessa ymmärretään sukupuoli laajempänä, kuin pelkästään biologisena piirteenä, tai sosiaalisina kategorioina. Väkivaltaa ei tarkastella yksiselitteisesti minkään sukupuolen tekemänä, tai tiettyä sukupuolta uhrina, vaan tarkoituksena on perimmäil-

tään tarkastella käytäntöjä, jotka ovat sukupuolistuneita. Oleellista on tarkastella sitä, miten sukupuolen tuottaminen ja siihen liittyvä dynamiikka ilmentyy vaikkapa väkivallan teoissa ja erilaisissa väkivaltarikoksissa.

Omassa tutkimuksessani sukupuolen ymmärtäminen sosiaalisena kategoriana merkitsee sitä, että taustaolettamukseni on, että sukupuoli on vaikuttanut siihen, miten miehet ovat kokeneet naisen tekemän väkivallan, ja toisaalta oman kokijuu- tensa siinä. Miesten käsitykset myös naiseudesta vaikuttavat siihen, miten he kertovat kokemastaan väkivallasta. Mielestäni sukupuolistunut väkivalta ei ole yksityisasia, vaan laaja sosiaalinen ongelma, joka koskettaa koko yhteiskuntaamme. Uskon, että myös omassa tutkimuksessani sukupuoliroolit, -odotukset ja myös sosiaalisesti rakentunut sukupuoli-identiteetti vaikuttavat paitsi siihen, miten miehet kokevat väkivallan, myös siihen, miten he puhuvat siitä. Uskon, että miesten sukupuoli on myös vaikuttanut siihen, miten heidän on mahdollista selviytyä väkivallasta ja millaisia mahdollisuuksia heillä on suojautua sitä vastaan, tai kenties kokonaan estää väkivaltaa.

2.1. Parisuhdeväkivalta julkisessa keskustelussa ja tutkimuksessa

Suomessa on toteutettu yleisiä uhritutkimuksia jo vuodesta 1970 alkaen. Näissä tutkimuksissa on selvitetty väkivaltakokemuksia sukupuolettomasti: niissä on kar- toitettu vastaajien väkivaltakokemuksia ilman esimerkiksi parisuhteen kontekstia. Vuonna 1998 ilmestynyt naisiin kohdistuvaa väkivaltaa selvittänyt tutkimus ”Usko, toivo, hakkaus” (Heiskanen & Piispa 1998) toi naisten kokemaa väkival- taa laajemmin yleiseen keskusteluun. Vasta 1990-luvulla naisiin kohdistuvasta väkivallasta alettiin puhua, ja esimerkiksi Suomen Akatemia rahoitti sukupuolis- tuneen väkivallan tutkimusta. Tuolloin alettiin järjestää myös erilaisia palveluita erityisesti väkivaltaa kokeneille naisille. Erityinen naisuhritutkimus on nähty tär- keäksi, koska naisten kokema väkivalta on erityyppistä kuin miesten kokema vä- kivalta. Miesten väkivaltakokemuksissa on perinteisesti korostunut julkisilla pai- koilla tapahtunut väkivalta, joka ei ole naisten kokemuksissa tyypillistä. Parisuh- deväkivallan erityisyyden ymmärtämiseksi naisten kokemaa parisuhdeväkivaltaa on tutkittu erikseen. (Piispa ym. 2006.) Suvi Ronkainen onkin kysynyt, minkä

vuoksi tutkimuksen pääpaino on Suomessa ollut niin pitkään henkirikosten tutkimisessa, kun niiden osuus väkivallasta Suomessa on kuitenkin alle prosentin luokkaa. Esimerkiksi perheväkivallan ja parisuhdeväkivallan tutkimus on painotunut 2000-luvulle, eikä sitä aiemmin ole paljoakaan tehty. Sen sijaan 2000-luvulla tehty tutkimus on tunnistanut sukupuolikysymykset hyvin. (Ronkainen 2008, 396.)

Myös väkivaltaisista naisia on tutkittu, esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liiton Vaiettu naiseus -projektissa, jossa keskityttiin väkivaltaisten naisten tutkimiseen (Törrönen 2009). Törrösen teoksessa on vain yksi alaluku miehen kokemuksista. Tutkimuksessa tuodaan esille väkivaltaa käyttäneiden naisten traumaattisia kokemuksia ja muita elämänhistoriasta löytyviä syitä väkivaltaisuudelle. Miesten väkivaltaista käyttäytymistä on tutkittu paljon naisten näkökulmasta ja miesten kokemuksia parisuhdeväkivallan uhrina olemisesta puolestaan on vähän (Flinck 2006, 29). Myös väkivaltaisten miesten auttamisesta on jonkin verran tutkimustietoa (esim. Holma & Wahlström 2005). Ajattelen, että miesten väkivaltakokemusten tutkiminen voi olla hyödyksi myös silloin, kun pyritään auttamaan väkivaltaisia naisia. Väkivaltaa käyttävien naisten voisi olla hyödyllistä saada tietää, miten heidän väkivallan kohteenaan olevat miehet asian kokevat. Tällöin oman väkivaltaisuuden käsittely ja avun hakeminen voisi olla helpompaa. Ylipäätään aiheesta puhuminen myös julkisesti on tarpeellista, jotta ilmiö tunnistettaisiin laajemmin, eikä se olisi väkivallan eri osapuolille niin suuri tabu.

Miestutkimuksen puolella on keskitytty mieheen väkivallan tekijänä. Miestutkija Jeff Hearn (1999, 240) nimeää parisuhdeväkivallan ongelmaksi miehet. Hearn korostaa, että väkivalta on kohdennettava miesten ongelmaksi, koska he ovat tavallisimmin väkivallan tekijöinä. Näin on tehtävä huolimatta siitä, kuka on miesten tekemän väkivallan uhrina. Hearn kyseenalaistaa miehisen vallan ja haastaa miehet itsensä pohtimaan käyttäytymistään tästä näkökulmasta. Muutoksen täytyy tapahtua sekä poliittisella että yksilötasolla, jos väkivalta halutaan lopettaa. Hearn kirjoittaa, että väkivalta määrittelee kaikkia miehiä huolimatta siitä, tekevätkö he väkivallan tekoja. (Hearn 1999, 240–243.) Sekä miesten tutkiminen pelkästään

väkivallan tekijänä että naisten näkeminen pelkästään väkivallan kokijana tai uhri-
rina voi jättää ilmiöstä jotain osia piiloon.

Hearnin (emt) mukaan väkivalta ei ole koskaan irrallaan muusta elämästä mutta hän väittää, että erityisesti miehet kuitenkin ajattelevat pääsääntöisesti sen irralliseksi muusta. Hearn näkee tällaisen ajattelutavan väkivallan jatkumisen mahdollistajana. Sillä, miten määrittelemme väkivallan, on vaikutusta siihen miten pyrimme sitä ehkäisemään ja siihen puuttumaan. (Hearn 1999, 250–251.) Sukupuoli tulee nähdä parisuhdeväkivallasta puhuttaessa laajemmassa kontekstissa, ei vain yksilöllisenä ominaisuutena. Sukupuoli tuottaa rakenteita kaikilla sosiaalisen todellisuuden tasoilla, jotka ulottuvat laajemmalle yhteiskuntaan, eikä vain miesten ja naisten eroihin. Sukupuoli vaikuttaa yksilöiden halukkuuteen ja valmiuteen käyttää väkivaltaa. Parisuhde on perinteisesti ollut rakenne, joka on vahvistanut miesten valtaa. (Johnson 2008, 54.) Voidaan kysyä, onko miehellä siis paremmat mahdollisuudet ylipäättään puolustautua kokemaansa väkivaltaa vastaan.

Keskustelu parisuhdeväkivallasta pysyi pitkään sukupuolineutraalina, eikä siinä keskusteltu sukupuolten välisestä vallankäytöstä tai tasa-arvosta. Uudempi tutkimus on vienyt keskustelua kuitenkin parisuhteen valtasuhteisiin, josta ei voida aina löytää symmetriaa. Esimerkiksi väkivaltaisille miehille tarkoitettut palvelut on otettu käyttöön ilman erityistä sukupuolesta puhumista. Sukupuolesta on kuitenkin puhuttava, koska miehet ja naiset kokevat väkivallan eri tavalla. Nyqvist tuo esiin myös kerrannaisvaikutukset, joita naiset ja lapset kokevat väkivallan uhri-
na. (Nyqvist 2004, 101.) Voi olla, etteivät miehet kärsi väkivallasta samalla tavoin kuin naiset ja lapset. Kuitenkin väkivaltaan liittyvät valtasuhteet pitää ottaa huomioon asiaa tarkastellessa.

Leo Nyqvist (2004, 104) kirjoittaa, että sukupuolineutraali tapa käsitellä parisuhdeväkivaltaa on pitänyt yllä myyttisiä selityksiä ja tulkintoja parisuhdeväkivallasta. Myyttien avulla käsitellään asiaa ja tehdään sitä ymmärrettäväksi. Nyqvistin mukaan käytämme puhetapoja, joilla tuetaan miehisiä tulkintoja väkivallasta ja jollain tavalla selitetään ongelma kokonaan pois. Nyqvistin mukaan osa ongelmaa on se, että puhetavalle tyypillisesti korostetaan molempien sukupuolten väkival-

taisuutta, koska se vain ilmenee sukupuolelle tyypillisesti eri tavoin. Itse pidän käyttämiämme puhetapoja ja sanavalintoja oleellisena, koska se vaikuttaa siihen, millaista kuvaa luomme parisuhdeväkivallasta. Sen vuoksi olen halunnut kiinnittää erityistä huomiota sukupuolen huomioimiseen ja esiin tuomiseen omassa tutkimuksessani.

Käsitykseni mukaan sukupuolen ohittaminen on vahingollista väkivallan uhreille, ja varsinkin sukupuolistuneen väkivallan sivuuttaminen ylläpitää vääränlaisia käsityksiä parisuhdeväkivallasta ilmiönä. Sukupuolettomuus voi aiheuttaa myös sitä, että tekijät eivät tule autetuksi, tai tunnistetuksi. Sukupuoli vaikuttaa siihen, millaisia mahdollisuuksia miehillä on hakea ja saada apua. Vaikka itse tutkin miehiä, en voi millään sivuuttaa sukupuolen merkitystä sille, miten miehet käyttäytyvät väkivaltaisissa parisuhteissa. Sukupuolen erityiskysymykset eivät katoa mihinkään, vaikka olen tutkimuksessani keskittynyt miehiin. Myös miehillä on väkivallan kokijoina tietynlainen positio väkivaltaisessa parisuhteessa, ja uskallan väittää, että se on erilainen kuin väkivaltaa kokevien naisten positio. Tämän asian huomioiminen on tutkimuksessani tärkeää, vaikka se on välillä ollut haasteellista. Pyrin siihen, että en tukeudu parisuhdeväkivallan symmetrisyyteen, eli näkemykseen, että sekä miehet että naiset käyttävät saman verran väkivaltaa, sillä käsitykseni mukaan ilmiö ei ole symmetrinen.

2.2 Parisuhdeväkivallan symmetria tutkimuksen kohteena

On tavallista, että erilaisissa tutkimuksissa vertaillaan miesten ja naisten väkivaltaisuutta ja kokemuksia väkivallan kokijana olemisesta. Tavallisimmin on tarkasteltu naisen uhriutta ja miehen väkivaltaisuutta. Tutkimustietoa naisten kokemasta väkivallasta on paljon, ja tutkimusaihe on kiistatta hyvin tärkeä, ottaen huomioon miten paljon naiset kokevat väkivaltaa. Viime vuosina tarkastelun kohteeksi on otettu myös miesten kokemukset erilaisista väkivaltilanteista ja on alettu puhua myös väkivallan seurauksista miehille. Hines ja Malley-Morrison (2001) toteavat, että ei voida yksiselitteisesti sanoa, miten paljon naiset käyttävät väkivaltaa parisuhteissa miehiä kohtaan, mutta on selvää, että miehet kokevat parisuhdeväkivaltaa suhteissaan, ja sen vuoksi väkivallan vaikutuksia miesten elämään tulisi tutkia.

Uudessa-Seelannissa parisuhdeväkivaltaa on tutkittu tarkastelemalla kokonaista ikäluokkaa vuosina 1972–1973 syntyneitä nuoria aikuisia heidän ollessaan 21-vuotiaita. Tätä ikäluokkaa on tutkittu pitkittäistutkimuksella kolmevuotiaasta lähtien joka toinen vuosi ja heistä on kerätty tietoa myös muista aiheista. Haastattelussa oli kysymyksiä sosioekonomisesta taustasta, sosiaalisista suhteista, päihteenkäytöstä, mielenterveydestä ja rikollisuudesta. Tarkoituksena oli testata vakavan parisuhdeväkivallan sosiaalisia ja psykologisia korrelaatioita edustavassa joukossa nuoria aikuisia. Tutkimukseen saatiin mukaan 941 osallistujaa. Edellytyksenä oli, että osallistujilla oli ollut vähintään kuukauden kestänyt intiimi parisuhde viimeisen 12 kuluneen kuukauden aikana. 80 osallistujan kohdalla tuo kriteeri ei täyttynyt, joten lopullinen osallistujamäärä oli 861. (Magdol ym., 1997.)

Magdolin ym. (mt.) tutkimuksessa 21 % miehistä ja 37 % naisista kertoi käyttäneensä väkivaltaa. Uhriudestaan kertoi 34 % miehistä ja 27 % naisista. Tutkijat pohtivat tulostaan: naisilla ei ole mitään syytä liioitella omaa väkivaltaisuuttaan tai vähätellä puolisonsa väkivaltaisuutta. On syytä huomioida myös se, että kun kyseessä on pitkittäistutkimus, osallistujat tiesivät entuudestaan, että vastauksista ei ollut odotettavissa seurauksia tai interventioita. Tutkimuksessa ei selvitetty, miten usein väkivaltaa oli tapahtunut ja millaisia seurauksia uhrit kärsivät. Väkivallan uhreiksi joutuneilla naisilla oli paljon enemmän ahdistusoireistoa kuin vastavassa tilanteessa olevilla miehillä. Tästä tutkijat päättelivät, että myös interventiot tulisi suunnitella erilaiksi kun väkivallan uhrina on mies ja tekijänä nainen.

Michael P. Johnson (1995, 284–285) määrittelee parisuhdeväkivaltatutkimuksen suuntaukset kahteen kategoriaan: patriarkaalisen terrorismin tutkimukseksi (feministisessä tutkimuksessa) ja yleisen parisuhdeväkivallan tutkimukseksi (perhetutkimuksessa). Feministisessä tutkimuksessa on keskitytty rakenteelliseen, patriarkaaliseen valtaan, joka aiheuttaa miesten tekemää parisuhdeväkivaltaa. Siinä on kyse miesten harjoittamasta kontrollista naisia kohtaan. Patriarkaalisen terrorismin käsitteessä on se etu, että se pitää huomion keskitettynä väkivallan tekijään ja tämänkaltaisen väkivallan systemaattiseen, tarkoitukselliseen luonteeseen. Archer (2000) toteaa Johnsonin tutkimuksen pohjalta, että feministisessä tutkimuksessa

on tavallisesti etsitty tutkittavat naiset esimerkiksi turvakodeista ja miehet väkivaltaisesti käyttäytyvien auttamispalveluista. Perhetutkimuksen puolella tutkittavat on etsitty satunnaisella otannalla perheistä ja pariskunnista. En toisaalta oman tutkimukseni pohjalta ihmettele feministisen tutkimuksen tapaa kerätä aineistoa, sillä miesten tavoittaminen mukaan tutkimuksen tekemiseen osoittautui itsellenikin haastavaksi tehtäväksi.

Johnsonin (2008, 2) mukaan on mahdollista, että lievemmissä parisuhdeväkivallan tilanteissa, eli tilanneväkivallassa, tekijät olisivat jakautuneet tasaisesti miesten ja naisten kesken, toisin sanoen molemmat sukupuolet harjoittaisivat suunnilleen yhtä paljon väkivaltaa. Sitä vastoin intiimissä terrorissa (ks. luku 2.4) tekijät olisivat pääosin miehiä ja uhrin naisia. Tästä saattaa syntyä se ristiriitainen kuva, että joidenkin tutkimusten mukaan lähes kaikki väkivaltaiset osapuolet suhteissa ovat miehiä ja taas joidenkin mukaan ilmiö olisi tasaisempi sukupuolten välillä. Johnsonin mukaan kyseessä on kaksi eri ilmiötä. Tutkimuksien arvioinnissa pitäisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, millaisia menetelmiä ja tutkimusasetelmia erilaisissa tutkimuksissa on käytetty.

Russel P. Dobash ja R. Emerson Dobash (2004) kirjoittavat ristiriitaisista tutkimustuloksista, joita on saatu naisten tekemän väkivallan seurauksista. He ovat tehneet 190 haastattelua 95 parille, jotka olivat erikseen kertoneet käyttäneensä väkivaltaa ja toisaalta kokeneensa väkivaltaa. Johtopäätöksenä tutkimuksessa oli, että ilmiö on asymmetrinen. Miehet kohdistavat naisiin enemmän väkivaltaa, ja toisaalta väkivallan tiheämpi toistuvuus, vakavuus ja seuraukset korostuvat naisten kohdalla. Dobash ja Dobash totesivat, että tutkimuksessa on ollut ongelmana se, että väkivaltaa on tutkittu tekojen perusteella, sillä sellainen tutkimustapa ei tavoita laajempaa väkivallan kontekstia, merkityksiä ja seurauksia. Heidän mukaansa tutkimuksissa on myös se ongelma, että väkivaltaa käyttäneet ihmiset niputetaan samaan kategoriaan huolimatta siitä, ovatko he tehneet vain yhden väkivallan teon, vai useita, eikä tekojen vakavuutta välttämättä selvitetä. Dobash ja Dobash tulevat siihen johtopäätökseen, että väkivallan tekojen luonne on erilainen, vaikka näyttäisi siltä, että miehet ja naiset tekevät yhtä paljon yksittäisiä tekoja, eikä pelkän tekojen määrän perusteella voida sanoa väkivallasta juuri mi-

tään. Myös väkivallan määrittelyssä on ollut epäjohdonmukaisuuksia, sillä termiä ”abuse” on käytetty löyhästi ja yleisesti. Termin käytössä ei ole huomioitu sitä, onko uhri kokenut teot väkivallaksi (abuse) vai ei.

Donald G. Dutton (2006, 130, 109–110) väittää, että naiset ovat yhtä väkivaltaisia kuin miehet. Dutton kirjoittaa, että artikkelijulkaisuista on nähtävissä, että suurin osa tutkimuksesta on etsinyt tutkittavansa naisten turvakodeista ja miehet väkivaltaisten miesten ryhmistä, kuten Johnson (1995) jo aiemmin kirjoitti. Duttonin mukaan otospoiminnan ja feministisen ideologian seurauksena on tullut yleisesti hyväksytty kuva siitä, että vain miehet lyövät puolisoitaan. Naisen väkivaltaisuuden on suhtauduttu kieltävästi tai puolustellen. Tutkimukseen, jota on tehty naisten väkivaltaisuudesta, on suhtauduttu skeptisesti. Duttonin mukaan tutkimuksessa on vallalla ryhmäajattelu, jossa ei suostuta näkemään siitä poikkeavia tutkimustuloksia, vaan ne selitetään pois, jätetään huomiotta tai ohitetaan. Myös Murray A. Straus (2009) on laskenut, että on olemassa yli 200 eri tutkimusta, joiden mukaan miehet ja naiset ovat yhtä usein väkivallan tekijöinä parisuhdeväkivallassa. Nämä tutkimukset on tehty otoksina koko väestöstä, ei valikoidusta joukosta ihmisiä. Straus (mt.) väittää, että tutkijat ovat peitelleet tällaisia tutkimustuloksia ja jättäneet tulosten esittämisen vaiheessa pois miehiin kohdistuvan väkivallan osuuden.

Duttonin (2006, 111) mukaan feministinen paradigma on vaikuttanut tutkimukseen: siinä ajatellaan, että perheväkivalta on kulttuurisesti tuettu miehinen rakenne, kun taas naisten tekemä väkivalta on aina puolustavaa ja reaktiivista. Straus (2009) kirjoittaa, että tutkimustulokset joissa todettaisiin myös naisten käyttävän parisuhdeväkivaltaa, voisivat horjuttaa feminististä agendaa ja sen sisäisiä päämääriä. Suhtaudun Strausin väittämään kriittisesti: feminismissä suhtaudutaan nykyään tasavertaisuuteen laajemmin, ei pelkästään naisten, vaan kaikkien sukupuolten ja erilaisten muidenkin sorrettujen ryhmien asiana. Esimerkiksi Claire Snyder avaa niin sanotun kolmannen aallon feminismiä artikkelissaan, ja huomauttaa, että siinä on kyse paljon muustakin, kuin vain sukupuolten tasavertaisuudesta (Snyder, 2008).

Strausin (mt.) mukaan miesten tekemänä väkivalta nähdään osana laajempaa sosiaalista agendaa, eikä se liity tilannekonteksteihin. Straus esittää syitä epäsymmetrialle, jossa hänen mukaansa tutkimuksessa on nähty lähinnä miehet väkivallan tekijöinä. Miesten tekemät väkivallanteot aiheuttavat enemmän fyysisiä ja psyykkisiä vammoja sekä kuolemia, puhumattakaan pelosta. Naiset voivat olla myös taloudellisessa loukussa parisuhteessa, koska ansaitsevat vähemmän kuin miehet ja eron sattuessa naisille tavallisesti jää vastuu lapsista. Straus muistuttaa, että vaikka naisia kohtaan tuleekin olla empaattinen, ei pidä unohtaa että myös miehet kärsivät vammoja parisuhdeväkivallan seurauksena. Helposti käy niin, että miesten kohtaamaa väkivaltaa vähätellään ja se unohdetaan tai sitä pidetään triviaalina suhteessa naisten kokemaan väkivaltaan. (Straus 2009.)

Straus (2009) toteaa, että naisasialiikkeen pitkäjänteinen työ naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamiseksi on hyödyttänyt koko yhteiskuntaa, ei pelkästään naisia. Strausin mukaan yhteiskunnalliset liikkeet saattavat muokata ja liioitella tietoa prosessissa, jossa tarkoitus on muuttaa maailmaa. Tiedemaailman ei kuitenkaan tulisi toimia tällaisten periaatteiden pohjalta. Sosiaalisten ja moraalisten sitoumuksien ei pitäisi antaa vaikuttaa tutkijoiden työhön. Tiedon salaaminen on myös naisten edun vastaista: väkivaltaisten naisten voi olla vaikeampaa saada sen vuoksi apua. Se voi hänen mukaansa viedä pohjaa feministiseltä liikkeeltä ja sen uskottavuudelta. Strausilla ei mielestäni ole kovin paljon todistusaineistoa väitteilleen, jotka pitäisi kuitenkin pystyä, kuten hän itsekin vaatii, osoittamaan tieteellisesti todeksi. Hän niputtaa helposti kaikki ”feminististä väkivaltatutkimusta” tekevät nimenomaan taustoiltaan ja ajattelultaan feministisiksi ja olettaa, että he ajavat tutkimuksillaan erityisestä feminististä agendaa. Tämä ”feministinen agenda” näyttää aika epäselvältä rakennelmalta. Straus pyrkii tekstissään paitsi mustamaalaamaan naisten kokeman parisuhdeväkivallan tutkimusta sekä sen tutkijoita, myös feminismiä ideologiana. Mielestäni Straus ei onnistu tässä, vaan hän pystyy korkeintaan osoittamaan, että tutkimusasetelmat ovat erilaisia eri tutkimuksissa, ja se saattaa aiheuttaa erilaiset tutkimustulokset.

Myös Suomessa esimerkiksi Janne Kivivuori (2012) on kritisoinut suomalaista feminististä väkivaltatutkimusta ja väittänyt sen perustuvan aatteellisuuteen tie-

teellisyyden ja empiirisen tiedon sijasta. Hän myös väittää, että ”feministinen väkivaltatutkimus” keskittyy moralisointiin ja pohdintaan tieteen tekemisen sijasta, ja itse liputtaa empiirisen kriminologian puolesta. Kivivuori kritisoi artikkelissaan monia suomalaisia sukupuolistuneen väkivallan tutkijoita. Samankaltaista kritiikkiä on esittänyt Venla Salmi (2009). Johanna Niemi (2013) toteaa Kivivuorelle kirjoittamassaan vastineessa, ettei tunnista Kivivuoren määrittelemää feministisen väkivaltatutkimuksen koulukuntaa. Niemi huomauttaa, että nykypäivänä on tavallisempaa puhua sukupuolen tutkimuksesta, jossa erilaisia sukupuolia tutkitaan yhtenä osana sukupuolijärjestelmää. Niemi mainitsee ns. kolmannen aallon sukupuolentutkimuksen, ja toteaa, että harvoin tutkimuksessa voidaan pohjata pelkkään empiriaan. Tutkimuksen tekemiseen liittyy aina myös tutkijan teoreettinen pohdinta, sillä se ohjaa muun muassa tutkimusaiheen valintaa, metodien käyttöä ja aineistosta tehtyjä tulkintoja.

Husso, Keskinen ja Ronkainen (2012) sanovat ääneen sen, mitä varmasti moni muukin sukupuolistunutta väkivaltaa tutkinut, mukaan lukien itseni, ajattelee Kivivuoren artikkelista: se ei ole asiallinen tieteellinen puheenvuoro. Artikkelin ei perustu siihen, että Kivivuori yrittäisi ymmärtää toisten tieteentekijöiden lähtökohtia, vaan lähinnä keskittyy hahmottelemaan vihollisen ”feministisestä väkivaltatutkimuksesta”, jossa on hänen mukaansa käytännössä kaikki pielessä. Husso ym. (mt.) tuovat esille Kivivuoren tavan ottaa kontekstista irrotettuja sitaatteja käsittelyyn siten, että alkuperäinen sisältö hämärtyy ja muuttuu toisenlaiseksi. He toteavat, että moraalista paheksuntaa ei heidän tutkimuksistaan löydy. He ovat sitä mieltä, että feministinen väkivaltatutkimus on hatara käsite, jonka Kivivuori on rakennellut omien päätelmiensä pohjalta. Ei siis ole olemassa mitään feminististä väkivaltatutkimusta, jota Kivivuori käsittelee. En lähde laajemmin käsittelemään tätä tutkimuksellista keskustelua, mutta haluan tuoda esiin sen, että sukupuolistuneen väkivallan tutkijat, etenkin naisiin kohdistuvan väkivallan tutkijat, joutuvat perustelemaan tutkimustaan tiedeyhteisössä. Ei liene sattumaa, että nämä kritiikin kohteeksi joutuneet tutkijat ovat pääosin naisia. Mielestäni tämä on osoitus siitä, että myös tutkijan sukupuolella on merkitystä tieteen tekemisen sosiaalisessa kontekstissa.

2.3 Miehiin kohdistuvan väkivallan tutkimus

Hines ja Malley-Morrison (2001) ovat tarkastelleet erilaisia Yhdysvalloissa sekä Kanadassa tehtyjä tutkimuksia ja tilastoja. He toteavat, että myös naiset käyttävät väkivaltaa miehiä vastaan, ja osa väkivallasta oli vakavaa väkivaltaa. Naisten käyttämää väkivaltaa ei aina voitu heidän tutkimuksessaan tulkita itsepuolustukseksi. He toteavat, että psykososiaaliset ongelmat, joita väkivallasta seuraa, ovat melko vähän tunnettuja tutkimusaiheita. Useissa tutkimuksissa todettiin, että miehet kärsivät vammoista, masennuksesta ja psykosomaattisista oireista väkivallan seurauksina. Miesten kokemuksia on verrattu usein naisten kokemuksiin, silloinkin, kun naisten ryhmä ei ole ollut sopiva vertailuryhmä. Tutkijoiden mukaan väkivaltaa kokeneiden miesten ryhmiä pitäisikin tutkimuksessa verrata niihin miehiin, jotka eivät ole kokeneet parisuhdeväkivaltaa. Tavallista oli, että tutkimuksissa miehet kertoivat ulkoisista oireista enemmän kuin vaikkapa psyykkisistä vaikutuksista. Pitkittäistutkimusta miesten väkivaltakokemuksista tarvittaisiin lisää. Hines ja Malley-Morrison ehdottivat jatkotutkimusaiheeksi väkivallan seurausten tutkimusta, emotionaalisen väkivallan tutkimusta sekä kvantitatiivista tutkimusta siitä, miksi miehet jäävät väkivaltaisiin suhteisiin.

Nowinski ja Bowen (2011) analysoivat tutkimuksia, joissa oli tutkittu sekä hetero- että homomiesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa. He totesivat, että naisten kohtaamasta väkivallasta saadut tutkimustulokset eivät ole sovellettavissa silloin, kun suunnitellaan palveluja väkivaltaa kokeneille miehille. Käsitän tämän siten, että miehiä on tutkittava erikseen, jotta heitä voitaisiin paremmin auttaa väkivaltakokemusten käsittelyssä. Ilmiön ymmärtämiseksi on katsottava miesten kokemuksia erillään naisten kokemuksista. Toisaalta on myös oleellista tutkia väkivaltaa käyttäviä naisia, ja sitä, miten sukupuoli vaikuttaa heidän väkivaltaisessa käyttäytymisessään. Nyqvist (2001, 117) totesi parisuhdeväkivaltaa käsittelevässä tutkimuksessaan, että naiset kertoivat avoimesti myös omasta aggressiostaan ja väkivaltaisuudestaan vaikkapa väkivaltaista miestänsä kohtaan. Naiset siis todennäköisesti puhuisivat asiasta enemmän, mikäli heiltä siitä kysyttäisiin ja heitä kuultaisiin. Sen sijaan Archer (2000) on tehnyt meta-analyysia sukupuolten välisistä aggressiivisuuseroista heterosuhteissa. Tutkimuksessaan hän toteaa, että naiset käyttävät

hieman todennäköisemmin väkivaltaa yhden tai useamman kerran kumppaniaan kohtaan. Miehet sen sijaan aiheuttivat väkivallan teoillaan vammoja uhrilleen useammin kuin naiset. Vamman saaneista uhreista 62 % oli naisia. Toisin sanoen miehet aiheuttavat useammin uhreilleen fyysisiä vammoja.

Sen sijaan Kanadassa Donna L. Ansara ja Michelle J. Hindin (2011) ovat tutkineet naisten ja miesten kokemuksia siitä, millaisia psykososiaalisia vaikutuksia parisuhdeväkivallalla on ollut heille. Tutkimukseen osallistui 676 naista ja 455 miestä, joita haastateltiin puhelimitse. Tutkimuksessa kysyttiin erikseen henkisestä, fyysisestä sekä seksuaalisesta väkivallasta, sekä näiden kokemusten aiheuttamista seurauksista. Naisten kohdalla löydettiin kolme väkivaltakokemusten luokkaa: 1. fyysinen aggressio ilman kontrolloivaa käytöstä, 2. fyysinen aggressio kontrollin ja verbaalisen aggression kanssa, 3. vakava väkivalta, kontrolli ja sanallinen aggressio. Miesten kohdalla luokkia oli vain kaksi: 1. fyysinen aggressio ilman kontrolloivaa käytöstä 2. jonkin verran väkivaltaa, kontrollia ja sanallinen väkivalta. Naisista eri luokissa 4–6 % ilmoitti, ettei heille tullut mitään seurauksia väkivallasta. Sen sijaan miehistä 31 % ensimmäisestä luokasta (pelkkä fyysinen aggressio) ja 16 % toisesta luokasta (väkivalta, kontrolli ja sanallinen väkivalta) ilmoittivat, ettei väkivallalla ollut vaikutusta heihin. Vakavaa väkivaltaa kokeneista naisista noin puolet ilmoitti pelkäävänsä, muita tunteita olivat järkyttyminen, hämmennys ja turhautuminen sekä vihaisuus. Samankaltaisia tunteita raportoitiin ryhmässä 2. Fyysistä väkivaltaa kokeneiden naisten tunteet olivat vihaisuus, järkyttyneisyys, hämmennys ja turhautuneisuus sekä pelko. Miesten ryhmässä 2 koettiin järkyttymistä, hämmennystä, turhautumista, vihaisuutta sekä loukkaantuneisuutta ja pettymystä. Ainoana väkivallan muotona fyysistä väkivaltaa kokeneet miehet kertoivat olleensa järkyttyneitä, hämmentyneitä, turhautuneita ja vihaisia.

Ansaran ja Hindinin (2011) tutkimuksessa viidennes miehistä, jotka olivat kokeneet fyysisen väkivallan lisäksi myös kontrollointia ja sanallista väkivaltaa, kertoivat kärsineensä masennuksesta, paniikkikohtauksista ja negatiivisista tunteista. Toisaalta suurin osa miehistä ei raportoinut pelkoa, varautuneisuutta, häpeää tai uhriksi joutumisen kokemuksia. Tulosten perusteella sekä miehet että naiset olivat kärsineet negatiivisista seurauksista koettuaan minkä tahansa tyyppistä parisuhde-

väkivaltaa. Todettiin, että negatiiviset vaikutukset suurenivat, mikäli väkivalta koettiin vaaralliseksi ja se oli jatkuvaa. Naiset kokivat tutkimuksen mukaan enemmän jatkuvaa väkivaltaa, ja heille psykososiaaliset vaikutukset olivat vakavampia, kuin samankaltaisissa väkivaltilanteissa eläneille miehille. Tutkijat toteivat, että tulosten perusteella näyttää siltä, että väkivallalla on naisille enemmän negatiivisia seurauksia. Syynä on se, että he kokevat vakavampaa väkivaltaa ja toisaalta heille on tullut väkivallasta enemmän negatiivisia seurauksia. Tutkimuksen rajoituksena nähtiin se, että haastatteluissa kysyttiin vain uhrikokemuksista, eikä vastaajien omaa väkivaltaisuutta selvitetty. Ei siis voida sanoa, missä määrin väkivalta on ollut molemminpuolista. Lisäksi tutkijat spekuloidivat, että voi olla mahdollista, että miehet eivät ole halukkaita kertomaan ”feminiinisinä pidettyjä” oireita, kuten häpeää tai masennusta.

Drijber tutkimusryhmänsä kanssa (2012) on tutkinut miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta Alankomaissa Internet-kyselyn avulla. Tutkimuksessa tarkasteltiin 372 parisuhdeväkivaltaa kokenutta miestä, jotka saatiin tutkimukseen mukaan lehti-ilmoituksilla sekä radio- ja televisiomainoksilla. Miehiltä kysyttiin heidän ikäänsä, etnistä taustaansa sekä tekijän sukupuolta, etnistä taustaa ja miten usein väkivaltaa oli, väkivallan kestoa ja luonnetta sekä sitä, oliko mies kertonut väkivallasta kenellekään. Lisäksi kysyttiin käyttikö kumpikaan osapuoli päihteitä. Lopuksi selvitettiin, haluaisivatko miehet hakea nimettömästi apua verkon välityksellä väkivaltakokemuksiin. Vastaajista 67 prosenttia oli kokenut sekä emotionaalista että fyysistä väkivaltaa. 54 prosentissa tapauksista fyysistä väkivaltaa käyttäneellä puolisoilla oli teossa mukana jokin esine, kuten veitsi tai tuoli. Psykologinen väkivalta näyttäytyi kiusaamisena, huomiotta jättämisenä, uhkailuna, kiristämisenä ja taloudellisenä haittana. Myös lasten tapaamisten epäamisellä uhkailtiin. 23 prosenttia vastaajista kertoi, että joko tekijä tai uhri oli päihtyneenä teon aikana. Vähemmän kuin 32 prosenttia keskusteli väkivallasta poliisin kanssa ja virallisen ilmoituksen oli tehnyt 15 prosenttia vastaajista. Syynä poliisiin yhteydenotolle oli se, että lapset olivat mukana tilanteessa, toivo siitä, että poliisi voisi lopettaa väkivallan tai avuntarve. Syitä ilmoittamatta jättämiselle oli pelko siitä, ettei asiaa otettaisi vakavasti, häpeä ja ajatus siitä, ettei poliisi pystyisi tekemään mitään. (Drijber ym 2012, 173–176.)

Saksassa perhesuhteisiin erikoistunut ministeriö on tehnyt pilottitutkimuksen saksalaisten miesten väkivaltakokemuksista elämän eri vaiheissa. Tutkimuksessa tehtiin kahden vuoden aikana 266 haastattelua 200 miehelle sekä lisäksi kerättiin lomakeaineisto 190 vastaajalta. Miehet kokivat esimerkiksi julkisella paikalla koettun väkivallan normaalina osana elämää, eivätkä nimittäneet sitä välttämättä väkivallaksi. Muista väkivallan kokemuksista oli vaikeampaa puhua, ja ne nähtiin ”epämiehekkäinä”, erityisesti seksuaalinen väkivalta oli tabu. Miehistä vain viisi kertoi kokeneensa seksuaalista väkivaltaa parisuhteessa. Tutkijoiden käsityksen mukaan miehet häpesivät näitä kokemuksia, eikä niille ollut sanoja. Joka neljäs vastaajista kertoi viimeisimmän naispuolisen kumppaninsa olleen fyysisesti väkivaltainen heitä kohtaan. Noin viisi prosenttia osallistujista kertoi saaneensa fyysisiä vammoja väkivallan seurauksena ja sama osuus miehistä kertoi pelänneensä kokevansa tai kokeneensa henkeä uhkaavaa väkivaltaa. Kukaan miehistä ei ilmoittanut väkivallasta poliisille. Joka viides miehistä kertoi, että heidän kumppaninsa oli rajoittanut heidän yhteydenpitoaan muihin ihmisiin. Joka kuudes sanoi, että heidän kumppaninsa kontrolloi heidän sosiaalista elämäänsä, kuten sitä, keitä he tapasivat ja milloin. Tutkimuksessa tuli esille, että niissä suhteissa, joissa naiskumppani kontrolloi miehen sosiaalista elämää, oli myös muihin vastaajiin verrattuna todennäköisempää, että sama nainen käytti myös fyysisistä väkivaltaa suhteessa. Tutkimuksessa todettiin, ettei tuloksia voitu yleistää koskemaan koko Saksan miesväestöä. (Violence Against Men: Men’s Experiences of Interpersonal Violence in Germany 2004, 4-5, 10–11.)

Alesha Durfee Arizonan yliopistosta on tutkinut miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa analysoimalla 48 miesten tekemää lähestymiskieltohakemusta. Lähestymiskieltoa haetaan Arizonassa lomakkeella, ja näissä tapauksissa väkivaltaa kokenut mies kuvaa lomakkeelle kirjallisesti sitä, miten hänen kumppaninsa väkivaltaisuus on ilmennyt. Suurin osa näistä miehistä oli edelleen väkivaltaisessa parisuhteessa, ja hakivat lähestymiskieltoa väkivaltaista puolisoa kohtaan. 44 prosenttia tutkituista miehistä sai lähestymiskieltopäätöksen. Hakemuksissaan miehet korostivat, että olivat kokeneet väkivaltaa, mutta eivät olleet uhreja. He kirjoittivat, että he aktiivisesti vastustivat väkivaltaa, mutta eivät itse olleet väkivaltaisia

(abusers). Suurin osa miehistä kuvasi sekä sanallista että fyysistä väkivaltaa, mutta ilmoittivat, etteivät pelkää väkivaltaista puolisoaan. Durfee tuli analyysissään siihen tulokseen, että uhriutuminen on sukupuolittunut ilmiö, ja hegemoninen maskuliinisuus muokkaa miesten narratiiveja. Hegemoninen maskuliinisuus korostaa miesten valtaa ja kontrollia heteroseksuaalisissa suhteissa: uhrina olevan miehen ongelma on, että hänen pitäisi samalla olla vallassa oleva mies ja toisaalta uhri, jotta hän saisi myönteisen päätöksen lähestymiskiellosta. (Durfee 2011, 321–324.)

Durfeen (mt.) aineistossa useat miehet kuvasivat väkivaltaa siten, että väkivaltainen nainen pyrki vahingoittamaan miehiä fyysisellä väkivallalla, mutta mies oli tilanteissa kontrollissa: mies pystyi estämään naisen väkivallantevoja esimerkiksi pitämällä tätä käsistä kiinni. Kiinnostavaa kertomuksissa oli se, että vaikka miehet olisivat voineet hakemuksen tarkoituksen kannalta kertoa pelkästään, mitä väkivallan tekoja puoliso on tehnyt, he kertoivat myös siitä, miten itse saivat väkivaltatilanteen loppumaan. Aineistossa 11 miestä myös erikseen kertoi hakemuksissaan, etteivät he olleet väkivaltaisista osapuolista parisuhteissaan, vaikka he olivat käyttäneet väkivaltaa puolustautuessaan väkivaltaista puolisoaan vastaan. Väkivaltatilanteissa miehet pystyivät oman kuvauksensa mukaan lopettamaan väkivaltatilanteet vastustamalla kumppaniaan fyysisesti, mutta korostivat, että sen tarkoituksena oli itsepuolustus. Miehet myös kirjoittivat, että tilanteissa he pitivät huolta siitä, ettei väkivaltainen kumppani vain loukannut itseään väkivaltatilanteessa. Miehet myös ilmaisivat, että naispuoliset kumppanit olivat uhkailleet heitä sillä, että kertoisivat läheisille tai poliisille miesten olevan se väkivaltainen osapuoli parisuhteessa. 79 prosenttia miehistä ei ilmaissut hakemuksessaan pelkoa kumppaniaan kohtaan. (Durfee 2011, 324–327.)

Hines ja Malley-Morrison (2001) ovat tutkineet sitä, minkä vuoksi miehet pysyvät väkivaltaisissa parisuhteissa, ja toisaalta millaista emotionaalinen pahoinpitely on miesten elämässä, ja millaisia seurauksia sillä on miehille. He tarkastelivat miesten parisuhdeväkivaltakokemuksista tehtyjä tutkimuksia erityisesti seurausten näkökulmasta. Heidän johtopäätöksensä oli, että miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa pitäisi tutkia sekä ulkoisia, että sisäisiä väkivallan seurauksia, ja verrata nii-

tä miehiin, jotka eivät ole kokeneet parisuhdeväkivaltaa. Tutkimuksissa on keskiytetty niin sanottuihin sisäisiin oireisiin, kuten emotionaaliseen tuskaan, pelkoon, avuttomuuden tunteeseen, masennukseen, kostonhaluun, surullisuuteen ja häpeän tunteisiin. Ulkoisia seurauksia, kuten alkoholismia, ei selvitetty lainkaan. Tutkimuksissa ei selvitetty niitä seurauksia, joita naiset ovat raportoineet tutkimuksissa, kuten posttraumaattista stressiä (PTSD), itsetuhoisuutta ja väkivaltaista käyttäytymistä. Koonnin perusteella Hines ja Malley-Morrison totesivat, että miehet jäävät suhteisiin hyvin samankaltaisista syistä kuin pahoinpidellyt naisetkin. Yhteydenpito lapsiin, väkivallan selittäminen ulkoisilla tekijöillä ja kiinnittyneisyys puolisoon olivat myös miesten syitä jäädä suhteeseen.

Coker ym. (2002) selvittivät, millaisia fyysisiä ja psyykkisiä seurauksia väkivaltaisessa parisuhteessa elämisestä oli seurannut miehille ja naisille. Tutkimus toteutettiin satunnaisotannalla puhelinnumeron perusteella puhelintutkimuksena Yhdysvalloissa ja siihen osallistui yhteensä 6790 naista ja 7122 miestä, jotka olivat iältään 18–65 -vuotiaita. Pelkkää fyysistä väkivaltaa parisuhteissaan oli kokenut 6 %, seksuaalista väkivaltaa 0,2 % ja pelkkää henkistä väkivaltaa 17 % miehistä. Kaikilla tutkituilla väkivaltakokemuksilla oli yhteyksiä masennusoireiluun. Yhteys oli voimakkaampi silloin, kun oli koettu kontrolloivaa väkivaltaa, kuin jos kyseessä oli verbaalinen väkivalta. Runsas alkoholinkäyttö ja lääkkeiden käyttö oli yhteydessä sekä fyysisen että henkisen väkivallan kokemuksiin. Jälleen kontrolloiva väkivalta oli vahvemmin yhteydessä päihteidenkäyttöön kuin sanallinen väkivalta. Miesten kohdalla kaikki fyysisen ja psyykkisen väkivallan muodot olivat yhteydessä huumeiden käyttöön. Fyysisen väkivallan kokemukset olivat yhteydessä myös kroonisen sairauden sairastamiseen, ja kontrolloiva väkivalta oli yhteydessä miesten psyykkiseen sairauteen. Fyysisen väkivallan kokemukset olivat vahvasti yhteydessä nykyiseen heikkoon terveydentilaan sekä masennusoireisiin. Naisten kohdalla koettu henkinen väkivalta oli yhteydessä kroonisen sairastelun historiaan, miesten kohdalla tätä yhteyttä ei löydetty. Naiset ilmoittivat useammin heikosta psyykkisestä ja fyysisestä terveydestään, kuin miehet.

Heiskasen ja Ruuskasen (2010, 29) tutkimuksessa todettiin, että kun kaikista osallistuneista miehistä 27 % ilmoitti puolisonsa olevan mustasukkainen, väkivaltaa

kokeneista miehistä sen sijaan 49 % kuvasi puolisoaan mustasukkaiseksi. Väki-
valtaa kokeneista miehistä myös 32 % ilmoitti, että heidän kumppaninsa käyttäy-
tyy kontrolloivasti: on mustasukkainen, yrittää rajoittaa läheisten tapaamista, ni-
mittelee nöyryyttävällä tavalla, ei salli miehen päättää raha-asioista, uhkaa itsensä
vahingoittamisella jos tulee ero, vahingoittaa omaisuutta tahallaan tai uhkaa va-
hingoittaa lapsia. Miehet kertoivat naisia useammin, että heidän kumppaninsa on
mustasukkaisia, naisille tyypillisempiä kokemuksia olivat nimittely lannistavalla
tai nöyryyttävällä tavalla.

Ensi- ja turvakotien liiton Miesten kriisikeskus-hankkeessa kerättiin vuonna 2003-
2006 tietoja niistä miesasiakkaista, jotka ottivat yhteyttä väkivallan takia. Näistä
parisuhdeväkivallan tekijöitä oli 57 prosenttia, parisuhdeväkivallan uhreja 16 pro-
senttia ja molemminpuolista parisuhdeväkivaltaa oli kokenut 12 prosenttia. Väki-
vallan kohteiksi joutuneet miehet kuvasivat kokemuksiaan osittain samoin kuin
samassa tilanteessa olevat naiset: tunnesidettä puolisoon kuvattiin ristiriitaisesti.
Osa tuotti puolisoa ymmärtävää puhetta ja väkivaltaa selitettiin puolison vaikealla
elämähistorialla. Keskusteluissa miehet vaikuttivat näköalattomilta ja heillä oli
vaikeuksia saada aikaan päätöksiä. Useiden miesten kokemuksena oli, että vaih-
toehto tilanteelle ei ole, väkivalta on vain kestettävä. Miehet kokivat häpeää ja
syyllisyyttä, myös maskuliinisuuden kyseenalaistaminen tuotti näitä tunteita.
Koettiin, ettei vahvaan miehisyyteen sovi parisuhdeväkivallan uhrina oleminen.
Nämä kokemukset voivat myös vaikeuttaa pitempiaikaiseen hoitoon kiinnittymis-
tä. (Mustonen & Palmu 2006, 25;40.)

Dobash ja Dobash (2004) ovat tutkineet väkivaltaisissa suhteissa eläneitä pareja.
He ovat vertailleet saman suhteen kahta eri osapuolta ja sitä, miten miehet ja nai-
set ovat kokeneet väkivallan samassa parisuhteessa, ja miten he puhuvat väkival-
lasta. Tutkimuksessa tarkasteltiin 95 miestä ja 95 naista. Sekä kvalitatiivista, että
kvantitatiivista aineistoa kerättiin haastatteluista. Tutkimuksessa pääpaino oli
miesten tekemässä väkivallassa, mutta myös naisten tekemää väkivaltaa tarkastel-
tiin. Tutkituista miehistä jokainen oli saanut tuomion parisuhdeväkivallasta puoli-
soaan kohtaan. Useimmiten sekä miehet että naiset kertoivat, että naisten tekemiä
väkivallantekoja oli suhteessa muutama tai ei yhtään viimeisen vuoden aikana.

Puolet miehistä ja naisista kertoivat, ettei nainen ollut lainkaan väkivaltainen parisuhteessa. Miehet tyypillisesti kertoivat käyttäneensä väkivaltaa vähemmän, kuin heidän naispuoliset kumppaninsa kertoivat heidän käyttäneen. Naiset kertoivat joissakin tapauksissa käyttäneensä väkivaltaa useammin, kuin heidän kumppaninsa kertoivat heidän käyttäneen. Oli tavallista, että puoliset olivat samaa mieltä siitä, paljon nainen oli käyttänyt väkivaltaa suhteessa. Miehet ja naiset olivat samaa mieltä siitä, että naiset aiheuttivat harvemmin vammoja miespuolisille kumppaneilleen, kuin miehet naisille. (Dobash & Dobash 2004, 332-336)

Dobashin ja Dobashin (mt.) tutkimuksessa todettiin, että naiset eivät aineiston mukaan käytä juuri vakavaa väkivaltaa, jolla on seurauksia tai käytä väkivaltaa usein. Miehet myös reagoivat kokemaansa väkivaltaan eri tavoin, kuin heidän naispuoliset kumppaninsa. Miesten reaktiot väkivaltaan olivat tavallisesti ”not bothered” (eli asia ei juuri kiinnostanut) ja vihaisuus. Vain 6 prosenttia koki olevansa uhri (victimized). Suurimmalle osalle miehistä väkivallasta ei tullut negatiivisia seurauksia. Suurin osa naisista, jotka olivat käyttäneet väkivaltaa, kertoivat käyttäneensä sitä itsepuolustukseksi. Miehet eivät ottaneet väkivaltatilanteiden seurauksena yhteyttä viranomaisiin. Johtopäätöksenä oli myös, että nainen on harvoin suhteessa ainoa väkivallan käyttäjä. (Dobash & Dobash 2004, 339-345) Mielestäni Dobashin ja Dobashin tutkimus osoittaa sen, että se, miten tutkimukseen hankitaan osallistujia, vaikuttaa myös suuresti tuloksiin. Mikäli tutkitaan pelkästään pareja, joissa mies on todennetusti väkivaltainen, ei voida olettaa, että päätulokseksi saataisiin se, että myös naiset käyttävät vakavaa väkivaltaa. Ongelmaksi näissä tutkimuksissa muodustuu varmasti usein se, että väkivaltaa kokeneita miehiä voi olla vaikeaa tavoittaa osallistumaan tutkimuksiin.

Addis ja Mahalik (2003) totesivat tutkimuksessaan, että miehille ylipäätään avun hakeminen psyykkisiin ja fyysisiin ongelmiin on vaikeaa. He alikäyttivät palveluita, ja näyttää siltä, että palvelut eivät sovi miesten tarpeisiin. Tutkimuksessa todettiin, että psykologien valmiudet auttaa miehiä ovat rajalliset. Lisäksi sukupuoliroolit, maskuliiniset ideologiat ja normit vaikuttavat siihen, että miehet eivät ole rohkaistuneet hakemaan apua. Perinteisen maskuliinisen itsekseen pärjäämi-

sen, emotionaalisen kontrollin ja vallan roolien vuoksi miesten on vaikeaa hakeutua avun piiriin.

Myös O'Brienin ym. (2005) tutkimuksessa todettiin, että miehet olivat haluttomia hakemaan apua, koska se nähtiin ristiriitaisena miehisyyden kanssa. Erityisesti nuorten osallistujien keskuudessa oltiin kiinnostuneita siitä, mitä heidän miespuoliset ikätoverinsa ajattelivat siitä, mitä merkitsee olla mies. Miehet harvoin kyseenalaistivat perinteisiä maskuliinisuuden malleja, joiden mukaan kipua pitää kestää, eikä "triviaalien" oireiden vuoksi pidä hakeutua lääkäriin. Miehet puhuivat tutkimuksessa psyykkisistä ongelmista stressinä, eikä suoraan oikealla termillä, esimerkiksi masennuksella. Psyykkisiä oireita pyrittiin myös peittelemään. Myös Heiskasen & Ruuskasen (2001, 25) tutkimuksessa suomalaisista vastanneista miehistä vain kolme prosenttia oli hakeutunut terveydenhuoltoon entisen kumppanin tekemän väkivallan seurauksena ja vain hyvin harva nykyisen kumppanin tekemän väkivallan seurauksena. Syynä näille pienille luvuille voi olla, että tutkimuksessa kysyttiin hoitoon hakeutumista vain viimeisimpään väkivaltatapaukseen liittyen, eikä vaikkapa vakavimman tapauksen vuoksi hoitoon hakeutumista. Tavallisempaa oli, että miehet hakeutuivat terveydenhuollon palveluiden piiriin tuntemattoman tekemän väkivallan seurauksena.

Kokonaisuudessaan löytämissäni tutkimuksissa korostui se, että miehet kokevat vakavaakin väkivaltaa, mutta heidän on vaikeaa puhua siitä. Avun hakeminen ei ole miehille helppoa, minkä vuoksi palvelujen kehittäminen olisi tärkeää. Miehisyyttä tuli esiin monessa tutkimuksessa: uhrina oleminen tai avun hakeminen ei aina sopinut miesten käsityksiin miehisyyden tai maskuliinisuuden ideaaleista. Myös väkivallan seurauksista saaduissa tutkimuksissa on ristiriitaisuutta: on epäselvää, miten paljon miehet saavat vammoja kokemastaan väkivallasta, ja millaisia psyykkisiä seurauksia sillä on miehille. Ei ole selvää, millaisia mahdollisuuksia miehillä on puhua asioista avoimesti kulttuuristen maskuliinisuuskäsitysten vuoksi. Väkivaltaa kokeneita miehiä verrataan usein väkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksiin, mikä on tutkijoiden mukaan huono tapa tarkastella miesten kokemuksia. Se on kuitenkin ymmärrettävä lähestymistapa, sillä naisten kokemuksista on paljon enemmän tietoa saatavilla.

2.4 Parisuhdeväkivallan käsitteistä

Väkivallan eri muotoja on alettu määritellä, koska käytännön työssä on koettu, että tällä tavoin väkivaltakokemuksia voidaan purkaa tehokkaammin. Eri osapuolten auttaminen mahdollistuu, kun pystytään määrittelemään, mikä väkivallan olemus on. Toisaalta tällaista tekoihin keskittyvää ajattelua on kritisoitu siitä, että se jättää hämärään tekojen vaikutukset ja merkityksen yksilöiden elämään. (Säävälä, Nyqvist & Salonen 2006, 17) Tässä jaottelussa keskitytään fyysiseen väkivaltaan. Voi olla, että suomalaisessa keskustelussa on aiemmin lähdetty liikkeelle siitä, että parisuhdeväkivallaksi voidaan määritellä vain fyysistä koskemattomuutta loukkaavat teot. Tällainen fyysiseen väkivaltaan keskittyvä määritelmä jättää huomiotta muut väkivallan teot, jotka ovat kuitenkin väkivallan kokijoille merkityksellisiä tapahtumia. Käytän omassa tutkimuksessani käsitettä parisuhdeväkivalta, mutta sille on olemassa myös muunlaisia käsitteitä, kuten väkivalta intiimissä suhteessa, lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta ja niin edespäin. Parisuhdeväkivalta kuvaa käsitteenä mielestäni parhaiten sitä, mistä miehet aineistossani puhuvat.

Parisuhdeväkivallassa on kyse vallankäytöstä: sillä pyritään alistamaan ja nöyryyttämään kumppania. Parisuhdeväkivaltaan liitetään usein miehisyyden korostaminen siten, että kontrolloidaan naispuolisen puolison seksuaalisuutta ja itsemääräämisoikeutta. Miehisyyttä pönkitetään uhkauksilla ja väkivallanteoilla. (Keskinen 2010, 247.) Voidaan kysyä, onko tällaisia oman egon pönkittämisen tai toisen alistamisen piirteitä myös naisten miehiin kohdistamassa väkivallassa. Saattaa olla, että miehisen vallan käyttö liittyy pelkästään miesten tekemään väkivaltaan, ottaen huomioon sukupuolistuneen väkivallan piirteet, joita olen kuvannut edellisessä luvussa.

Fyysinen väkivalta voi olla esimerkiksi lyömistä, potkimista, liikkumisen rajoittamista ja kuristamista. (Piispa 2000, 4.) *Seksuaalinen väkivalta* on Nyqvistin mukaan seksiin pakottamista, seksuaalisuuden kontrollointia ja henkistä halventamista, joka liittyy seksuaalisuuteen. Nyqvistin mukaan seksuaalinen väkivalta linkittyy usein kontrollointiin ja mustasukkaisuuteen. Myös pettäminen voidaan nähdä

seksuaalisen väkivallan muotona, jos pettämisen tarkoituksena on selvästi loukata kumppania. (Nyqvist 2001, 105-107.)

Henkinen väkivalta voi olla mitätöintiä, nimittelyä ja vaikkapa rakkaudenosoitusten ja väkivaltaisen käytöksen vuorottelua. Henkistä väkivaltaa on myös oman väkivaltaisuuden vähättely tai kieltäminen. (Säävälä ym. 2006, 19.) Henkisen väkivallan määrittely voidaan nähdä yrityksenä käsitteellistää sellaisia väkivallan muotoja, jotka eivät ole konkreettisia fyysisiä tekoja. Notko (2011, 14) kirjoittaa, että henkisen väkivallan rajaaminen ja määrittely voi olla hankalaa, ja erityisen haastavaa sitä voi olla näyttää toteen. Notkon tutkimuksessa henkinen väkivalta oli kontrollointia, arvostelevaa puhetta, mitätöimistä sekä jotain, jota on vaikeampaa sanottaa: vaikkapa pelkästään yleisen ilmapiriin painostavuutta tai pelottavuutta (Notko 2011, 2.)

Taloudellinen väkivalta on esimerkiksi sitä, että puolisoa kielletään käymästä töissä, tai hänen työssäkäyntiään häiriköidään, rahankäyttöä kontrolloidaan eri tavoin tai puolisoa jopa hyväksikäytetään taloudellisesti. Taloudellinen väkivalta on tavallisesti yhteydessä muihin väkivallan muotoihin sekä kontrolliin. Myös taloudellinen väkivalta tavallisesti vakavoituu ja raaistuu ajan myötä. (Kaittila & Nyqvist 2014, 273.)

Nyqvistin (2001, 91) tutkimuksessa *kontrolli* määrittyi sosiaalisten suhteiden rajoittamiseksi. Kontrolliin liittyy vahvasti myös muita väkivallan muotoja. Kontrollin tarkoituksena on tarkkailla puolisoa esimerkiksi, koska epäillään tämän olevan uskoton. Kontrollin pitkälle menevässä muodossa puoliso ei saa tavata ketään muita kuin oman puolisonsa, ja kaikkia hänen sosiaalisia suhteitaan rajoitetaan. Väkivaltainen puoliso voi edellyttää, että hänellä oli aina mahdollisuus saada kumppaniin yhteys, ja kumppanin piti myös selvittää toimintaansa väkivaltaiselle puolisolalle. Suhteita sukulasiin ja ystäviin voidaan rajoittaa tiukasti.

Näen, että edellä kuvatut määritelmät ja luokittelut parisuhdeväkivallan erilaisista muodoista eivät ole riittäviä. Oma ymmärrykseni väkivallasta on jotain paljon laajempaa kuin erilaisia tekoja: väkivalta on kanssakäymistä ja vuorovaikutusta, ja se

voi määrittää kokonaisia parisuhteita tavalla, jota ei voi kategorisoida. Väkivallan määrittely erilaisiksi teoiksi voi kuitenkin olla järkevää sen vuoksi, että esimerkiksi tutkimuksessa tutkija ja tutkittava voisivat löytää yhteisiä tapoja puhua väkivallasta. Myös väkivallan ymmärrettäväksi tekemisessä kategorisoiminen voi auttaa: yksittäisten tekojen kuvaaminen ei anna hyvää kokonaiskuvaa siitä, mitä väkivalta voi parisuhteessa olla, mutta kenties tekojen kuvaaminen kokonaisuutena voi auttaa avaamaan parisuhdeväkivaltaa ilmiönä. Myös esimerkiksi Notko (2011, 25) kirjoittaa, että fyysisen ja henkisen väkivallan kahtiajako on ongelmallinen tutkimuksessa, sillä ne voidaan mieltää helposti toistensa vastakohdiksi, ja toisaalta myös siten, että henkinen väkivalta olisi fyysistä väkivaltaa selittävä asia. Omassa tutkimuksessaan Notko on ratkaissut asian puhumalla vahingoittamisesta ja vahingoittumisesta.

Oman tutkimukseni kannalta toinen mielekäs tapa käsitteellistää parisuhdeväkivallan erilaisia ilmenemismuotoja on Michael P. Johnsonin (2008, 5) kuvaus neljästä parisuhdeväkivallan muodosta: *lähisuhdeterrori* (intimate terrorism), *väkivaltainen vastarinta* (violent resistance), *molemminpuolinen tilanneväkivalta* (situational couple violence) ja *väkivaltainen kontrolli* (mutual violent control). Käytän omassa tutkimuksessani myös edellä mainittuja luokitteluja, koska miehet käyttivät niitä haastatteluissa myös itse.

Lähisuhdeterrorissa tai intiimissä terrorissa kumppani on väkivaltainen ja hallitseva, mutta toinen osapuoli ei ole. Intiimissä terrorissa tekijä voi käyttää ensin henkisiä hallintakeinoja, kuten väkivallalla uhkailua tai vaikkapa tavaroiden rikkomista. Näitä asioita seuraa siitä, jos puoliso ei ”noudata sääntöjä”, joita tekijä hänelle asettaa, esimerkiksi kotiintuloaika. On tavallista, että terrorin tekijä seuraa tarkasti, missä kumppani liikkuu ja tietää aina, missä tämä on. Tekijä voi yrittää tukahduttaa uhrinsa tahtoa ja kykyä vastarintaan ja pyrkiä murtamaan tämän itsetunnon niin ettei ulospääsyä suhteesta näytä olevan. Tekijä voi rajoittaa kumppaninsa työssäkäyntiä tai muita tekijöitä jotka voisivat auttaa häntä irti suhteesta. Tärkeää on sulkea kontaktit sellaisiin ihmisiin, jotka voisivat auttaa kumppanin pois suhteesta. Lähisuhdeterrorissa on tavallista, että väkivalta eskaloituu ajan mittaan ja se on vakavaa ja usein toistuvaa. Johnson toteaa tutkimustensa pohjalta,

että suurin osa lähisuhdeterroria harjoittavista on miehiä ja suurin osa uhreista on naisia. (Johnson 2008, 2; 25–28.)

Väkivaltaisessa vastarinnassa kumppani on väkivaltainen ja hallitseva, toinen osapuoli on väkivaltainen, mutta ei hallitseva. Myös tässä muodossa väkivaltainen ja hallitseva kumppani harjoittaa lähisuhdeterroria. Johnson viittaa tällä määritellyllä tilanteisiin, joissa väkivallan kohteeksi joutunut jossain vaiheessa lyö takaisin. Uhrilla voi olla sellainen käsitys, että väkivalta ei lopu millään muulla kuin vastaan laittamisella, ehkä jos hän tarpeeksi usein laittaa vastaan, väkivalta loppuu. Uhri voi yrittää vastarinnallaan sanoa, että ei hyväksy väkivaltaa ja sen on loputtava. Uhri voi myös haluta kostaa. Pidempään jatkuneessa väkivaltaisessa suhteessa uhrille voi tulla kuva siitä, että ainoa tapa päästä pois tilanteesta on tappaa tekijä. Uhri voi aluksi ajatella, että väkivalta on vain väliaikaista tai ettei se toistu. Tässä parisuhdeväkivallan muodossa uhri on aktiivinen ja kehittää selviytymismekanismia itse. Näitä selviytymismekanismia voivat olla väkivaltaisen puolison käytökseen sopeutuminen omaa käytöstä muuttamalla, sekä avun pyytäminen ystävilta ja sukulaisilta. Uhri voi ajatella että muuttamalla puolison toiveiden kaltaiseksi väkivalta loppuu. Kuitenkin lopulta suurin osa uhreista päätyy harkitsemaan eroa ja lähtemään suhteesta. (Johnson 2008, 5, 10, 48–51, 53.)

Tilanneväkivallassa kumppani on väkivaltainen, mutta kumpikaan osapuolista ei ole väkivaltainen ja hallitseva. Tämä on kenties yleisin parisuhdeväkivallan muoto ja se liittyy tilanteisiin, joissa riita- tai muu provosoiva tilanne kärjistyy niin että toinen osapuoli käyttää väkivaltaa. Tärkeää on, että väkivalta liittyy tiettyihin tilanteisiin joista se kumpuaa, ei hallinnan- tai vallanhaluun suhteessa kumppaniin ja suhteeseen. Nämä tilanteet päättyvät joskus siihen, että tekijä katu tekoaan heti, pyytää anteeksi eikä koskaan toista sitä. On myös mahdollista, että jompi kumpi tai molemmat osapuolet turvautuvat vakavaan tai lievään väkivaltaan usein. On muistettava, ettei tällaista väkivaltaa pidä väheksyä: tilanneväkivaltakin voi johtaa vakaviin seurauksiin, kuten kuolemaan. (Johnson 2008, 5, 11.)

Molemminpuolisessa väkivaltaisessa kontrollissa molemmat parisuhteen osapuolet ovat väkivaltaisia ja hallitsevia. Näitä tapauksia on vähiten kaikista parisuhde-

väkivallan muodoista ja sen vuoksi niistä tiedetään tutkimustiedon valossa vähän. Tällaisessa suhteessa molemmat näyttäisivät harjoittavan lähisuhdeterroria ja molemmat osapuolet yrittävät saada valtaa itselleen. (Johnson 2008, 5, 12.)

Eri parisuhteissa korostuvat erilaiset puolet väkivallasta. Erityisesti lähisuhdeterrorissa on tavallista, että erilliset väkivallan osat eivät näytä koko suhteen vaaraa ja alistavuutta. Lähisuhdeterrorissa puoliso voi käyttää etuoikeutettua asemaansa väärin, tehdä seksuaalisen väkivallan tekoja ja eristää toisen. Tällaisen käytöksen tyypillisiä ”mustasukkaisuustekoja” voivat olla toisen vaatetuksen kontrollointi, seksuaalisiin tekoihin pakottaminen, alistava nimittely ja seksuaalisten ominaisuuksien kritisointi. (Säävälä ym. 2006, 18.)

Lähisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että ajan mittaan se eskaloituu eli vakavoituu. Vaikka väkivallanteot alkaisivat lievinä, se tyypillisesti muuttuu vakavamaksi ajan kuluessa. On muistettava, että tässä ei kuitenkaan ole kyse pelkästään siitä, että konkreettinen väkivalta raaistuisi tai pahentuisi, vaan oleellista on uhrin kokemuksen muuttuminen ajan kuluessa. Voi olla, että samanlaisena pysynyt väkivalta traumatisoi vasta ajan kuluessa, koska uhri joutuu elämään jatkuvassa pelon ja väkivallan uhan ilmapiirissä. Tällainen ilmapiiri johtaa lopulta siihen, että tekijän valta-asemaa ei enää perheessä tai parisuhteessa kyseenalaisteta. (Säävälä ym. 2006, 20–21)

2.5 Tutkimustehtävä

Ensisijainen kiinnostuksenkohteeni tutkimusta tehdessä on ollut selvittää miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta. Mielestäni miesten tutkiminen erillisenä sukupuolena on tärkeää, koska jo aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että miehet ja naiset kokevat väkivallan eri tavoin. He antavat sille erilaisia merkityksiä ja väkivallan kokemus voi olla myös erilainen miehille. Minua kiinnosti alun perin se, millaisia mahdollisuuksia miehillä on tosi asiassa puhua mahdollisesti todella haavoittavista kokemuksista ääneen. Ennakko-oletuksena minulla on todella ollut, että väkivalta voi olla miehille hyvin haavoittavaa, ja että sitä on paitsi vaikeaa tunnistaa, siitä on myös kulttuurisesti vaikeaa puhua. Oletin, että miehet häpeävät

väkivaltakokemuksiaan, tai ovat aiemmin hävenneet niitä. Nämä seikat ovat varmasti vaikuttaneet siihen, millaisia asioita olen miehiltä haastatteluissa kysynyt, ja mitä olen heidän kertomistaan asioista poiminut.

Tutkimuskysymyksiksi ovat muodostuneet tutkimuksen edetessä:

1. Millaista on miehen näkökulmasta elää kokijana väkivaltaisessa parisuhteessa naisen kanssa?
2. Miten miehet määrittelevät kokemansa väkivallan? Millaisia väkivallan muotoja he ovat kokeneet?
3. Millaisia seurauksia väkivallalla on ollut miehille? Miten he ovat kyenneet selviytymään kokemuksistaan?

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Narratiivinen lähestymistapa miesten kokemuksiin

Olen toteuttanut tutkimukseni haastattelemalla heteroseksuaalisessa parisuhteessaan väkivaltaa kokeneita miehiä. Halusin selvittää miesten kokemuksia haastattelemalla, sillä suomalaista tutkimusta miesten kokemuksista parisuhdeväkivallan kohteena olemisesta ei ole juuri tehty. Haastattelut tarjosivat minulle hyvän väylän keskustella asiasta miesten kanssa suoraan, ja toisaalta mahdollisuuden kysyä heidän kertomistaan asioista jatkokysymyksiä. Miesten haastatteluaineistoa kerätessäni olen hyödyntänyt narratiivisen tutkimuksen ideoita pyrkien kuulemaan miesten oman tarinan siten, kuin he sen haluavat kertoa ja ymmärtävät itse. Narratiivinen tutkimus voi merkitä mitä tahansa tutkimusta, jossa käytetään narratiivisia materiaaleja. Materiaali voi olla tarina, joka kerätään joko haastattelulla, kirjallisesti tuotettuna, tai muulla tavoin (Lieblich ym. 1998, 2.) Daluten ja Lightfootin (2004, 2-3) mukaan tarinat kertovat menneisyydestä, mutta niiden merkitys saadaan selville vasta niiden kirjoittamisen jälkeen, tulevaisuudessa. Heidän mukaansa tarinoilla on aina monta tulkintaa.

Narratiivin voi Jane Elliotin (2005, 3–5) mukaan ymmärtää niin, että sarja tapahtumia on järjestelty yhdeksi, jotta jokaisen erillisen tapahtuman merkitys voidaan ymmärtää suhteessa koko tarinaan. Narratiivit ovat yleensä kronologisia, ne ovat merkityksellisiä ja sosiaalisia siinä mielessä, että ne on tuotettu tietylle yleisölle. Oma haastatteluaineistoni täyttää nämä piirteet, sillä haastattelutilannetta suunnitelllessani olen pitänyt mielessä sen, että pyrin tarkastelemaan väkivaltaisia parisuhteita nimenomaan kronologisessa järjestyksessä. Mary Gergenin (2004, 270) mukaan on tavallista, että kerrotuilla tarinoilla pyritään luomaan merkityksiä tapahtuneille asioille. Kerrottuihin tarinoihin vaikuttavat aina myös yksilöstä ulkopuoliset asiat kuten ihmissuhteet ja elämäntilanteet. Tavoitteenani haastatteluiden tekemiselle oli myös se, että miehet saisivat tuotettua merkityksiä kokemuksilleen haastattelutilanteessa: mitä väkivalta on heidän elämässään merkinnyt? Mitä se merkitsi aiemmin, ja toisaalta, miten he nyt menneet tapahtuvat näkevät. Ajatte-

len, että merkityksiä tuottamalla miehet pystyvät omaksumaan väkivallan osaksi omaa elämäntarinaansa, ja sitä kautta hyväksymään kokemuksensa.

Narratiivisessa lähestymistavassa ajatellaan, että todellisuus on situationaalista, se riippuu siitä miten henkilö ymmärtää ja rakentaa sitä tietyllä hetkellä, esimerkiksi haastattelutilanteessa. Narratiivisuudessa ei ajatella, että on olemassa joku absoluuttinen todellisuus, kuten realistit asian näkevät. Narratiivisen lähestymistavan mukaan todellisuus on ”kaoottista” ja jatkuvassa muutoksessa. Se, millaiseksi todellisuus rakentuu, riippuu sosiaalisista tekijöistä ja niiden yhteyksistä. (Miller 2003, 208-209.) Narratiivisen lähestymistavan valintaa voi perustella sillä, että sillä voidaan nähdä erilaisia, jopa ristiriitaisia kerroksia merkityksissä ja saada ne keskusteluun. Tällä tavoin voidaan ymmärtää enemmän yksilöllisestä ja sosiaalisesta muutoksesta. (Squire ym. 2008, 1–2.) Käsitkseni mukaan väkivaltaisessa parisuhteessa elämisessä on kyse juuri tästä: harvemmin käy niin, että elämäntarina ei muuttuisi väkivallan kokemusten myötä edes jollain tavalla.

Hännisen (2002, 20) mukaan elämän merkityksiä tulkitaan *sisäisten tarinoiden* avulla. Näitä sisäisiä tarinoita voi havaita sekä ihmisen käytöksessä että puheessa, mutta kaikki niistä eivät tule näkyviksi: kaikkea ei kerrota. Ajattelen, että kertomatta jätetyissä asioissa voi olla kyse siitä, mitä miehillä on kulttuurisesti mahdollisuus kertoa. Toisaalta haastattelutilanne on vaikuttanut siihen, mistä asioista he ovat voineet minulle kertoa. Hännisen (2002, 21) hahmotelma situaatiosta on, että se pitää sisällään kaikki ne asiat, joita ihmisen elämässä kullakin hetkellä on. Situaatio on jatkuvassa muutoksessa sekä ihmisen oman toiminnan seurauksena että hänestä riippumattomista syistä. Situaatiota ei voida muuttaa ajattelun voimalla, mutta sille voidaan antaa uudenlaisia tulkintoja sisäisessä tarinassa. Situaatio vaikuttaa tulkintani mukaan myös siihen, miten menneistä asioista kullakin hetkellä puhutaan.

Ideanani narratiivisuuden käyttöön omassa tutkimuksessani lähti Floretta Boonzaierin (2008) tutkimuksesta, jossa hän tarkasteli väkivaltaa heterosuhteissa narratiivisella analyysillä. Boonzaier on ottanut tutkimukseensa mukaan sekä parisuhdeväkivallan kohteena olleet naiset sekä väkivaltaa tehneet miehet, vielä si-

ten että hän tutki samojen pariskuntien molempia osapuolia tutkimuksessaan. Hänen mukaansa olisi tärkeää tutkia molempia sukupuolia, jotta saataisiin kokonaiskuva parisuhdeväkivallasta ilmiönä. Boonzaier luettelee omassa artikkelissaan liudan narratiivisella tutkimusotteella tehtyjä tutkimuksia väkivaltaisista miehistä heteroseksuaalisissa suhteissa ja toteaa, että narratiivisuuden käyttö on osoittautunut hyödylliseksi menetelmäksi ilmiötä tutkittaessa. Boonzaierin tavoitteena oli saada sekä miesten että naisten narratiiveja tutkimukseensa, jossa oli feministinen post-strukturaalinen näkökulma. Boonzaier tutki miehiä ja naisia, jotka olivat jo sosiaalipalveluiden parissa, joten he olivat tavallaan jo valmiiksi ”orientoituneet” puhumaan väkivallasta.

3.2 Haastattelujen toteutus

Alun perin suunnittelin toteuttavani tutkimukseni pyytämällä miehiä kirjoittamaan kokemastaan parisuhdeväkivallasta. Tutkin joitakin aiemmin tehtyjä tutkimuksia, joissa arkaluontoisista aiheista oli kerätty tekstiaineistoa, esimerkkinä Marita Husson väitöskirja ”Parisuhdeväkivalta - Lyötyjen aika ja tila” (2003), jossa aineistoa kerättiin kirjoituskilpailulla. Tuolloin kirjoituskilpailuun vastasi lähinnä naisia, ja Husso on myöhemmin todennutkin keskusteluissamme, että naiset vastaavat kirjoituspyyntöihin miehiä useammin. Totesin nopeasti oman tutkimukseni kohdalla, että kirjoituspyynnöt eivät tuottaneet tulosta. Laajensin tutkimuspyyntöäni koskemaan haastatteluja. Olin yhteydessä tuolloin mm. Kriisikeskus Mobilen väkivaltatyöntekijöihin, Ensi- ja turvakodin Miestyön kehittämiskeskukseen, Settlementiliiton perheväkivaltaklinikkaan ja moneen muuhun tahoon.

Ensimmäiset haastateltavani löysin Facebookissa levittämäni haastattelupyynnön (liite 1) kautta, ja huomasin, että myös niin sanottu lumipalloefekti toimi näinkin arkaluontoisen aiheen tutkimisessa. Löysin sosiaalisen median kautta kaksi ensimmäistä haastateltavaani. Kun tutkittavien etsimistä oli jatkunut yli puolen vuoden ajan, satuin työni kautta pääsemään väkivalta-aiheiseen koulutukseen, jossa puhumassa oli Kriisikeskus Mobilen väkivaltatyöntekijä. Hänen kauttaan sain tietää, että myös Lapin yliopistossa tehdään tutkimusta aiheesta ja otin heihin yhtey-

tä. Heiltä sain idean laittaa haastattelupyynnön Narsistien Uhrien Tuki Ry:lle, josta löysin loput haastateltavista.

Valitsin haastattelun tiedon keräämisen tavaksi osaltaan sen vuoksi, että tutkimukseeni osallistuneet miehet valitsivat sen. Olin valmis ottamaan vastaan myös miesten kirjoituksia, mutta niitä ei tullut. Halusin kuulla, miten he itse kertovat kokemastaan väkivallasta, ja haastattelu antaa mahdollisuuden kysyä lisää ja tarkentaa. Ennako-oletuksenani haastattelujen tekemisessä oli se, että myös miehet kokisivat väkivallan vahingoittavana. Ajattelin, että miesten kokemassa väkivallassa voisi olla jotain erityispiirteitä, minkä vuoksi alun perin rajasin tutkimukseni koskemaan pelkästään miehiä. Haastattelut on tehty vuoden 2015 keväällä ja kesällä, kaksi viimeistä lokakuussa 2015. Haastatteluja, kuten tutkimukseen osallistuneita miehiäkin, on seitsemän.

Alun perin tarkoitukseni ei ollut tehdä lainkaan haastatteluja, joten kun sain yhteyden ensimmäiseen haastateltavaani, en ollut pitkällisesti valmistautunut haastattelun tekemiseen. Narratiivisen lähestymistapani takia halusin, että haastattelu on mahdollisimman avoin ja antaa tilaa haastateltavan omille kokemuksille aiheesta. Aluksi tarkoitukseni oli siis tehdä niin sanottu kerronnallinen tai narratiivinen haastattelu, jossa tarkoituksena on rakentaa haastattelu kertomuksen muotoon (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 157). Jossain määrin haastattelut ovat kertomuksen muodossa, mutta joissain haastatteluissa ne ovat lähempänä episodimaisia kuvauksia väkivallasta. Joissakin haastatteluissa toteutuu paremmin kronologisessa järjestyksessä kerrottu tarina.

Lähtökohtana haastattelulleni oli, että haastateltavani ovat aiheessa asiantuntijoita ja heillä on tieto tutkittavasta asiasta (Ks. Ruusuvoori & Tiittala 2005, 27.) Metodologisesti haastattelutapani lähenteli puolistrukturoitua teemahaastattelua, sillä minulla oli etukäteen tiedossa jotain teemoja, joista olin tutkimuskysymysteni perusteella kiinnostunut. Jotta saisin haastatteluista tietoa, joka vastaa tutkimuskysymyksiäni, en jättäytynyt kokonaan tarinan kuulijan rooliin, vaan välillä ohjasin haastatteluja tiettyihin teemoihin. Ennen haastattelua lähetin miehille sähköpostit-

se tietoa tutkimuksestani ja muutaman aiheeseen johdattelevan kysymyksen (ks. liite 2).

Haastattelut toteutettiin pääasiassa kahviloissa ja ravintoloissa, koska ensimmäisten haastattelujen tapahtuessa kesäaikaan minulla ei ollut mahdollisuutta varata ilt-aikaan esimerkiksi yliopiston tiloja käyttöön aukioloaikojen suppeuden vuoksi. Kaksi haastatteluista toteutettiin Skypessä ja kaksi puhelimitse, loput tapahtuivat kasvotusten. Nauhoitin haastattelut joko puhelimen tai tietokoneen avulla, jotta sain tiedostot helposti siirrettyä tietokoneelle myöhempää käyttöä varten. Koin, että haastattelujen paikat olivat miehille sopivia, osaltaan siksi, että he saivat myös itse päättää, missä tapasimme. Mielestäni ravintola- tai kahvilaympäristö oli omassa tutkimuksessani sopiva paikka haastatteluille, sillä rennompi ympäristö loi myös rentoa tunnelmaa. Aiheen sensitiivisyydestä huolimatta koin, että miehet kertoivat kokemuksistaan melko avoimesti, toki siihen vaikutti varmasti myös se, että saimme olla pääosin rauhassa, vaikka ympäristöt olivat välillä vilkkaita. Haastattelujen kestot vaihtelivat tunnin pituisesta reiluun kahteen tuntiin. Uskon, että tuo kaksi tuntia olikin pisin mahdollinen aika haastattelulle, sillä aiheesta kertominen oli tulkintani mukaan myös rankkaa miehille. Huomasin, että pidemmissä haastatteluissa myös oma keskittymiseni alkoi loppupuolella herpaantua. Ainoastaan yhdessä puhelinhaastattelussa pidettiin tauko, ja yhdessä Skype-haastattelussa tuli taukoja nettiyhteyden pätkimisen vuoksi.

Ruusuvuori ja Tiittula (2005, 19) kirjoittavat, että haastattelussa on oltava selkeä aloitus ja lopetus, ja haastattelijan on kerrottava alussa oma roolinsa sekä se, mikä vuoksi tutkii tiettyä aihetta. Omat haastatteluni alkoivat siten, että kerroin haastateltavalle perustiedot tutkimuksestani, kuten oppiaineeni ja yliopiston, johon tutkimustani teen. Pyrin mainitsemaan, että haastateltavalla on mahdollisuus tulla esille sellaisia asioita, joita haluaa kertoa, ja jos on jotain, mistä ei halua puhua, sen voi sanoa suoraan. Kerroin myös salassapidosta ja siitä, että lopullisessa tekstissä en mainitse mitään tietoja, joista haastateltavani voisi tunnistaa. Kerroin siitä, miten aineistoa aion käsitellä, ja lupasin vielä lähettää litteroidun haastattelun jokaiselle haastateltavalle luettavaksi, ennen kuin siitä menee mitään tutkimuskäyt-

töön. Kukaan haastateltavistani ei toivonut mitään poistettavan valmiista litteroidusta haastattelusta, tosin he korjasivat jotain väärinkuultuja sanoja litteroinneista.

Haastatteluiden aluksi kysyin mieheltä hänen ikänsä, asuuko tai asuiko hän väkivaltaisen puolison kanssa ja onko hän hakenut apua väkivaltakokemuksen käsitteelyyn. Sen jälkeen pyysin haastateltavaa kertomaan tarinansa alusta loppuun, ja annoin heidän itsensä tulkita, mikä on tarinan alku ja loppu. Usein he kysyivät, mistä he aloittaisivat, jolloin kehotin heitä aloittamaan siitä, mikä tuntuu tarinan alulta, tai mikä on heidän mielestään ensimmäinen olennainen asia heidän kertomuksessaan. Usein alku merkitsi haastateltaville puolison tapaamista tai sitä hetkeä, kun seurustelu alkoi. Joissain haastattelutilanteissa rohkaisin haastateltavia aloittamaan vaikkapa siitä kohdasta, jolloin he ovat puolisonsa tavanneet, mikäli heillä oli vaikeuksia päästä alkuun.

Haastattelu eteni niin, että pyrin antamaan haastateltavan kertoa alusta loppuun tarinansa, ja samalla tein muistiinpanoja, jotta muistaisin kysyä joistakin haastateltavan mainitsemista asioista lisää. Edellä mainitsemani kysymykset toimivat myös pohjana sille, millaisia tarkentavia kysymyksiä tein haastateltaville. Pyrin myös osoittamaan aktiivista kuuntelua, litterointinauhoilla se kuuluu lähinnä siten, että sanon usein ”joo”, tai ”mm” ja kommentoin väleihin lyhyesti. Pyrin näissä tilanteissa paitsi kannustamaan oman tarinan kerronnassa, myös antamaan tilaa hiljaisille hetkille, sillä usein haastateltavat olivat hiljaa tulkintani mukaan siksi, että he miettivät, miten jatkavat tarinaansa, tai miten muotoilevat asiansa. Mikäli hiljaisuus jatkui pidempään, saatoin kysyä jatkokysymyksiä, jolloin haastateltavan oli helpompi jatkaa eteenpäin. Toisaalta pyrin olemaan sensitiivinen huomaamaan sellaisia asioita, joista miehet eivät ehkä halunneet puhua.

Kun mies sai kertomuksensa loppuun saakka, kyselin lisää hänen kertomistaan asioista ja tarkensin joitain yksityiskohtia, jotta varmistuin siitä, että olin ymmärtänyt hänen kertomansa oikein. Pyrin ottamaan haastattelussa ymmärtäväisen ja hyväksyvän roolin: pyrin antamaan haastateltaville kiitosta ja rohkaisua siitä, että he kertovat kokemuksistaan. Muutamassa haastattelussa miehet itse kysyivät, ovatko kertoneet oleellisia asioita, ja niissä kohdissa pyrin kannustamaan ja ker-

tomaan, että he puhuvat oleellisista asioista. Joidenkin haastattelujen kohdalla strukturoimattomuus toi esiin myös haasteita: miesten oli joissakin kohdissa vaikeaa jatkaa tarinaansa, joissakin tapauksissa siksi, etteivät he enää muistaneet, miten suhde jatkui tietystä pisteestä tarkalleen eteenpäin ja toisaalta siksi, että ”yksinpuhelut” saattoivat venyä haastatteluissa pitkiksi. Ruusuvuori ja Tiittula (2005, 21) kirjoittavat, että haastattelutilannetta rakennetaan erityiseksi kysymys-vastauskaavan kautta: se muistuttaa arkikeskustelua, mutta ei kuitenkaan ole sitä. Arkikeskustelussa on tavallista, että jos jotain asiaa kysytään toiselta, hänen odotetaan vastaavan siihen. Myös haastattelutilanteessa tämä sama velvollisuus vastaamiseen on olemassa. Jos vastausta ei kuulu, sille oletetaan olevan joku syy. Siitä saattaa seurata tarve tarkentaa kysymystä, toistaa se tai muotoilla jollain tavalla uudelleen. Vastaamattomuutta on myös jonkinlainen velvollisuus selittää. Omissa haastatteluissani kysymys-vastaus -asettelu ei aina toteutunut tavallisen keskustelutavan mukaisesti, ja se saattoi vaikuttaa myös siihen, miten luontevalta haastattelutilanne tuntui miehistä.

Ruusuvuori ja Tiittula (2005, 34) kirjoittavat, että luottamus on oleellista haastattelun onnistumiseksi ja sen edellytys on yhtäältä empatian esittäminen, ja toisaalta neutraalina pysyminen oman tutkijan roolin vuoksi. Arkitilanteissa empatiaa osoitetaan yleensä kertomalla omista kokemuksista, mutta haastattelutilanteessa se ei ole sopiva tapa. Itse toin esille sanallisesti rohkaisemalla empatiaa heidän miesten kokemuksia kohtaan ja pyrin sillä tavoin viestimään, että otan heidän tarinansa vakavasti. Useissa kohdissa haastatteluissa huomasin tuntevani myös surua ja ahdistusta siitä, miten raakoja asioita haastateltavani olivat joutuneet kohtaamaan. Myös eleilläni ja ilmeilläni pyrin tuottamaan empaattista suhtautumista haastateltavan kokemuksiin, mikäli olimme kasvottaisessa vuorovaikutuksessa. Näissä kohdissa halusin tuoda esiin selviytymisen näkökulman, ja sanoa ääneen, että on aivan uskomatonta, miten hyvin haastateltavani ovat selviytyneet äärimmäisen rankoista kokemuksistaan. Koin haastattelujen tekemisen rankaksi: usein haastattelujen tekemisen jälkeen koin fyysisenä tuntuvaan väsymystä, ja palautuminen haastatteluista vei oman aikansa.

Kysyin erikseen haastattelun päätteeksi, miltä miehistä tuntui kertoa väkivallasta, ja pyysin palautetta haastatteluista. Koin, että empaattisella suhtautumisellani oli monille haastateltaville suuri merkitys, ja jotkin heistä myös kertoivat, että asiasta kertominen tuntui helpottavalta ja vapauttavalta. Jotkin heistä kertoivat myös, että tarinan kertominen ei enää aiheuttanut minkäänlaisia tunteita, ja käsitykseni mukaan haastatteluun osallistuminen ei aiheuttanut haastateltavilleni haittaa. Pyrin myös kiittämään jokaista haastateltavaa heidän antamastaan panoksesta tutkimukselle, ja tuomaan esille, että aihe on minulle tärkeä. Kannustin heitä myös ottamaan yhteyttä jatkossa minuun, mikäli heille tulisi jotain lisättävää, tai kysyttävää tutkimuksesta. Lupasin aina myös, että he saavat luettavakseen valmiin tutkimuksen. Viidellä miehistä oli myös mahdollisuus tarkastaa litteroitu haastatteluaineisto etukäteen, mutta aikataulun vuoksi loppuvaiheessa tehtyjen haastattelujen osalta en tähän pystynyt.

Monet miehet kysyivät minulta, miksi tutkin nimenomaan miesten kokemaa väkivaltaa. Pohdin etukäteen, vaikuttaako oma naissukupuolisuuteni siihen, millaisia mahdollisuuksia miehillä on puhua väkivallasta juuri minulle. Sukupuoleni nousi esiin myös joissakin haastatteluissa, ja eräs mies kertoi kokevansa, että on arvokasta, että nimenomaan naisena tutkin miesten kokemuksia. Pohdimme haastatteluissa miesten kanssa myös sitä, miten tutkimukseni otettaisiin vastaan, ja auttaisiko naissukupuoleni siinä. Jotkin miehet epäilivät, että jos mies tekisi samankaltaista tutkimusta, se voitaisiin tulkita helposti oman sukupuolen ”puolusteluksi” tai seksismiksi. Mietin paljon haastatteluja tehdessäni, millainen uskottavuus minulla olisi tutkijana kuulla itseäni tavallisesti vanhempien miesten vaikeita kokemuksia. Loppujen lopuksi olin iloisesti yllätynyt: koin, että miehillä oli tarve puhua aiheesta, ja he kohtelivat minua myös tasavertaisena keskustelukumppanina. Kenties tässä auttoi se, etten esittänyt, että voisin ymmärtää, miltä tuntuu elää väkivaltaisessa suhteessa, vaan pyrin lähinnä aktiiviseen kuunteluun. Minulle syntyi vaikutelma siitä, että sukupuoleni ei vaikeuttanut haastattelujen tekemistä, paitsi ehkä etukäteen ilmenevänä jännityksenä. Epäilen, että myös miehille tutkimukseen osallistuminen oli itsensä likoon laittamista, sillä he eivät mitenkään voineet tietää, käsittelenkö aineistoa ja heidän kertomuksiaan kunnioittavalla ja asianmukaisella tavalla.

Oleellista tutkimuksessani on se, että haastattelemani miehet saavat itse määritellä, mikä heidän kohdallaan on ollut väkivaltaa, ja miten he ovat sen kokeneet. Tämä lähestymistapa osoittautui sekä positiiviseksi että negatiiviseksi: aiheeseen orientoituminen saattoi olla vaikeaa noin yhtäkkiä, ja yritin herätellä tarinan alkua kysymällä esimerkiksi, miten mies on tavannut väkivaltaisen puolisonsa. Narratiivisen lähestymistapani huono puoli oli se, että en ottanut isompaa roolia siinä, mihin suuntaan haastattelu eteni, ja usein keskustelut kulkeutuivat myös yleisemmälle yhteiskunnalliselle tasolle. Koin tämän kuitenkin myös positiivisena: se herätti usein haastateltavissani myös omakohtaisia kokemuksia, joita he peilasivat yleisiin asenteisiin ja ajatuksiin miesten kohtaamasta väkivallasta. Mitä enemmän tein haastatteluja, sitä helpompi minun oli ottaa kuuntelijan rooli ja sietää myös sitä, että haastateltava mietti pitkäänkin, miten jatkaisi tarinaansa ja mitä siinä seuraavaksi tapahtui. Näin minulla oli kärsivällisyyttä antaa tilaa sille, että haastateltava pohti, miten toisi esille asioita. Voi siis sanoa, että haastatteluni ovat olleet puolistrukturoituja, koska olen jollain tavalla myös ohjannut haastattelun kulkua haluamaani suuntaan pitäen mielessä tutkimuskysymykseni.

Haastattelujen kestot vaihtelivat tunnista vajaasta tunnista reiluun kahteen tuntiin. Tarjosin osalle tutkittavistani mahdollisuutta tehdä myös toinen haastattelu, jos tuntui, että aika loppui kesken, mutta siihen ei koettu olevan tarvetta. Haastattelujen tekemisen jälkeen litteroin ne ja lähetin vielä tutkittaville tarkastettavaksi sähköpostin välityksellä. Litterointivaiheessa tai sen jälkeen poistin haastatteluista tunnistetiedot, kuten paikkakuntien nimet, vaihdoin ihmisten nimet ja häivytin jo osaltaan jotain muitakin tunnistetietoja, kuten esimerkiksi rahasummia, jotka liittyivät elatusmaksuihin. Näissä pyrin kunnioittamaan mahdollisimman pitkälle haastateltavien toiveita siitä, mitkä ovat arkaluontoisia yksityiskohtia, joista heidän tarinansa voisi tunnistaa.

3.3 Temaattinen systemaattinen analyysi

Haastatteluista tuli fontilla Times, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5 litteroituna 311 liuskaa tekstiä. Pituudeltaan yksittäiset haastattelut vaihtelivat 20 sivusta jopa 65

sivuun. Kun sain haastatteluaineiston kokonaisuudessaan litteroitua, aloin käsitellä sitä ensin alleviivaamalla väkivaltaan liittyviä asioita haastatteluista. Kävi ilmi, että haastatteluissa miehet puhuivat paljon muistakin asioista kuin kokemastaan väkivallasta. Haastattelunauhoja kuunnellessani ja litteroitua aineistoa lukiessani minulle syntyi käsitys, että haastattelutilanteet olivat pääosin rentoja keskusteluhetkiä, vaikka niissä puhuttiinkin rankoista asioista. Aluksi erottelin jokaisesta haastattelusta joitakin tunnistetietoja, joita kyselin jokaiselta mieheltä haastattelun aluksi, kuten iän ja sen, ovatko he edelleen väkivaltaisessa parisuhteessa edelleen, vai ovatko he jo eronneet. Sen jälkeen alleviivasin aineistosta vain suoraan parisuhdeväkivaltaan läheisesti liittyviä asioita, jotka olivat aiemmin saamani teoreettisen ymmärryksen perusteella oleellisia. Toisaalta miehet myös suoraan sanoivat, mitkä asiat heistä tuntuivat merkityksellisiltä väkivallan kannalta, ja toki kunnioitin heidän määritelmäänsä asiasta. Tässä vaiheessa alleviivaukseni olivat melko löyhiä. Alleviivauksen yhteydessä sain aineistooni hyvän tuntuman, ja osasin jo suurin piirtein sanoa, mitkä asiat toistuivat aineistossa. Pääpiirteisen alleviivauksen jälkeen kirjoitin marginaaleihin asiasanoja tai teemoja kuvaamaan kutakin alleviivattua kohtaa. Sen jälkeen silmäilin läpi eri haastatteluaineistoja ja katsoin, millaisia teemoja aineistosta olin löytänyt.

Huolellisen teemoittelun jälkeen aloin katsoa, mitä yhteistä eri haastatteluissa oli. Luokittelin erilaisia teemoja yhteen, kuten vaikkapa ”lyöminen” ja ”repiminen” menivät fyysisen väkivallan kategorian alle. Yritin pitää myös tarkempia teemoja analyysissä mukana, jotta en lähtisi liikaa yleistämään mitään tiettyä osa-aluetta. Tämän tehtyäni otin jokaisen teeman erikseen paperille, ja laskin, kuinka monta kertaa se kaikissa haastatteluissa yhteensä tuodaan ilmi. Laskin aineistosta siis erilliset maininnat kunkin teeman alle, ja laskin ne. Näin sain eniten keskustellut teemat poimittua. Tämän jälkeen katsoin teemoja yleisesti: voisiko niitä vielä jottenkin yhdistellä tai luokitella eri tavoin? Tässä kohtaa esimerkiksi ”kontrolli”-teeman alle lukeutui useita erilaisia pienempiä teemoja, kuten ”liikkumisvapauden rajoittaminen” ja ”läheisiin yhteydenpidon rajoittaminen”. Jätin vain vähän (1-5 kertaa) mainitut teemat analyysin ulkopuolelle, ellei niitä saanut yhdistettyä osaksi mitään isompaa teemaa. Kun olin saanut eniten mainitut teemat kirjattua, alkoi tarkempi analyysivaihe.

Kunkin teeman kohdalla kävin aineiston vielä systemaattisesti läpi: minulla on litteroituna haastattelut koneelle, joten kopioin jokaisesta haastattelusta tietyn teeman alle menevät lainaukset erilliseen tiedostoon ja tallensin ne. Tällä tavoin minulle syntyi kokonaiskäsitys siitä, miten paljon kukin haastateltava tietystä teemasta puhuu, ja toisaalta se, miten paljon kustakin teemasta yleisesti keskustellaan aineistossa. Sain tällä tavalla jokaisesta teemasta erillisen tiedoston. Sen jälkeen katsoin jokaisen teeman erikseen ja luin aineistolainaukset ajatuksella läpi: mitä miehet haluavat näillä kertomuksilla sanoa? Millainen kokonaiskuva kustakin teemasta tulee? Mitä voisoin sanoa siitä kokonaisuutena? Mikä miesten kertomassa on erilaista suhteessa muihin miehiin? Pidin tässä kohtaa mielessä tutkimuskysymykseni, ja tarkastelin erilaisia teemoja sen kautta. Tämän jälkeen kirjoitin ensimmäisen version analyysistä kokonaisuutena, ja aloin muokkaamaan sitä kohti lopullista tekstiä. Pyrin tarkastelemaan teemoja myös suhteessa toisiinsa. Läpi koko analyysin minulla oli tiedossa, kuka haastateltavistani oli sanonut mitään, joten pyrin myös peilaamaan sitä kunkin miehen tarinaan kokonaisuutena.

Ajattelin alussa, että rakentaisin haastatteluista tyyppitarinoita, mutta myöhemässä vaiheessa totesin, ettei se ole mahdollista, koska aineistoni oli pieni, ja tutkittavat olisi todennäköisesti voineet tunnistaa kertomuksista. Miesten kertomuksissa väkivallan kuvaukset olivat hyvin yksityiskohtaisia ja ainutlaatuisia. Aiheen sensitiivisyyden vuoksi päätin jättää tyyppitarinat tekemättä, sillä arvioin, että edes pieni mahdollisuus tulla tunnistetuksi voisi aiheuttaa miehille haittaa. Keskustelin jaottelusta myös paljon ohjaajani Marjo Kurosen kanssa. Kun teemat oli kirjoitettu auki, katsoin niitä kokonaisuutena, ja tulkitsin ne kahdeksi isommaksi kokonaisuudeksi: väkivallan teoiksi sekä väkivaltaan vastaamiseksi sekä selviytymiseksi. Koin, että laittamalla eri teemat kahden eri kokonaisuuden alle analyysistä tuli eheämpi kokonaisuus. Sen jälkeen katsoin analyysia suhteessa aiempaan tutkimukseen, ja pyrin löytämään sieltä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia.

3.4 Etiikan erityiskysymykset parisuhdeväkivaltatutkimuksessa

Tutkimuseettinen lautakunta on määritellyt ihmistieteiden tutkimusetiikan kolme osa-aluetta, jotka ovat tutkimukseen osallistuvien itsemääräämisoikeuden kunnioitus, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyyden ja tietosuojan kunnioittaminen (Tutkimuseettinen lautakunta 2009, 5). Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisessa tutkijan on huomioitava se, että tutkittavilla on tarvittava tieto tutkimuksesta, ennen kuin he voivat päättää, osallistuvatko siihen vai eivät. Tutkittavien informointi on tutkimusetiikan kannalta ensisijaisen tärkeää, ja tutkittaville on kerrottava, miten aineistoa käsitellään ja säilytetään, sekä tutkimuksesta vastaavan henkilön yhteystiedot (Kuula 2006, 71, 73.) Omassa prosessissani lähetin jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla ennen haastattelua taustatietoina tutkimuksestani tiedon tutkimusaiheestani, yliopistoni sekä ohjaajani yhteystiedot. Lisäksi heillä kaikilla oli puhelinnumeroni sekä sähköpostiosoitteeni. Kerroin heille myös, miten haastattelu toteutetaan ja miten aineistoa käsitellään.

Sukupuolistunut väkivalta on aiheena torjuttu ja pelätty, vaikka se toisaalta tunnustetaan. Sitä voi olla vaikeaa hyväksyä joksikin, joka voisi olla osa omaa elämäntulkua, ja se tavallisesti halutaan eristää pois omasta elämänpiiriksi, joksikin toiseksi. (Näre & Ronkainen 2008, 7) Parisuhdeväkivaltaan liittyy monenlaisia tunnelatauksia ja arvoituksia. Sen vuoksi aiheena sen tutkiminen ei ole aivan yksiselitteistä. Parisuhdeväkivalta ja sukupuolistunut väkivalta ovat vahvasti yksityisiä, salattuja asioita. Myös väkivallan käsittely ammattilaisten kanssa voi olla vaikeaa, sillä väkivallan kokijoillakaan ei ole aina sanoja väkivallalle (Keskinen 2008, 316).

Perheväkivaltaan liittyvät tutkimukset on erikseen mainittu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2009) ohjeissa esimerkkinä tutkimuksesta, johon osallistuminen voi olla uhrille turvallisuusuhka ja sen vuoksi sen eettisyys pitää arvioida etukäteen. Ennen tutkimuksen aloittamista olin tietoinen tästä näkökulmasta ja pyrin huomioimaan sen parhaan kykyni mukaan tutkimuksen edetessä. Tuula Juvonen (2015, 63) toteaa, että arkaluonteisiakin tutkimusaiheita on mahdollista tutkia, kunhan nimettömyys voidaan taata siten, että tutkimukseen osallistuvien ihmisten

”salaisuudet” eivät tule muiden tavoitettaviksi. Tarkoituksena on varmistaa se, että tutkimukseen osallistujat saavat itse rajata, kuka saa tietää heihin liittyviä asioita. Yksityisyyden suojasta ja sen kunnioittamisesta pyrin pitämään erityisen hyvää huolta tutkimusaiheen sensitiivisyyden vuoksi. Pyrin valitsemaan haastattelupaikat siten, että haastattelussa käydyt asiat eivät kuuluisi ulkopuolisille. Tein kolme haastattelua ravintolassa tai kahvilassa, joten en voi olla täysin varma siitä, kuulivatko ulkopuoliset henkilöt keskusteluamme. Annoin kuitenkin haastateltaville mahdollisuuden vaikuttaa myös haastattelupaikan valintaan. Yksityisyyden suojan olen kiinnittänyt huomiota myös aineiston litteroinnissa, jossa olen muuttanut tunnistetiedot (nimet, paikkakunnat, iät ynnä muut) siten, etteivät ne valmiissa työssä tule missään kohtaa esille. Olen myös pohtinut sitä, miten voisin tuoda tulokset parhaiten esille siten, ettei haastateltavia voisi tunnistaa tekstistä. Uskon onnistuneeni tässä melko hyvin, sillä valitsemani lainaukset aineistosta on valittu tarkoin, toisaalta olen myös poistanut niistä tunnistetietoja ja yksityiskohtia yksityisyydensuojan vuoksi.

Olen poistanut Kuulan (2006, 148) tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaisesti aineistosta heti tunnistetiedot, joita en välttämättä tarvitse aineiston analyysissä. Tällaisia ovat henkilöiden oikeat nimet, paikkakunnat, lasten nimet ja iät, sekä erilaisten auttamistahojen nimet ja paikkakunnat. Kuula (2006, 149) kehottaa poistamaan aineistosta myös arkaluonteisia tietoja, tai mahdollisesti muuttamaan niitä. Olen muuttanut tai poistanut omassa aineistossani jotain yksityiskohtia esimerkiksi väkivaltatilanteista, sillä ne ovat yksityiskohtaisuudessaan todella helposti tunnistettavia. Nimettömyyden ja tunnistamattomuuden vaatimus voi kuitenkin aiheuttaa sen, että tutkija joutuu muuttamaan arkaluonteisia tietoja aineistostaan, ja silloin lukija ei voi olla tietoinen siitä, mitä asioita on muutettu (Juvenen 2015, 66). Omassa tutkimuksessani olen ratkaissut asian siten, että olen muuttanut aineistosta vain sellaisia tietoja, jotka eivät ole tulkintani mukaan oleellisia miesten kokemusten ymmärtämisessä. Esimerkkinä tästä voisin sanoa sen, että olen jättänyt jotain yksityiskohtia pois siitä, millaisissa kotiympäristöissä väkivalta on tapahtunut, tai millainen tapahtumien aikajärjestys on tarkkaan ottaen ollut. Oman tulkintani mukaan nämä asiat eivät estä ymmärtämästä miesten kokemuksia väkivallasta.

Olen myös poistanut esimerkiksi henkilön murteeseen tai sanallisiin maneereihin liittyviä lainauksia, koska niistä voisi todennäköisesti päätellä hieman tarkemmin henkilön asuinpaikan, tai suoraan jopa tunnistaa hänet. Nämä muutokset ovat mielestäni olleet perusteltuja, eivätkä ne sinällään ole vaikuttaneet saamiini tuloksiin tai tekemiini johtopäätöksiin. Uskon, että aineistossani anonymisointi on ollut ensisijaisen tärkeää, sillä tutkimusaiheeni on tarkkaan rajattu, ja haastateltavat voisi helposti tunnistaa esimerkiksi tarkan iän ja asuinpaikan perusteella, sillä parisuhdeväkivallasta puhuvien miesten joukko ei varmasti ole Suomessa kovin suuri. Tietosuojan kannalta on oleellista myös se, että haastattelunauhakat sekä litteroidut haastattelut ovat olleet minulla käytössä vain omalla tietokoneellani salasanan takana siten, ettei niihin kukaan muu pääse käsiksi. Varmuuskopiot olen pitänyt pilvipalvelussa, joka on myös salasanan takana.

Vahingoittamisen mittaaminen omassa tutkimuksessani voi olla haastavaa, sillä en pysty arvioimaan ainakaan haastattelusta mahdollisesti aiheutunutta henkistä haittaa tutkittaville. Henkisen rasittavuuden arviointi on ylipäätään todella haastavaa (Kuula 2006, 45). Erään haastattelun jälkeen koin eettiseksi velvollisuudekseni ohjata haastattelemaani miestä palveluiden piiriin, koska minulle syntyi haastattelusta käsitys, että hän tarvitsisi tukea tilanteeseensa. Tällä tavoin pyrin vaikuttamaan siihen, ettei hänen psyykinen vointinsa menisi huonompaan suuntaan haastattelun vuoksi. Hän totesi itse asiasta kysytyäni, että tilanteista kertominen ei ole hänelle vaikeaa, vaan väkivaltaisessa suhteessa elämisen kokemukset. Lähetin hänelle kuitenkin haastattelun jälkeen sähköpostilla tietoa siitä, miten hän voisi hakeutua avun piiriin, mikäli se tulisi ajankohtaiseksi. Pyrin myös muistuttamaan haastateltavia aina haastattelun päätteeksi, että he voivat olla minuun yhteydessä, jos he haluavat. Minulle syntyi käsitys, että tutkimukseen osallistuneilla miehillä oli hyviä turvaverkkoja, ja myös tietoa siitä, miten avun piiriin voi halutessaan hakeutua.

Eräänä tutkimuseettisenä periaatteena olen pitänyt omassa tutkimuksessani sitä, että olen pyrkinyt omalla analyysilläni ja tutkimuksen tekemisen tavallani kunnioittamaan haastateltavieni kokemuksia. Olen halunnut välttää väkivaltaa koke-

neiden syyllistämistä edes yleisellä tasolla, ja pyrkinyt tuomaan esille näkemystä, että väkivalta on aina tekijän vastuulla, ei kokijan. Olen pyrkinyt myös rohkaisemaan asiasta puhumisessa, ja ymmärtänyt kulttuuriset rajoitteet puhua väkivallasta, erityisesti miehille. Myös analyysivaiheessa olen halunnut tuoda haastateltavien kokemuksia esiin kunnioittavasti, ja tulkinnut heidän sanomisiaan koko haastattelun kontekstissa, eli siten, että ymmärtäisin heidän kertomansa suhteessa koko väkivaltaisessa parisuhteessa elämisen kontekstiin.

4 VÄKIVALLAN MUODOT MIESTEN PARISUHTEIS- SA

Tutkimukseeni osallistui siis haastatteluilla yhteensä seitsemän miestä. He olivat iältään noin 25–50 -vuotiaita, heistä kuusi oli eronnut väkivaltaisesta parisuhteesta ja yksi oli suhteessa haastatteluhetkellä. Päätyneet suhteet olivat kestäneet yhdestä viiteentoista vuoteen. Ajallisesti päätyneistä parisuhteista oli vähimmillään aikaa alle vuosi ja enimmillään yli 15 vuotta. Pareista kaikki olivat asuneet yhdessä samassa taloudessa, ja kaksi pareista oli mennyt naimisiin. Väkivaltaan apua hakeneita miehiä oli vain kappaletta.

4.1 Fyysinen väkivalta

Fyysisestä väkivallasta puhutaan kuudessa haastattelussa yhteensä 25 erillistä kertaa ja ainoastaan yhdessä haastattelussa ei mainittu fyysistä väkivaltaa suhteessa tapahtuneen lainkaan. Fyysisestä väkivallasta puhuttiin tavallisimmin silloin, kun kuvattiin erilaisia konkreettisia väkivaltatilanteita. Yksittäisiä tilanteita käytettiin esimerkkinä siitä, minkä tyyppistä väkivaltaa suhteessa oli. Kokonaisten väkivaltatilanteiden kuvauksia ei ole ollut mahdollista sisällyttää näihin käyttämiini lainauksiin, koska arvioni mukaan niistä olisi mahdollista tunnistaa haastateltavien henkilöllisyys. Miehet ovat kertoneet yksittäisistä tilanteista hyvin yksityiskohtaisesti, minkä vuoksi olen poiminut lainauksiin vain osia väkivaltatilanteiden kuvauksista.

Miesten kertomuksissa monet väkivaltatilanteet sisälsivät useita erilaisia fyysisen väkivallan tekoja, ja niihin linkittyi myös muita väkivallan muotoja. Näissä tilanteissa väkivaltainen puoliso oli samassa tilanteessa tehnyt erilaisia fyysisen väkivallan tekotapoja samassa tilanteessa:

”Hän tuli siihen mun viereen sitten istumaan ja se rupes lyömään mua joka puolelle, ja yritti repiä multa munat irti ja sitten se totaninni, tarttu mua tästä käteen, sit mä tempasin sen käden irti, ja sanoin, että jumalauta, lopeta!” (Antero)

Anteron kuvaus siitä, että väkivaltainen puoliso lyö Anteroa joka puolelle antaa ymmärtää, että väkivalta on jatkunut useiden lyöntien ajan eri puolille kehoa, ja kohdistunut sen jälkeen vielä genitaalialueelle. Voisi siis ajatella, että väkivalta on tilanteessa ikään kuin yltynt, ja raa’istunut siten, että Antero on lopulta yrittänyt päästä tilanteesta pois riuhtaisemalla itsensä irti ja sanallisesti käskemällä puolisoaan lopettamaan lyömisen ja pahoinpitelyn. Genitaalialueisiin kohdistuvaa väkivaltaa voi nimetä myös seksuaaliseksi väkivallaksi, sillä se kohdistuu henkilön intiimiin alueeseen, joka on erityisellä tavalla yksityinen ja herkkä. Seksuaalisesta väkivallasta puhuttiin aineistossa melko vähän. Se liittyi yleensä siihen, että nainen arvioi miehen kehoa, tai jollain tavalla vertaili sitä aiempien kumppaneiden kehoon. Naiset vertailivat myös aiempia seksikokemuksia miesten kanssa koettuun seksiin vähättelevällä tavalla. Seksuaalinen väkivalta kohdistuu myös henkisesti tasolla yksityiselle alueelle, ja on sen vuoksi erityisen loukkaavaa. Antero on pohtinut asiaa myös terapeutinsa kanssa:

”Mutta sitten tän ammatti-ihmisen, tän psykoterapeutin kanssa juttelin, että ainut, mitä se ei oo tehny, on raiskaus. Ni se sitten vaan mulle kysy, psykoterapeutti, että jos sun sukupuolielimiä yritetään jatkuvasti vaurioittaa, ni mitä se on sitte?” (Antero)

Terapeutin kanssa keskustelu on antanut Anterolle sanoja käsitellä kokemaansa väkivaltaa. Se, että genitaalialueisiin kohdistunutta väkivaltaa nimetään seksuaaliseksi väkivallaksi ja raiskaukseksi, se voi antaa uudenlaisia tapoja käsitellä väkivaltaa. Antero on saanut terapeutiltaan apua asioinnin reflektoinnissa, ja asioiden nimeäminen on tuntunut hänestä merkitykselliseltä. Fyysistä väkivaltaa kuvattiin myös erillään yksittäisistä tilanteista, ikään kuin yleisenä kuvailuna:

”--hänellä meni hermot niiku johonkin asiaan. Sit hän oli niinkun suin päin hyökkäämässä niiku mun kimppuun, sillein lyöden, potkien, raapien, siihen tyyliin.” (Niilo)

Niilo selittää puolison väkivaltaista käyttäytymistä sillä, että puoliso on menettänyt malttinsa jonkun asian takia. Niilo kuvaa kimppuun hyökkäämistä ”suin päin”, mistä voi päätellä väkivallan olleen hallitsematonta, ja puoliso on alkanut käyttäytyä väkivaltaisesti harkitsematta asiaa, mistä saa käsityksen, ettei puoliso ole hallinnut omaa käyttäytymistään.

Fyysinen väkivalta ei aina näyttäytynyt haastatteluissa useasti toistuvana toimintana, jonka päämääränä olisi hallita miestä tai käyttää valtaa suhteessa väärin. Myös niin sanottua tilanneväkivaltaa esiintyi kahdessa haastattelussa:

”Ja tota, miten se väkivalta sitten ilmeni, ni fyysisesti aika vähän, et hän löi minua kerran, kerran kasvoille.” (Leo)

Fyysinen väkivalta tapahtui tässä suhteessa vain yhden kerran, ja se ei ollut oleellinen osa Leon tarinaa puolisonsa väkivaltaisuudesta. Leo ikään kuin mainitsee asian ohimennen, eikä palaa siihen enää uudelleen haastattelun kuluessa, tosin kertoo laajemmin kyseisestä tilanteesta myöhemmin haastattelun edetessä. Silloinkaan hän ei kiinnitä suurta huomiota fyysiseen väkivaltaan. Tässä tarinassa fyysinen väkivalta ei ollut isossa osassa, eikä Leo kokenut, että se olisi hallinnut parisuhdetta tai sen arkea:

”Mutta se tuntu musta aika kurioositeetilta siinä yhteydessä, et se kaikki muu, muu tapa satutti mua paljon enemmän. Mä koin, että miehenä mulla ei oo siinä pelättävää, että halutessani pystyn puolustautumaan fyysisistä väkivaltaa vastaan.” (Leo)

Tarinassa Leo kuvaa sitä, että fyysinen väkivalta ei satuttanut häntä niin paljon kuin muu väkivalta. Ymmärrän, että Leo vittaa tällä siihen, että väkivaltaisuus loukkasi häntä henkisellä tasolla, ja vertaa sitä fyysiseen väkivaltaan, joka tuntui vain hyvin pieneltä osalta suhteen väkivaltaisuudesta aiheutunutta pahaa oloa. Hän kertoo myös, miksei fyysinen väkivallanteko yksittäisenä tilanteena aiheuttanut hänessä pelkoa: luottamus siihen, että hän voisi puolustaa itseään fyysisesti, oli säilynyt koskemattomana. Toisin sanoen fyysinen väkivalta ei saanut häntä pelkäämään puolisoaan, tai sitä kautta muuttamaan omaa käytöstään fyysisen väkivallan seurauksena. Myös useissa muissa tutkimuksissa on todettu, että kaikki miehet eivät pelkää fyysisistä väkivaltaa suhteissaan, tai että vain pieni osa väkivaltaisessa suhteessa eläneistä miehistä pelkäsi puolisoaan (esim. Durfee, 2011). Fyysisellä väkivallalla ei siis tässä suhteessa pyritty mitenkään hallitsemaan tai kontrolloimaan puolisoa, ja sen vuoksi sitä voisi nimittää tilanneväkivallaksi (Johnson 2008, 5, 11). Kuitenkin suhteissa, joissa väkivalta jatkui usein, sitä myös

pelättiin enemmän. Esimerkiksi Tapio kertoo siitä, miten eräs tilanne johti väkivaltaan:

”Joo, se oli alussa sellasta, laitetaan kynnet käsiin ja vaahdotaan suu täyteen, ettet todellakaan lähe niihin juhliin tai poikien iltaan tai mitään muuta tommosta ja pakotti mut istumaan eteiseen ja vei multa avaimet ja lompakon.” (Tapio)

Edellä mainitussa tilanteessa väkivaltainen puoliso haluaa kynsimällä kontrolloida Tapion tekemisiä, jotta tämä toimisi väkivaltaisen puolison tahdon mukaan. Tilanteeseen liittyy fyysisen väkivallan lisäksi myös pakottamista ja miehen toimintamahdollisuuksien rajoittamista. Fyysisen väkivallan päämääränä on ehkä vahvistaa kontrollin tunnetta samalla, kun käytetään sekä henkistä väkivaltaa, että toisen henkilökohtaisen tilan ja toimintavapauden rajoittamista. Tilanteessa mukaan kietoutuu myös taloudellinen väkivalta, sillä viemällä puolisonsa rahat väkivaltainen nainen aiheuttaa sen, ettei mies pysty lähtemään kotoa, vaikka itse haluaisikin tehdä niin. Tällaisessa tilanteessa väkivalta näyttäytyy monitahoisena ilmiönä, jossa nainen hallitsee tilannetta, ja saa oman tahtonsa läpi paitsi fyysisellä uhalla ja väkivallalla, myös henkisellä kontrolloimisella. Tulkitsen sanat ”suu vaahdos- sa” siten, että puoliso on raivon vallassa, eikä haastateltava koe, että voisi tilanteessa vastustaa väkivaltaista puolisoa.

Fyysiseen väkivaltaan liittyy kiinteästi myös henkinen väkivalta. Fyysiseen väkivaltaan liittyi tavallisesti jonkinlainen haukkuminen, vähättely ja mitätöiminen. Fyysinen väkivalta näyttäytyi usein osana laajempaa väkivaltaisuuden vyyhtiä, johon liittyy poikkeuksetta myös muita väkivallan muotoja, vähintään sanallista haukkumista, tai loukkaamista. Samanlaisia tuloksia ovat saaneet myös Drijber ym. (2012, 173-176): suurin osa väkivaltaa kokeneista miehistä oli kokenut sekä emotionaalista, että fyysistä väkivaltaa suhteissaan. Esimerkiksi Ilmarin tarinassa fyysiseen väkivaltaan liittyi myös henkinen väkivalta:

”Repi hiuksista ja anto avo-, löi avokkaalla naamaan ja sano, en mä muista mitä hän sano, mutta jottain niiku, että sinäki sääliittävä ihmiso- lento ja kaikkee, ihan niiku, se oli tämmöstä näi.” (Ilmari)

Ilmari ei suoraan muista, mitä puoliso on kyseisessä tilanteessa sanonut, mutta yleinen tunnelma hänellä on muistoissa: fyysiseen väkivaltaan on liittynyt jonkinlaista haukkumista ja mitätöintiä, kuten se, että Ilmari on ”sääliittävä”. Voi myös pohtia, minkälainen vallankäyttö tilanteeseen liittyy: puoliso pahoinpitelee Ilmariä ja samalla sanallisesti ilmaisee, mitä ajattelee tästä. Fyysisen väkivallan kuvauksiin liittyy myös paljon tilanteita, jotka ovat yltyneet niin väkivaltaisiksi, että ne ovat olleet miehille hengenvaarallisia. Niitä kuvataan paitsi osana väkivaltaisista tilanteista, myös yleisemmin. Esimerkiksi Ilmari kertoo tällaisesta tilanteesta:

” Ja sitte hää taas hyökkäs päälle ja sano että mä haen ton puukon ja viiltän sun kurkun.” (Ilmari)

Ilmari kuvaa tilannetta siten, että puoliso on hyökännyt päälle, eikä erittele, mitä se tarkoittaa. Kuitenkin uhkaus kurkun viiltämisestä on kuvattu tilanteesta, joten tulkitsen, että se on ollut Ilmarin mielestä oleellinen osa väkivaltaa, ymmärrettävästi.

Henkeä uhkaava väkivalta herättää kokijassa pelkoa, minkä vuoksi on loogista, että siitä myös puhutaan haastatteluissa erikseen mainittuna ja ääneen kerrottuna asiana. Ymmärrän, että vakavasta väkivallasta on haluttu puhua erikseen, sillä se on ollut erityisen vahingoittavaa miesten kokemuksissa. Tulkitsen myös, että Tapiion kertomus kuvaa hyvin raakaa väkivaltaa, jossa hengenvaarallisten vammojen saaminen on realistinen mahdollisuus:

”Ni se kävi heti kimppuun ja varmaan viis minuuttia hakkas mua ja löi päätä ikkunaan ja sano, että mitä vittuu sä vieraitten naisten [kanssa].” (Tapiio)

Myös Tapiio käyttää ilmausta ”kimppuun käyminen”, eikä erittele sitä, mitä kimppuun käyminen tarkoittaa. Puoliso on käynyt Tapiion päälle ilmeisesti siksi, että on ajatellut Tapiion tavanneen joitain vieraita naisia, ja on raivostunut tilanteesta. Toisin sanoen, Tapiio on toiminut vastoin puolison tahtoa, ja voi myös ajatella, että väkivallan tekeminen on jonkinlainen ”rangaistus” siitä, ettei Tapiio ole puolison tulkinnan mukaan toiminut siten, kuin olisi pitänyt. Tilanteessa on nähtävissä väkivaltaisen puolison äärimmäinen kontrolli, joka kohdistuu Tapiion käyttäytymi-

seen. Tulkitsen, että oleellinen tekijä tässä väkivallan kuvauksessa on se, että puoliso lyö Tapion päätä ikkunaan todella pitkältä tuntuvan ajan. Tulkitsen, että tilanne on ollut hengenvaarallinen. Toisaalta Tapio itse kuvaa myös vaarallisia tilanteita:

”On ollu läheltä pitää -tilanteita vasaran kanssa ja semmosen ison keittiöveitsen kans.” (Tapio)

Tapio mainitsee vasaran ja ison keittiöveitsen ikään kuin ohimennen, eikä lähde kertomaan kyseisistä tilanteista enempää. Tulee mieleen ajatus siitä, että läheltä piti -tilanteita on ollut useamman kerran, minkä vuoksi Tapio puhuu niistä vain yleisellä tasolla. Myös Drijber ym. (2002, 173-176) on havainnut tutkimuksessaan, että on melko tavallista, että naiset käyttävät väkivaltatilanteissa jotain esinettä, kuten veistä. Tavallisesti henkeä uhkaava väkivalta piirtyy tarkasti mieleen, koska se koetaan usein traumatisoivana tilanteena. Tapion tilanteessa saattaa olla niin, että hän on kokenut väkivaltaa niin pitkään, ettei välttämättä pidä yksittäisiä tilanteita enää niin oleellisina. Kysyttäessä väkivallan jokapäiväisestä jatkumisesta Tapio vastasi, että se on jatkunut yli 10 vuotta.

Niilo puolestaan kuvaa omassa tarinassaan väkivaltatilannetta, joka on tapahtunut eron jälkeen. Niilo kuvaa tilannetta, joka on tapahtunut hänen asunnossaan siten, että puoliso on tullut asuntoon raivostuneena eroamistilanteesta ja uuden kumppanin löytämisestä:

” -- sit hän nappas keittiöveitsen siitä käteen, ja hän uhkas ensin itteään, laitto veistä niiku siihen niiku kaulaa kohti, ja tota ni, sitten mä koitin olla rauhallinen, että äläs nyt. Ja sitten hän hetken kuluttua oliki jo tulossa sen veitsen kanssa niiku minua kohti. -- Joo, tota en ollukaan aikasemmin muistanu, vaikka toi on totta kai, aivan äärimmäistä väkivaltaa, tai tämmöstä niiku ihan hengenvaarallisella väkivallalla uhkailua.” (Niilo)

Niilo kuvaa tilannetta hengenvaarallisella väkivallalla uhkailuksi ja äärimmäiseksi väkivallaksi. Mielestäni Niilon tulkinta on osuva, sillä hengenvaarallinen väkivalta on varmasti äärimmäisimpiä väkivallan muotoja, mitä voi olla. Niilo on koettanut olla väkivaltatilanteessa rauhallinen, ja on onnistunut välttämään sen, että puoliso olisi käynyt hänen kimppuunsa veitsen kanssa. Niilolla väkivaltaisessa

suhteessa elämisestä on ehtinyt jo kertyä aikaa, mutta tämän hengenvaarallisen tilanteen hän kykenee muistamaan vasta haastattelutilanteessa, ja se on jollain tavalla jäänyt sivuun muistoissa.

4.2 Henkinen väkivalta

Miehet puhuivat henkisestä väkivallasta runsaasti enemmän kuin fyysisestä väkivallasta. Kaikki miehet mainitsivat henkisen väkivallan jossain haastattelun vaiheessa. Myös esimerkiksi Cokerin ym. (2002) tutkimuksessa todettiin, että miehet raportoivat kokeneensa henkistä väkivaltaa useammin kuin vaikkapa fyysistä väkivaltaa. Henkiseksi väkivallaksi tulkitsemani asiat mainittiin koko aineistossa yhteensä 98 erillistä kertaa. Henkinen väkivalta osoittautui aineistossani kattokäsitteeksi, jonka alle lukeutuu muun muassa taloudellista väkivaltaa, kontrollointia, taloudellista väkivaltaa, alistamista, eristämistä ja mitätöintiä sekä haukkumista. Poikkeuksetta kaikissa haastatteluissa miehet kuvasivat, että parisuhteissa tapahtui useampia erilaisia henkisen väkivallan tekoja. Oli myös tyypillistä, etteivät miehet ensin tunnistaneet kokemaansa kohtelua väkivallaksi: osa heistä oli ymmärtänyt parisuhteessa tapahtuneen henkistä väkivaltaa vasta sen jälkeen, kun parisuhde oli jo päättynyt.

” –sitä henkistä sitten, ni mä en oikein tajunnu ees nimittää sitä väkivallaks ennen ku sit ite jo kävin terapiassa kolme vuotta ja puhuin tästä aiheesta ja sit vasta alko avautua se, että miten se on paljon laajempi käsite se väkivalta ku pelkästään se fyysinen” (Leo)

Leo kuvaa kokemaansa väkivaltaa siten, että ei osannut nimetä kokemuksiaan väkivallaksi henkisen väkivallan osalta, vaan selitti silloin kokemuksensa muulla tavalla. Leo kertoo, että terapeutin kanssa keskustelemisen myötä hänelle alkoi avautua se, että henkinen väkivalta voi pitää sisällään hyvin laajasti monenlaisia asioita. Useimmin mainittu henkisen väkivallan muoto aineistossani on haukkuminen, vähättely ja mitätöinti:

”-- henkistä painostamista ja olihan ennen sitä oli niiku semmosta pientä riitelyä ja tämmöstä, niiku varmasti kaikilla parisuhteilla, mut sitte se kylä meni aina niiku yli, että hän meni aina niin pitkälle että siinä niiku

loukkas mua, tai niiku haukku ja alisti niin pahasti että ite sitte, ihan kirjaimellisesti oksensin parin tappelun jälkeen kun tuli niin paha olo.” (Ilmari)

Ilmari kuvaa sitä eroa, minkä on havainnut normaalissa riitelyssä, ja omassa parisuhteessa kokemassaan väkivallassa. Ilmari kertoo, että riitely yltyi kyseisessä parisuhteessa aina sellaisiin mittoihin, että se meni yli. Ilmari siis tekee rajaa normaalin riitelyn ja väkivallan välillä: hän tulkitsee, että puolison loukkaaminen ja alistaminen eivät ole normaalia riitelyä. Ilmari on myös reagoinut kokemaansa väkivaltaan fyysisesti pahoinvoinnilla. Tulkitseen tämän niin, että Ilmarille puolison tapa toimia oli niin äärimmäinen ja hallitsematon, että hänellä oli vaikeuksia käsitellä asiaa ja siitä seurasi fyysinen reaktio. Hän puhuu myös alistamisesta: ymmärrän siitä, että Ilmarin mielestä puolison tarkoituksena on ollut nimenomaan jollain tavalla alistaa Ilmari tahtoonsa, siis aktiivisella toiminnalla päästä päämääränsä. Myös henkinen väkivalta on siis aktiivista toimintaa toista ihmistä kohtaan.

Henkinen väkivalta oli miesten kertomuksissa myös hienovaraisempaa mitätöimistä ja vähättelyä, mikä voi kokemuksena olla vaikeammin tunnistettavissa väkivallaksi. Tällöin raja ”normaalin” riitelyn ja väkivallan välillä voi olla vaikeampaa erottaa. Kaikissa haastatteluissa tuli esille mitätöimistä, vähättelyä ja nöyryyttämistä. Esimerkiksi Lauri kuvaa kokemaansa vähättelyä:

” - siinä tehtiin hyvin selväks sitten, että mulla ei oo muuta tehtävää, kun mä käyn töissä ja en saanu tavallaan mitään arvostusta siitä, että. Ja sit tavallaan vähän lyötiin sillä, että mä joudun käymään töissä ja sitte mä en oo riittävästi autellu tossa lastenhoidossa ja muussa, mut käytännössä se meni siihen, että joutu sitte ottaa noita työreissuja ja muuta, että saa sitte vähä ylityökorvauksia ja muuta siitä, että.” (Lauri)

Laurin kuvaamassa tilanteessa hän ei ole saanut toivomaansa arvostusta puolisoiltaan siitä, että hän on käynyt töissä ja elättänyt perhettä. Sen sijaan häntä arvosteltiin, koska hän ei voinut auttaa lastenhoidossa ja muissa tehtävissä yhtä paljon, kuin silloin, jos ei olisi käynyt töissä. Lauri kuvaa, että häntä ”lyötiin” asialla. Tulkitseen tässä kohtaa siten, että lyöminen on Laurin kertomuksessa yleiskäsite, jolla kuvataan vähättelyä ja arvostuksen puutetta, mitä Lauri on kohdannut puolison taholta. Ratkaisuksi Lauri yritti tuolloin muuttaa omaa käytöstään, ja pyrki saamaan lisää rahaa töiden tekemisestä, jotta puoliso olisi tilanteeseen tyytyväi-

sempi. Laurin tarinassa mitätöiminen linkittyy myös kontrollointiin, sillä sen lisäksi, että puoliso vähätteli Laurin panosta perhe-elämään, hän joutui kokemaan myös kontrolloivaa väkivaltaa:

”—ni se oli sillonki vähä semmosta vaatimusta, et ei ois saanu olla mitään omia mielipiteitä, että sieltä tuli joskus aika rankkojakin juttuja että sitte. Tai ei niiku semmosia rankkoja, mutta että jos mä aattelin että mä pidän oman mielipiteen, että ei nyt aina voi tulla aina sanallisesti pataan, tai että tehään hänen tavallaan, ni sit siinä haukuttiin mun porukat ja kaikki nää.” (Lauri)

Lauri kuvaa kokemustaan siitä, että puoliso ei antanut tilaa Laurin omille mielipiteille. Ymmärrän Laurin kertomasta, että puoliso jollain tavalla hiljensi Laurin silloin, kun hän olisi halunnut tuoda oman mielipiteensä esille. Ymmärrän, että puolison tarkoituksena on tuossa tilanteessa ollut Laurin kontrollointi siinä mielessä, että Lauri muuttaisi omaa mielipidettään samanlaiseksi kuin puolison mielipide oli. Jos Lauri ei suostunut luopumaan omasta näkökannastaan, puoliso otti tilanteeseen mukaan Laurin vanhemmat haukkumalla heidät. Tämän Lauri on kokenut loukkaavana, ja kuvaakin tilannetta siten, että on saanut ”sanallisesti pataan”. Kontrolli kietoutuu aineistossa läheisesti muuhun henkiseen väkivaltaan, ja onkin tyypillistä, että parisuhteissa, joissa on kontrollia, on myös muita henkisen väkivallan tekoja. Voidaan ajatella, että näillä muilla teoilla vahvistetaan kontrollia.

”Mut se muistuttaa, että mulla ei ois mitään ilman sitä, ja mä oon täys luuseri ilman sitä. Ja mitätöi mua, saa mut tuntemaan, että mä oon täys peelo ja epäonnistunu ihminen. --Että muista, että sulla ei oo mitään elämää tän talon ulkopuolella ja. Ja jos mä jätän hänet, ni hän kyllä kattoo, että se on arkussa ja.” (Tapio)

Tapio kuvaa puolisonsa väkivaltaa siten, että Tapion saavutukset elämässä ovat olleet puolison ansiota, eikä hän olisi mitään ilman puolisoaan. Puoliso antaa ikään kuin ymmärtää, että Tapio on epäonnistunut ihmisenä, ja täysi ”peelo”, toisin sanoen ainoa syy, miksi hän on jotain saavuttanut, on puoliso. Tapion kertomassa yhdistyvät kontrolloinnin ja mitätöinnin teot: puoliso tuntuu haluavan, että Tapio olisi hänestä jotenkin riippuvainen, ja jos ero tulisi, kaikki loppuisi. Puoliso käyttää ”hajota ja hallitse” -taktiikkaa siten, että yrittää ensin lannistaa Tapion

haukkumalla häntä, ja mitätöimällä hänen saavutuksiaan elämässä, tai ottamalla niistä itse kunnian. Sen jälkeen hän vielä lisää, että jos ero tulee, Tapio on sen jälkeen kuollut. Tapion kertomus on hyvin äärimmäinen henkisen väkivallan kuvaus: puolison jättäminen merkitsee siinä Tapion kuolemaa. Puolison sanat voi tulkita myös suoraksi uhkaukseksi: jos Tapio käyttäytyy ”väärin”, hän on hengenvaarasaa. Näyttää siltä, että Tapion liikkumatila ja valinnanvapaus ovat suhteessa äärimmäisellä tavalla rajattuja. Olen kirjoittanut kontrollista erillisen luvun, sillä näen, että se on haastatteluissa tullut esille aivan erityisellä tavalla. Miesten kertomuksissa kontrolli kietoutuu erityisellä tavalla muuhun väkivaltaan. Oskari kuvaa eristämistä:

”Sit on emotionaalista väkivaltaa monella tavalla, et ensinnäkin mut pyrittin eristämään mun läheisistä ihmisistä, kaikista muista ihmssuhteista.” (Oskari)

Oskari kuvaa tilannetta emotionaaliseksi väkivallaksi. Tulkitsen Oskarin kertomuksen siten, että eristäminen muista ihmisistä on ollut tahallista, tietoista kontrollia, joka on pyrkinyt satuttamaan Oskaria emotionaalisesti. Toinen kontrolliin läheisesti liittyvä henkisen väkivallan muoto on miesten haastatteluiden perusteella uhkailu. Usein miesten kertomuksissa uhkailu oli tappamisella uhkailua tai fyysisellä väkivallalla uhkailua.

”Ja sitte hää taas hyökkäs päälle ja sano että mä haen ton puukon ja viiltän sun kurkun.” (Ilmari)

Ilmarin kertomuksessa pitkään jatkunut väkivalta eskaloitui uhkailuksi siten, että väkivaltainen puoliso uhkasi viiltää Ilmarin kurkun veitsellä. Uhkailu on tässä tilanteessa liittynyt fyysiseen väkivaltaan. Sen lisäksi, että väkivaltainen puoliso on uhannut tappaa miehen tai vahingoittaa häntä, miesten kertomuksissa tulee myös toistamiseen esille se, että puoliso on uhannut tappaa itsensä tai vahingoittaa itseään, jos mies ei toimi siten, kuin puoliso haluaa:

”Sitten hän pommitti koko ajan puhelimella ja tekstiviesteillä että hän tappaa ittesä jos mä en tuu takasi ja. - - No menin takasi ja sielläpä hän oli viiltelemässä ihteensä ja yritin ottaa sitä häneltä poikkee” (Ilmari)

Ilmarin kertomuksessa puoliso on uhannut tappaa itsensä, jos Ilmari ei palaa tilanteeseen. Toisin sanoen, jos Ilmari toimii vastoin puolison toivetta, puoliso vahingoittaa itseään. Itsemurhalla uhkailu on äärimmäinen henkisen väkivallan muoto, ja ymmärrän, että Ilmarin kertomuksessa sillä on pyritty hallitsemaan Ilmaria. Tilanteessa Ilmari on halunnut välttää sen, että puoliso vahingoittaisi itseään, ja on palannut auttamaan puolisoaan. Ymmärrän, että tällaisessa väkivallassa nainen yrittää vedota miehen vastuuntuntoisuuteen ja sympatiaan, jota hän tuntee naista kohtaan. On inhimillistä, että tällaisessa tilanteessa väkivallan kokija tekee kaikkensa sen eteen, ettei väkivaltainen puoliso vahingoita itseään ja kenties jopa tee itsemurhaa. Oman hengen asettaminen tilanteessa ”vaakalaudalle” on äärimmäinen hallinnan muoto, ja tulkitsem sen myös väkivallaksi, sillä kenenkään ei pitäisi joutua pohtimaan sitä, onko vastuussa toisen ihmisen tekemästä itsemurhasta. Tällainen vastuu on ajatuksena emotionaalisesti hyvin kuormittava, ja siksi oiva tapa kontrolloida muiden käytöstä.

Henkinen väkivalta ilmeni aineistossa myös siten, että erolla uhkaamista käytettiin kontrollin ja manipuloinnin välineenä. Tavallista oli, että jos mies haluttiin saada toimimaan tietyllä tavalla, väkivaltainen puoliso uhkasi parisuhteen päättymisellä häntä niin kauan, että mies toimi toivotulla tavalla. Leo kuvaa asiaa seuraavasti:

”—se oli sellasta kiristämistä, jos hän ei saanu tahtoaan läpi, niin hän alko kiristää erilaisilla asioilla sitten. Sit se oli myös eron uhkaamisella, mikä myöskin on kiristämistä ja sit semmosella mitätöinnillä, haukkumisella, vähättelyllä, vertailulla.” (Leo)

Leo kuvaa erolla uhkailua kiristämiseksi: sen tarkoituksena on nimenomaan saada ”oma tahto läpi”, eli esimerkiksi ristiriitatilanteessa saada se viimeinen sana sanottua. Leo kuvaa, että kiristämiseen liittyi myös muunlaisia henkisen väkivallan muotoja ja ymmärrän, että nämä yhdessä hahmottuvat Leon ajatuksissa henkisen väkivallan vyyhdiksi. Leon kertomuksessa ei tullut esiin fyysisistä väkivaltaa, joten puoliso on pyrkinyt hallitsemaan ja kontrolloimaan Leoa nimenomaan henkisellä väkivallalla. Ymmärrän, että erolla uhkailu ei merkitse sitä, että erosta puhuttaisiin tai sitä harkittaisiin, vaan se tuodaan ristiriitatilanteessa esille, jotta oma tahto saataisiin läpi. Tällä tavalla eroa käytetään oman päämäärän saavuttamiseen, ja sen

voi nimetä väkivaltaiseksi käyttäytymiseksi. Näen, että kiristämiseen liittyy aineistossani läheisesti myös kuvaukseen puolison mustasukkaisuudesta, joka näyttäytyy kertomuksissa äärimmäisenä ja hallitsemattomana: sitä ei pystytä käsittelemään siten, että se laantuisi tai katoaisi. Miesten kertomuksissa väkivaltaisuus tulee esille äärimmäisenä, kontrolloivana mustasukkaisuutena, joka ei vähene tai mene ohi, eikä sillä ole tekemistä luottamuksen saavuttamisen kanssa.

”Tämmönen mustasukkaisuus jatkui koko avioliiton ajan, missä mun mielistä ei ollu mitään syytä että, en ollu uskoton enkä antanu semmoseen aiheita. Hän oli mustasukkanen ja mä huomasin, että mun valinnoilla ei ollu merkitystä, vaikka mä hylkäsin mun naispuoliset ystävät, ni se mustasukkasuus jatku. Et se oli hänessä, se asia.” (Leo)

Leo kertoo, että mustasukkaisuus pysyi puolison käytöksessä huolimatta siitä, miten Leo käyttäytyi. Ymmärrän, että tästä lainauksesta löytyy selitys sille, mikä tekee mustasukkaisuudesta sairaalloista: puolisoa epäillään pettämisestä järjestelmällisesti huolimatta siitä, miten tämä käyttäytyy. Tällaisessa tilanteessa vakuutella tai oman käytöksen muuttamisella ei ole merkitystä, sillä mustasukkaisuus perustuu kontrolliin ja vallanhaluun. Väkivaltaiset parisuhteet näyttäytyvät aineistossani siten, että mustasukkaisuutta käytettiin ikään kuin sosiaalisesti hyväksyttävänä syynä käyttäytyä tietyllä tavalla. Mustasukkaisuudesta voidaan ajatella, että se on tietyssä määrin normaalia, ja siitä puhutaan paljon parisuhteiden yhteydessä. Väkivaltaiseksi mustasukkaisuus muuttuu siinä vaiheessa, kun se herättää negatiivisia tunteita ja sillä onnistutaan manipuloimaan puoliso toimimaan tietyllä tavalla.

”—asiat rupes menee päin helevettiä että hän alko olla todella mustasukkanen että saatettiin käyä ravintolassa syömässä ja tarjoilija tuli kysymään että mitä ja esitin tilauksen ni heti ku tarjoilija lähti pois ni hän saatto raivostua samantien miulle ja haukkua mua että sie halluut tuota naista ja se oli niiku ihan sairaalloista mustasukkasuutta ja tota, ja aina kun lähettiin jonnekin ni mä tuijotin vaan lattiaa, että ku pelotti niin saatanasti, että ihan sama kenelle juttelen, ni se tulloo heti ensimmäisenä hyökkäämään meikäläisen kimppuun.” (Ilmari)

Ilmari kuvaa puolisonsa mustasukkaisuutta sairaalloiseksi: se näyttäytyy Ilmarin kertomuksessa hallitsemattomana, pelottavana, valtavana ja epäterveenä asiana. Ilmarikin on yrittänyt muuttaa omaa käytöstään, jotta puolison väkivaltaisuus ei

tulisi esiin. Ymmärrän, että Ilmari on halunnut omalla toiminnallaan välttää ”konfliktin” erilaisissa tilanteissa, kun väkivaltainen puoliso on alkanut käyttäytyä väkivaltaisesti tilanteissa, joissa on kokenut mustasukkaisuuden tunteita. Terveeseen parisuhteeseen ei kuitenkaan kuulu se, että puolisoa joutuu pelkäämään, tai omaa toimintaansa joutuu koko ajan tarkkailemaan ja kontrolloimaan. Ilmarin tapauksessa puolison käytös on aiheuttanut sen, että Ilmari on itse alkanut tarkkailla itseään, jotta ei käyttäytyisi väärin. Käsitän, että suhteessa puoliso on kyennyt hallitsemaan Ilmariä pelkästään pelolla siten, että Ilmari väkivallan pelosta muuttaa itse omaa käytöstään jo ennen, kuin puoliso on tehnyt uuden väkivallan teon. Tällainen äärimmäinen kontrollointi tuli esille useimmissa miesten kertomuksissa, ja niissä miehet yrittivät mukautua puolison vaatimuksiin muuttamalla omaa käyttäytymistään.

Aineistossa väkivaltaiset puoliset olivat äärimmäisen mustasukkaisuuden lisäksi myös itse pettäneet miehiä. Lauri kertoo pitkään jatkuneesta tilanteesta, jossa puoliso on ollut häntä kohtaan uskoton:

” –hän ilmottaa mulle, että joo, että hänen täytyy olla rehellinen sulle, että hän on pettäny sua näin pitkän aikaa, en muista, oliko se puoli vuotta vai vuoden vai, sitä luokkaa että.” (Lauri)

Pettämistä on kuvattu yhdessä muiden asioiden kanssa aineistossa väkivallaksi. Siinä yhteisen parisuhteen sääntöjä on rikottu. Laurin tapauksessa tilanne on jatkunut kauan, ja ymmärrän, että se on tuntunut sen vuoksi erityisen vahingoittavalta. Asian salaaminen pitkän aikaa on tuntunut Laurista loukkaavalta. Laurin kertomuksessa kokonaisuutena näyttää siltä, että Laurin puoliso on pystynyt sanelemaan täysin sen, onko parisuhdetta heidän välillään olemassa lainkaan vai ei. Pettäminen yhdessä muiden henkisen väkivallan muotojen kanssa on luonut suhteeseen sellaisen valta-asetelman, ettei Lauri ole pystynyt vaikuttamaan asioihin haluamallaan tavalla. Myös Nyqvistin aineistossa (2001, 106–107) parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset kertoivat, että heidän väkivaltaisten miestensä rajoittava ja kontrolloiva käytös esiintyi usein yhteydessä mustasukkaisuuden kanssa, ja oli tyypillistä, että äärimmäisen mustasukkaiset miehet myös avoimesti pettivät puolisoitaan erityisen loukkaavalla tavalla. Nyqvist määrittelee tällaisen pettämisen

väkivaltaiseksi käyttäytymiseksi, sillä se on ollut tarkoituksellisesti loukkaavaa ja nöyryyttävää.

Henkisellemme väkivallalle on tyypillistä aineistossa myös se, että monet asiat, jotka voivat tuntua ulkopuolelta käsin triviaaleilta, kertaantuvat ja toistuvat niin usein, että niistä tulee kokonaisuutena valtavan raskas taakka kantaa. Hyvänä esimerkkinä henkisen väkivallan kietoutumista useisiin erilaisiin tekoihin on miehelle tärkeiden tavaroiden hajottaminen.

”Ja hää sitte siinä, tulin takasi ni hän oli tuhonnu osan minun tavaroista ihan repimällä niiku, sarjakuvia ja, oon keränny ihan lapsuudesta asti ja niiku, tämmösiä niiku lapsuuen muistoja oli tuhonnu. — ihan vaa siitä ku hän ties että se vituttaa ja hän ties että ne on miulle tärkeitä ni hän tuhos ne ihan niiku silmien-, suoraan minun silmien eessä. Että totta kai minä sinä niiku itkin, että näin mitenkä omat tavarat hajjoo ja, hää oli että oot-pas sinäki säälistävä ja sylkäs taas naamalle ja minä taas poistu--” (Ilmari)

Ilmari kertoo siitä, että puoliso on tuhonnut hänelle tärkeitä esineitä selvästi siinä tarkoituksessa, että saisi loukattua Ilmaria. Toisaalta tilanteesta tulee myös sellainen käsitys, ettei Ilmari ole pystynyt vaikuttamaan tilanteeseen mitenkään, koska puoliso kontrolloi Ilmaria tilanteessa ja ylipäätään parisuhteessa. Tavaroiden hajottaminen liittyy kertomuksessa tiiviisti siihen, että puoliso reagoi Ilmarin itkemiseen alistamalla häntä vielä lisää sylkemällä hänen päälleen ja haukkumalla tätä. Tilanteesta kokonaisuutena voi sanoa, että väkivaltainen puoliso on toiminut Ilmaria kohtaan todella alistavalla ja häpäisevällä tavalla. Hän on osoittanut piittaamattomuutta Ilmarin tunteita kohtaan siten, että on tahallaan hajottanu esineitä, joilla on Ilmarille tunnearvoa ja lisännyt pahoinvointia vielä sylkemällä hänen päälleen ja haukkumalla tätä säälistäväksi. Puoliso on antanut ymmärtää, että tavaroiden hajoamisesta seuraava tunnereaktio olisi jotenkin säälistävää. Aineistossani oli tyypillistä, että miesten tunnereaktioita pidettiin säälistävänä tai hävettävänä asiana, erityisesti väkivaltaiset naiset pitivät niitä ”epämiehekkäinä”.

Se, että puoliso on täydessä kontrollissa siitä, mitä parisuhteessa tapahtuu, kuvaan suurinta osaa miesten kertomuksista. Henkinen väkivalta näyttäytyy niissä suurena, koko arkea määrittävänä asiana, jota on mahdoton ohittaa tai ratkaista millään

tavalla. Henkisellä väkivallalla puoliso saadaan ikään kuin alistettua siten, ettei hänellä ole mahdollisuuksia tehdä itsenäisiä valintoja, tai toimia haluamallaan tavalla. Oskari kuvaa henkisen väkivallan kanssa elämistä:

”Ja tota, sitten taas yks kaks, kaikki räjähtää. Et se oli varmaan yks semmonen väkivallan muoto kanssa, että pidettiin jatkuva jännite yllä, kun ei tiedä mitä tulee seuraavassa hetkessä.”(Oskari)

Oskari kuvaa väkivaltaa siten, että jännite pysyi suhteessa yllä silloinkin, kun väkivaltaa ei tapahtunut. Toisin sanoen, kun Oskari ei pystynyt koskaan ennakoimaan, mitä seuraavaksi tapahtui, hän oli jatkuvasti varuillaan. Oskarin kertomus kuvaa mielestäni hyvin sitä, että väkivallalle ei ole mitään selittävää syytä: ei ole tilannetta, jossa väkivalta olisi oikeutettua. Siitä ei löydy johdonmukaisuutta, sillä väkivaltainen henkilö ei ole johdonmukainen. Väkivaltatilanne voi alkaa käytännössä mistä tahansa, mikä saa väkivallan kokijan pysymään jatkuvasti varuillaan ja tarkkailemaan omaa käyttäytymistään. Itsen tarkkailusta ja oman toiminnan kontrolloinnista olen kirjoittanut tarkemmin seuraavassa luvussa.

4.3 Kontrollointi

Haastatteluaineistossa miehet puhuvat usein henkisen väkivallan tavoista, joita nimitän analyysissäni kontrolliksi. Valitsin kontrollin käsitteen, sillä se kuvaa erityisellä tavalla sellaista henkistä väkivaltaa, jossa kumppania pyritään rajoittamaan ja hallitsemaan sanoilla, teoilla ja usein myös fyysisellä väkivallalla sekä eristämällä. Kontrollointi merkitsi aineistossa fyysistä eristämistä tiettyyn tilaan, liikkumisvapauden rajoittamista, ihmissuhteiden ylläpitämisen rajoittamista, muihin ihmisiin yhteydenpidon kontrollointia, äärimmäistä mustasukkaisuutta, raha- liikenteen ja puheiden kontrollointia. Joissakin tarinoissa myös pelkkä tietynlaisen ilmapiirin luominen on riittänyt kontrollin saavuttamiseksi. Mainintoja kontrollista olen löytänyt aineistosta yhteensä 42 erillistä kertaa. Ainoastaan yhdessä haastattelussa kontrolliin viittaavia asioita ei mainittu kertaakaan.

Kontrollointi esiintyi aineistossa useilla eri tavoilla, mutta kenties helpoimmin tunnistettavissa se oli tilanteissa, joissa väkivaltainen puoliso fyysisesti rajoitti miehen liikkumavapautta:

”—ku mä menin kotiin, ni heti hakkas päälle ja lukitsi mut kylppäriin, et nuku siellä. Ja kaikkee tommost pientä.”(Tapio)

Tapio kuvaa tilannetta, jossa hänet fyysisesti eristettiin kylpyhuoneeseen. Tapiolla ei ollut mahdollisuutta lähteä kylpyhuoneesta pois, koska ovi oli lukittuna. Ymmärrän Tapion kertomuksesta, että hänet lukittiin kylpyhuoneeseen väkivaltaisesti, joko fyysisesti tai sanallisesti, sillä hän käyttää sanontaa ”hakata päälle”. Tapion toteamus ”kaikkee tommost pientä” antaa ymmärtää, että samankaltaisia väkivaltatekoja on tapahtunut muitakin, ja antaa ymmärtää, ettei kyseinen lukitsemistilanne ollut ainoa laatuaan. Ymmärrän, että Tapio käyttää ilmausta ”kaikkea tommost pientä” sarkastisesti, sillä haastatteluaineiston perusteella on selvää, että puolison tekemiset ovat vaikuttaneet paljon hänen elämäänsä.

Fyysisen liikkumatilan rajaamista käytettiin myös kodin ulkopuolella. Oskari kuvaa tilannetta, jossa hänen piti muuttaa omaa aikatauluaan töissä väkivaltaisen puolison käskystä:

”—se niiku meni sit siihen, että mä en voinu enää käyä syömässä ruokatunnilla, vaan mun piti mennä jonneki rauhalliseen paikkaan, enkä mä voinu missään muualla olla, ku jossai ulkona. Tota, ja mun piti se koko ruokatunti käyttää siihen tavallaan, hänen kanssaan puhumiseen puhelimessa.”(Oskari)

Oskari kertoo, että ei voinut olla missään muualla, koska ilmeisesti siitä olisi ollut seurauksia. Ymmärrän, että puolison vaatimus puhelimesta puhumisesta on ollut niin painostava, ettei Oskarilla ole ollut mahdollisuutta sanoa ei. Oskari avaa myös lisää sitä, minkä vuoksi ei saanut työpaikalla käydä ruokatunnilla syömässä:

”Hän ei niiku suonu mulle sellasta omaa aikaa ollenkaa, se koko ajan syytti mua siitä, että mä oon, et mä oon niiku uskoton töi-, et mä työpaikalla muiden naisten kanssa harrastan seksiä.”(Oskari)

Oskarin puoliso on selittänyt Oskarin ”oman ajan” rajaamista tai poistamista sillä, että jos ”liikkumatilaa” annettaisiin, Oskari harrastaisi työpaikalla seksiä muiden naisten kanssa. Puoliso on siis ilmeisesti vedonnut mustasukkaisuuteensa, ja epäilykseen siitä, että Oskari on uskoton. Asiaan on löydetty ”ratkaisu” siten, että puoliso on rajoittanut Oskarin mahdollisuutta toimia työpaikalla tavalliseen tapaan vaikkapa ruokatauolla. Toisin sanoen puoliso on ilmeisesti uskonut, että jos hän rajoittaa väkisin Oskarin liikkumatilaa, pettämistä ei voisi tapahtua. Toisaalta tilanteen voi tulkita myös jonkinlaiseksi ”rangaistukseksi” siitä, että Oskari on väitetysti pettänyt puolisoaan. Väkivaltainen puoliso on syyttänyt Oskaria pettämisestä jatkuvasti, ja haastattelusta käy ilmi, että äärimmäinen mustasukkaisuus jatkui siitä huolimatta, että Oskari kertoi puolisolleen, ettei ole ollut uskoton. Useammissa haastatteluissa mustasukkaisuus kietoutuu puolison käyttäytymisen kontrollointiin. Myös Heiskasen ja Ruuskasen (2010) tutkimuksessa miehet kuvasivat väkivaltaisia kumppaneitaan tavallisesti mustasukkaisiksi, ja läheisten tapaamista rajoittaviksi.

Mustasukkaisuudeksi haastatteluissa kuvattiin myös tekoja, jotka mielestäni voisi lokeroida myös kyttäämiseksi ja yksityisyyden puutteeksi. Hyvä esimerkki tällaisesta kyttäävästä kontrollista on se, että useampi miehistä kuvaa puolison tekemää kontrollointia siten, että heidän vaatteitaan tarkastettiin esimerkiksi ennen peseytymistä.

”-- ni se piti, kaikki tämmöset ruumiintarkastukset, se kävi kattomassa, että löytyyks sieltä niiku vieraita nesteitä, ja tota, vieraita hiuksia, tai jotain muuta, vaatteista. -- Ja yhteen aikaan, ku mä puhuin siitä, että hän tutki mun, niinkun teki ruumiintarkastuksen. Ja jos mä halusin töitten jälkeen mennä suihkuun, ni mä en päässy.”(Oskari)

Oskari kertoo, ettei ole päässyt suihkuun halutessaan ilmeisesti sen vuoksi, että puoliso uskoi löytävänsä Oskarin vaatteista hiuksia tai jotain eritteitä, joiden perusteella voisi tehdä päätelmiä esimerkiksi pettämisestä. Tulkitsen ruumiintarkastukset äärimmäisiksi yksityisyyden ja fyysisen koskemattomuuden loukkauksiksi. Näen, että tällaisissa tarkastuksissa henkinen väkivalta kietoutuu kontrollointiin ja kyttäämiseen siten, että niitä on enää vaikeaa erottaa toisistaan. Ruumiintarkastusten tekemisen voi nähdä myös erityisen nöyryyttävänä, sillä usein se liittyy hyvin

toisenlaiseen kontekstiin, kuten rikostutkintaan tai epäilyyn rikollisesta toiminnasta. Siinä tarkastettava on ikään kuin epäilyksen kohteena, ja samanlaisena tarkastusten tekeminen näyttäytyy haastatteluaineistossa: miehiä epäiltiin pettämisestä, eikä heidän sanaansa uskottu, vaan asia haluttiin ”varmistaa” tekemällä fyysinen tarkastus. Tällaisessa toiminnassa väkivaltainen nainen kontrolloi miehen kaikista ominta aluetta, hänen vartaloaan. Usein puolison mustasukkaisuus miesten kertomuksissa liittyi nimenomaan seksuaaliseen kanssakäymiseen, ei niinkään esimerkiksi ihmissuhteen muodostamiseen toisen naisen kanssa:

”—hän sai niin käsittämättömiä mustasukkaisuuskohtauksia, että se ei hyväksynyt sitä ollenkaan, että rupes huutamaan mulle ihan suoraan, että mene nussimaan sitä eksääs, ja tämmönen hänen suhtautuminen ja. No sittenhän se mustasukkaisuushan meni ihan, että ei voi naispuolista työkaaveria kaupungilla tervehtiä.” (Ilmari)

Ilmari kertoo hänen väkivaltaisen puolisonsa mustasukkaisesta suhtautumisesta hänen ex-puolisoonsa. Ilmari kertoo haastattelussa, että hänellä on entisen puolison kanssa lapsia, minkä vuoksi Ilmari pitää lasten asioissa yhteyttä entiseen puolisoonsa. Tämä oli liikaa väkivaltaiselle puolisolle, eikä asiasta puhuminen ollut sallittua, sillä se aiheutti ”mustasukkaisuuskohtauksen” hänessä. Ilmari kuvaa, että tilanne aiheutti sanallista väkivaltaa. Puolison mustasukkaisuus johti siihen, ettei Ilmari voinut edes tervehtiä työkavereitaan kaupungilla, koska he olivat naispuolisia. Naispuolisiin tuttaviiin tai ystäviin yhteydenpidon rajoittaminen tuli useamassa haastattelussa esille. Ilmari kuvaa myös omassa kertomuksessaan kontrollointia suhteessa naispuolisiin tuttaviiin:

”Hän poisti kaikki mun kavereiden, naispuolisten kavereiden numerot miun puhelimesta. Oli yöllä menny mun puhelimen luokse, kattonu kaikki naispuoliset kaverit, poistanu heiät.” (Ilmari)

Kuten Ilmarin tarinassa, myös muissakin haastatteluissa tuli esille, että väkivaltainen puoliso poisti kaikki naispuolisten ystävien numerot miesten puhelimesta ja myös yhteydenpitomahdollisuuksia vaikkapa sosiaalisen median välityksellä rajoitettiin tai estettiin. Ymmärrän, että kyse on joko epäilyksestä, että mies pettää puolisoaan, tai toisaalta siitä, että mahdollisuus pettämiselle voisi ilmetä, kun

mahdollisuus yhteydenpitoon on olemassa. Tapio kuvaa tilannetta omistushaluisuudeksi:

”Se oli ruennu hirveen omistushaluseks ja muuta. Veikkaan, että viis vuotta siitä ku oltiin tavattu ekan kerran, ni jokainen kaveri, joka mulla oli ollu, oli lähteny.” (Tapio)

Tapio oli menettänyt puolison omistushaluisuuden vuoksi paitsi naispuoliset, myös muutkin kaverinsa. Tapio muistelee väkivaltaisen puolison tapaamista ja tulkitsen, että kaverit ovat lähteneet nimenomaan puolison käyttäytymisen vuoksi. Toisin sanoen Tapiolla ei ollut enää kontakteja omiin kavereihinsa, pelkästään omaan puolisoonsa. Sosiaalisista suhteista eristäminen näytti olevan tehokas tapa estää se, että väkivalta huomattaisiin miehen lähipiirissä, tai toisaalta se, että siihen pystyttäisiin puuttumaan ulkopuolelta käsin. Käytännössä tällainen eristäminen voi estää suhteesta irtautumisen. Yhteydenpidon kontrollointi ei liittynyt pelkästään ystävyys-suhteisiin, vaan joissain haastateltavien suhteissa kaikkeen yhteydenpitoon.

”—oli yks tietokone, ni mä en oikeestaan saanu käyttää omaa tietokonetani, hän oli koko ajan sen, ei ees antanu mun käyttää sitä. Mut aina kun hän meni vessaan, hän otti mun puhelimen. Et tavallaan se eristäminen oli, että mulla ei ollu mitään kontaktia tavallaan ilman hänen niinkun tota, valvontaa, minnekään.” (Oskari)

Oskarin kertomuksessa puoliso hallitsee kaikkia mahdollisia väyliä pitää yhteyttä muihin ihmisiin. Puolison tarkoituksena oli siis kontrolloida kaikkea Oskarin kontaktia muihin ihmisiin, sillä seurauksella, että puoliso tiesi kaiken, mitä Oskari puhuu muiden ihmisten kanssa. Oskari ei tämän vuoksi olisi pystynyt purkamaan väkivallan aiheuttamia tuntemuksiaan kenellekään, koska puoliso olisi tuolloin saanut tietää yhteydenpidosta heti. Tämänkaltainen kontrolli estää sen, että Oskari voisi ollenkaan puhua puolisostaan muille ihmisille, ja toisaalta myös, että Oskari voisi puhua kokemastaan väkivallasta. Oskarin kuvauksen perusteella kontrolloinnin tavoitteena on pitää Oskari hiljaisena, ja eristää hänet muusta sosiaalisesta kanssakäymisestä siten, että ainoa henkilö, jonka kanssa Oskari on tekemisissä, on väkivaltainen puoliso.

Kontrollointi ulottui miesten kertomuksissa myös monille muille elämän osa-alueille. Monissa haastatteluissa miehet kuvasivat, että heidän oma tilansa, ja mahdollisuus tehdä omia valintojaan olivat kaventuneet huomattavasti.

”Kyllähän siinä, et minulla ei ollu oikeestaan minkäänlaista, semmosta niiku suojatilaa, että vois olla niiku rauhassa. Että minun piti koko ajan elää siinä pelossa että mitä minä teen väärin tai en tee väärin, tai mitä minä teen yleensäkin.”(Ilmari)

Ilmari kuvaa väkivaltaisessa parisuhteessa olemista siten, ettei hän voinut olla rauhassa, eikä hänellä ollut suojatilaa. Tulkitsen tämän siten, että tila, jossa Ilmari oli suhteessa, oli turvaton, ja hän joutui olemaan varuillaan koko ajan. Hän kertoo, että hänen olemisensa oli pelossa elämistä, koska hän ei voinut olla varma, toimiko puolison mielestä ”oikein”, eli siten, ettei konfliktia tai väkivaltaa tapahtuisi. Näyttää siltä, ettei Ilmari tarkkaan tiennyt, miten hänen olisi käyttäydyttävä, mikä kertoo mielestäni siitä, että parisuhdeväkivalta onkin usein hyvin ennakoimaton. Toisin sanoen Ilmari on yrittänyt mukautua tilanteeseen muokkaamalla omaa käyttäytymistään, vaikka vaikea tilanne oli lähtöisin puolison käyttämästä väkivallasta. Ymmärrän kokonaisuutena Ilmarin haastattelusta, että oman toiminnan muokkaaminen ei kuitenkaan tuonut pitkäaikaista ratkaisua tilanteeseen, sillä väkivalta jatkui siitä huolimatta. Myös Oskari kuvaa puolison kontrolloinnin vaikutusta omaan olemiseensa:

”No. Mun piti itse tarkkailla itseäni kaikessa suhteessa. Jokaista sanaa, jokaista liikettä, elettä, katsetta, et mua niinkun vartioitiin ja musta pyrittiin löytämään koko ajan se syy, miks mun kimppuun voitiin käydä. Jos mä totanoinni, katsoin kassaneitiä, kun mä maksoin, mikä on ihan normaalia, ku sä hymyilet ja kiität, sitä mä en voinut tehdä.”(Oskari)

Mielestäni Oskarin kuvaus on hyvin samantyylinen kuin Ilmarin. Oskari kertoo, että joutui jatkuvasti kontrolloimaan itseään, koska häntä vartioitiin ja tarkkailtiin koko ajan jonkin ”väärän” asian tekemisestä. Väkivaltainen puoliso tuntui etsivän Oskarista syytä käyttäytyä väkivaltaisesti. Oskari tulkitsi siis, että puolison väkivaltaisuus perusteltiin hänen käyttäytymisellään, vaikka väkivalta on väkivaltaisen henkilön oma valinta. Oskarin kuvaama asia, kassaneidille hymyileminen, oli ilmeisesti eräs ”syy” käydä hänen kimppuunsa. Tavallinen, arkipäiväinen asia saa

toisenlaisen merkityksen tilanteessa, jossa väkivaltainen puoliso asettaa toiminnalle uudenlaiset reunaehdot siitä, miten voi käyttäytyä. Kassaneidille hymyileminen tuntuu triviaalilta asialta, mutta sitä se ei ole Oskarin suhteessa ollut, vaan se on kasvanut suuriin mittasuhteisiin, ja sillä on voitu perustella ”kimppuun käymistä”. Tällaisessa tilanteessa väkivaltainen puoliso saa melko mielivaltaisesti asettaa rajoja miehen käyttäytymiselle.

Haastatteluissa mainittiin myös taloudellinen väkivalta tai kontrolli, jonka tulkitsemisen osaksi laajempaa kontrollointia: miehet kuvasivat useammassa haastattelussa, että puolison toimintamahdollisuuksia pyrittiin rajoittamaan rahan avulla. Joissakin haastatteluissa miehet kertoivat myös siitä, että he olivat yksin vastuussa kaikkien perheen menojen maksamisesta. Tapio kertoo puolisonsa taloudellisesta kontrollista seuraavasti:

”Nii ja sitten se kontrolloi mun rahaliikennettä ja passia. Mulla ei oo sit rahaa lähtee mihinkään ulkomaille, mulla ei oo tarpeeks rahaa lähtee, ku ne on sen tilillä.”(Tapio)

Tapion kertomassa puoliso on ottanut koko Tapion rahaliikenteen hallintaansa. Ilmeisesti Tapio ajattelee, että ulospääsy suhteesta voisi olla mahdollista ulkomaille lähtemisen kautta, sillä hän kertoo haastattelussaan, että on miettinyt sitä. Tapion kaikki rahat ovat puolison hallinnassa, joten käytännössä Tapio ei pysty tekemään itseään koskevia taloudellisia päätöksiä vapaasti.

Kokonaisuutena huomionarvoista mielestäni väkivallan tekotavoissa aineistossani on se, että kaikki miehet puhuvat henkisestä väkivallasta. Aineistossa tyypillistä oli, että henkinen väkivalta esiintyi suhteessa yhdessä muiden väkivallan muotojen kanssa, ja siihen liittyi esimerkiksi fyysistä väkivaltaa ja kontrollointia. Pelkästään fyysisestä väkivallasta ei puhunut yksikään miehistä. Toki näiden asioiden tulkitseminen jonkin kategorian alle on paitsi omaa tulkintaani, myös miesten tekemää luokittelua. Olen pyrkinyt analyysissäni kunnioittamaan miesten omia määritelmiä siitä, mikä on väkivaltaa. Miesten oli myös joissakin tilanteissa vaikeaa tunnistaa tiettyjä käyttäytymismalleja tai tekoja väkivallaksi, ja usein käsitys väkivallan kokemisesta syntyikin heille vasta jälkikäteen.

Fyysisen väkivallan tunnistaminen on luonnollisesti ollut kenties helpointa, sillä se useimmiten on tekona jotain konkreettista. Suhteet, joissa oli kontrollointia, näyttivät mielestäni siltä, että niissä väkivaltainen käyttäytyminen läpäisi kaikki arjen tasot, ja se vaikutti kaikkeen, mitä mies teki, tai ei tehnyt. Niissä miehen oma tila, käytös ja minäkuva tavallisesti muuttuivat merkittävällä tavalla. Miehet puhuivat myös paljon mustasukkaisuudesta, mikä nähtiin kenties myös osaltaan normaalina tapana reagoida asioihin. Myös sairaalloisesta mustasukkaisuudesta puhuttiin, ja voi tietenkin kysyä, onko mustasukkaisuus tavallinen ja hyväksyttävä osa mitä tahansa parisuhdetta. Seksuaalisesta väkivallasta miehet puhuivat melko vähän, mutta se lienee ymmärrettävää asian sensitiivisyyden vuoksi.

Aineistosta voi löytää parisuhteita, jotka täyttävät Johnsonin (2008, 25-28) kuvaaman lähisuhdeterrorin kriteerit: niissä väkivaltainen kumppani on hallitseva ja kontrolloiva, mutta suhteen toinen osapuoli ei ole väkivaltainen. Lähisuhdeterrori on oikeastaan juuri sitä, miltä se kuulostaakin: väkivaltainen puoliso asettaa sääntöjä, tietää missä hänen kumppaninsa liikkuu aina, ja voi rajoittaa tämän liikkumista kodin ulkopuolelle. Lähisuhdeterrorille on tyypillistä, että väkivalta on toistuvaa ja se eskaloituu ajan myötä. Luokittelisin haastatteluaineistoni perusteella ainakin kaksi miesten kuvaamista parisuhteista lähisuhdeterroriksi. Myös kahdessa muussa suhteessa on piirteitä lähisuhdeterrorista, mutta luokittelisin ne väkivaltaisen vastarinnan suhteiksi. Johnson (2008, 48-53) kuvaa väkivaltaista vastarintaa samankaltaiseksi kuin intiimiä terroria, mutta siinä toisen kumppanin ollessa väkivaltainen ja hallitseva, myös väkivaltaa kokenut osapuoli käyttää väkivaltaa, mutta ei ole hallitseva. Miehet kertoivat itse käyttämästään väkivallasta, ja puolustautumisesta useissa haastatteluissa. Tilanneväkivaltaa (Johnson 2008, 5,11) oli kokenut kolme haastateltavistani. Näissä suhteissa kumppani on ollut väkivaltainen, mutta kumpikaan ei ole suhteessa hallitseva osapuoli. Myös näissä suhteissa on piirteitä lähisuhdeterrorista, mutta väkivalta ei ole välttämättä ollut jatkuvaa, eikä ole eskaloitunut.

5 VÄKIVALLAN JÄLKEEN TAPAHTUNUTTA

Olen liittänyt väkivaltaan vastaamisen, tai siihen vastaamatta jättämisen, samaan lukuun yhdessä väkivallan seurausten, selviytymisen ja toipumisen kertomusten kanssa, sillä ne linkittyvät aineistossa toisiinsa. Miesten valinnat väkivallattomuuteen liittyen suhteen aikana vaikuttivat paljon siihen, millaisia seurauksia väkivallalla oli heille, ja miten he kykenivät selviytymään väkivallasta. Mikäli mies oli itse vastannut väkivaltaisuuteen väkivaltaisilla teoilla, toipuminen ja selviytyminen saattoi olla hankalampaa. Omaan väkivaltaisuuteen liitettiin se, että se nähtiin virheenä, ja sitä kaduttiin tavallisesti jälkeensä. Itsepuolustuksesta ei aineistossani juuri puhuttu, vaikka miesten reagoinnit väkivaltatilanteissa voisi tulkita itsepuolustukseksi, mutta he eivät itse sitä nimittäneet sitä niin. Väkivaltaan vastaamisella pyrittiin yleensä pääsemään väkivaltatilanteesta pois, tai lopettamaan puolison väkivaltainen käyttäytyminen. Kaikki miehet puhuivat kokemistaan väkivallan seurauksista, ja niiden analysointi oli omien tutkimuskysymysten kannalta merkityksellistä ja mielenkiintoista.

5.1 Väkivallattomuus valintana ja väkivaltaan vastaaminen

Haastatteluissa miehet puhuivat siitä, millaisia mahdollisuuksia heillä on ollut puolustaa itseään, ja toisaalta siitä, minkä takia osa miehistä on kokenut, etteivät he ole halunneet vastata väkivaltaan väkivallalla. Olen kysynyt jokaisessa haastattelussa miehiltä, ovatko he itse käyttäneet suhteessa väkivaltaa. Olen analysoinut tässä luvussa sekä väkivaltaan vastaamista, että väkivallattomuutta valintana, sillä niissä puhutaan samoista teemoista. Yhteensä väkivallattomuus valintana ja väkivaltaan vastaaminen mainittiin 13 kertaa aineistossa. Se on suhteessa pieni määrä verrattuna muihin teemoihin, mutta siitä keskusteltiin myös yleisemmällä tasolla, ja olen poiminut tämän teeman alle vain ne maininnat, jotka liittyvät suoraan väkivaltaan vastaamiseen tai väkivallattomuuteen miesten omissa parisuhteissa. Yleisempi keskustelu jää analyysin ulkopuolelle, koska siinä ei suoraan keskustella parisuhteessa koetusta ja käytetystä väkivallasta. Suurin osa miehistä kertoi

haastattelussa, että he olivat yrittäneet pitäytyä väkivallan käyttämisestä omissa parisuhteissaan, välillä siinä kuitenkin onnistumatta.

Niissä tilanteissa, joissa miehet ovat vastanneet puolison väkivaltaisuuteen itse väkivallalla, puhutaan nimenomaan fyysisestä väkivallasta. Toisaalta myös väkivallattomuuden kertomuksissa puhuttiin siitä, että miehet pitäytyivät käyttämästä fyysistä väkivaltaa. Ilmeisesti muun kuin fyysisen väkivallan käyttämisen tunnistaminen on miehille itselleen vähemmän tiedostettu tai ymmärretty asia. Uskon, että tähän liittyy se, että muuta väkivaltaa on vaikeampi myös kulttuurisista syistä tunnistaa ja rajanveto ”normaalin” ja väkivaltaisen käyttäytymisen välillä on häilyvämpi, kun fyysisen väkivallan tekoja tarkastellessa. Miehet kuvasivat itsensä tekemää väkivaltaa nimenomaan itsepuolustuksena, ja puolison väkivaltaisuuteen vastaamisena, ei niinkään irrallisena tekona:

”Siinä vaiheessa minä hermostuin ja et, siinä vaiheessa multa palo kämmi, siinä vaiheessa minä heitin hänet seinään. Ja niiku sanoin että nyt saatana anna minun olla rauhassa ees hetki, anna minun olla ees perkele hetki, ei tarvii niiku koko ajan olla minun kimpussa, ni kohta hän tuli siihen ja sylki naamalle ja taas otti, repi hiuksista toiseen huoneeseen. Ja yritin koko ajan että en lyö, en lyö, en lyö. Ja sitte hää raahas minut sinne olohuoneeseen ja siinä vaiheessa minä rupesin pistämään vastaan ja hää kaatu maahan ni rupes että älä potki minua. Minä olin kahen askeleen päässä hänestä siinä vaiheessa, minä että mitenkä minä voin potkia, et anna minun nyt olla rauhassa. Ja sitte hää taas hyökkäs päälle ja sano että mä haen ton puukon ja viillän sun kurkun.” (Ilmari)

Ilmari kuvaa tilannetta, jossa hänen puolisonsa käyttäytyy väkivaltaisesti, ja Ilmari menettää hermonsa, ja heittää puolison kimpustaan ”seinään”. Ilmarin kuvaus tilanteesta näyttää siltä, että väkivaltaan vastaaminen ei ole aiheuttanut sitä, että väkivaltatilanne olisi loppunut. Ilmari on tilanteessa yrittänyt myös sanallisesti käskä puolisoa lopettamaan väkivallan, mutta väkivalta on jatkunut. Ilmari kertoo tilanteessa koettaneensa hillitä itseään siten, ettei löisi puolisoaan, mutta lopulta tilanne on johtanut siihen, että hän on alkanut pistää vastaan. Puoliso on tilanteessa kaatunut maahan, joten ymmärrän, että jollain tavalla Ilmari on yrittänyt työntää hänet pois ja katkaista tilanteen. Ilmarin kertoman mukaan hän ei ole kuitenkaan jatkanut väkivaltaa itse, vaikka puoliso on pyytänyt häntä lopettamaan potkimisen. Epäselväksi jää, tulkitsiko Ilmarin puoliso potkimisen syyksi jatkaa

väkivaltaa ja uhkailla Ilmaria kurkun viiltämisellä. Ilmarin kertomuksessa näkyy se, että hän on yrittänyt välttää väkivaltaan turvautumista, mutta ei ole pystynyt siihen.

Miesten kertomuksissa ei ollut aina yksiselitteistä, millaisia tekoja he itse nimittivät väkivallaksi. He kuitenkin itse reflektoivat asiaa, ja katsovat sitä myös väkivaltaisen puolison näkökulmasta. Leo kuvaa omassa kertomuksessaan sitä, miten hänen oma mahdollinen väkivaltaisuutensa näyttäytyi:

”Ja sitten siinä oli semmonen, että myös itse syyllistyin sellasiin asioihin, joita voi nimittää väkivallaksi. Että, et kun hän sai mut suuttumaan jossain tilanteessa, saatoin tarttua olkapäästä, ja et hei, nyt lopeta toi ja siis huusin hänelle niissä tilanteissa. Ja sit hän käytti niitä lyömäaseena mua vastaan ja alko nimittää mua väkivaltaiseksi sitä kautta.” (Leo)

Leon kuvaus huutamisesta antaa ymmärtää, että hän hahmottaa sen väkivallan teoksi, ja tunnistaa myös omassa käytöksessään väkivaltaisuuden piirteitä. Kuitenkin hän asettautuu tilanteessa asemaan, jossa hänen väkivaltaisuutensa on ikään kuin puolison aiheuttamaa: puoliso on saanut hänet suuttumaan, minkä vuoksi Leo on vaikkapa tarttunut puolisoa olkapäästä ja huutanut hänelle. Ymmärrän, että tällä kertomuksella Leo hakee sitä, että hänen toimintansa loogisuus tulisi esille. Leon kertomasta voi ymmärtää, että hän hakee oikeutusta myös omalle käyttäytymiselleen kertomalla asian taustoja. Kuitenkin tämän lainauksen lopussa Leo kertoo, että puoliso alkoi nimittää Leoa väkivaltaiseksi hänen kuvaamiensa tapahtumien vuoksi. Siitä voi tulkita, että Leo ajattelee, ettei itse nimitä itseään väkivaltaiseksi huolimatta kuvaamistaan teoista. Ymmärrän, että ”lyömäaseena” asian käyttäminen tuntuu Leosta epäreilulta.

Haastatteluissa kävi ilmi, että miehet kokivat usein, että he voisivat puolustautua fyysistä väkivaltaa vastaan käyttämällä itse fyysistä väkivaltaa, mutta valitsivat toisin. Väkivallattomuuden syiksi mainittiin muun muassa puolisosta välittäminen, rikosoikeudellisten seurausten välttäminen ja se, ettei väkivaltaa koettu toimivaksi ratkaisuksi. Miehet kertoivat myös siitä, etteivät halua käyttää väkivaltaa, koska kokevat sen olevan aina väärin, huolimatta siitä, miten väkivaltainen puoliso on käyttäytynyt. Oskari kertoo väkivallattomuudestaan:

”Et tota. Niiku mä sanoin, et mä en oo väkivaltanen, enkä mä usko väkivaltaan, et väkivalta ei auta mua.”(Oskari)

Oskarin kertomasta tulkitsen, että Oskarin valinta olla käyttämättä väkivaltaa on nimenomaan maailmankatsomuksellinen asia: Oskari ei missään tilanteessa halua käyttää väkivaltaa, koska ei usko sen auttavan itseään. Hän kertoo myös ettei usko väkivaltaan, vaan näkee väkivallan huonona ratkaisuna väkivaltaiseen tilanteeseen. Ymmärrän, että Oskari ajattelee väkivaltaisuuden lisäävän ongelmia sen sijaan, että se ratkaisisi niitä.

Osa miehistä toi esille, että he uskoivat kyllä pärjäävänsä naiselle väkivaltatilanteissa, mutta halusivat muista syistä pidättäytyä väkivallasta. Osa miehistä puhui fyysisestä kokoerosta ja siitä, että he pystyisivät halutessaan myös puolustautumaan fyysisestä väkivaltaa vastaan näin halutessaan. Kuitenkaan kaikki miehet eivät tuoneet tätä asiaa lainkaan esille, eikä siis ole selvää, että he kokisivat pystyvänsä puolustautumaan väkivaltaista puolisoa vastaan. Ymmärrän haastatteluista kokonaisuutena, että henkinen kontrollointi ja vallankäyttö vaikutti usein miesten kokemukseen omista mahdollisuuksistaan puolustautua.

”Et hän oli kuitenkin mua 15 senttiä lyhyempi, —hän heittäi mua seinille ja läpsi naamalle ihan kuus-nolla, enkä minä tehny mittään. Ja niiku että, et se niiku kyllä sinä pärjät naiselle, ni pärjään, mutta et sinä halluu lyyä toista josta sinä välität. Ku kuitenkin se, jos sitä välittää toisesta ni haluaa ite käyä järkeen ja olla järkevä.”(Ilmari)

Ilmari kertoo omasta pyrkimyksistään olla vastaamatta väkivaltaisuuteen väkivallalla, vaikka hän toisessa kohdassa haastattelua kertoo, että on myös puolustanut itseään joissakin tilanteissa. Ymmärrän Ilmarin kertomasta, että yhtäältä hän viittaa siihen, ettei välittämäänsä puolisoa halua lyödä, ja se on loogista. Toisaalta hän viittaa järkevyydellä siihen, että väkivaltainen käyttäytyminen yleensäkin ei ole järkevää. Hän peilaa järkevyyttä myös suhteessa väkivaltaiseen puolisoon: hän haluaa ”ite käyä järkeen”, eli toimia itse järkevästi, vaikka puoliso ei niin tekisiäkään. Tulkintani mukaan tämä on ollut Ilmarin tapa selviytyä, ja säilyttää oma itsearvostus.

Suurimmassa osassa haastatteluistani kävi ilmi, että vaikka miehet olisivat kokeneet voivansa fyysisesti puolustautua väkivaltaa vastaan, he kokivat myös pelon ja toivottomuuden tunteita kohdattuun väkivaltaan. Myös Durfeen (2011) tutkimuksessa miehet kertoivat, että pystyivät lopettamaan väkivaltilanteet fyysisellä väkivallalla, ja totesivat samalla, etteivät itse ole kuitenkaan väkivaltaisista. Durfeen aineistossa miehet kertoivat, että käytetty väkivalta oli itsepuolustusta. Samankaltaista puhetta löytyi myös omasta aineistostani, mutta osa miehistä ei vastannut väkivaltaan väkivallalla, koska pelkäsivät puolisoaan. Uskon, että tämä liittyy siihen, kuinka erilaiset väkivallan muodot kietoutuvat yhteen: väkivalta ei koskaan miesten suhteissa ollut pelkkää lyömistä tai muuta fyysistä väkivaltaa. Siihen liittyi poikkeuksetta myös henkinen väkivalta, kontrolli ja toisen alistaminen. Ajattelen siis, että fyysinen väkivalta ei itsessään ollut kaikista pelottavinta, vaan väkivallan kokonaisuus. Siinä kontrollointi ja henkinen väkivalta aiheuttivat valtasuhteen, jossa miehillä ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa omaan tilanteeseensa. Sen vuoksi on liian yksinkertaistettua sanoa, ettei miesten olisi tarvinnut pelätä fyysistä väkivaltaa, sillä yleisesti väkivaltaa kyllä pelättiin, sitä koettiin välttää ja tilanne oli psyykkisesti kuormittava.

5.2 Väkivallan seuraukset

Väkivallan seurauksista puhuttiin aineistossani yhteensä 54 erillistä kertaa. Osittain seurauksista puhumiseen on vaikuttanut luonnollisesti se, että olen siitä erikseen kysynyt jokaiselta haastateltavalta. Miehet puhuivat väkivallan seurauksista suhteessa siihen aikaan, kun he olivat väkivaltaisessa suhteessa sekä siihen, millaisia seurauksia väkivallalla on ollut eron jälkeen ja toisaalta peilaten myös nykytilanteeseen. Haastattelemistani miehistä kuusi oli eronnut väkivaltaisesta parisuhteesta ennen haastattelutilannetta, ja yksi heistä oli edelleen väkivaltaisessa suhteessa. Jokaisessa haastattelussa puhuttiin seurauksista, ja väkivallalla on ollut fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia seurauksia miesten elämässä.

Cokerin ym. (2002) tutkimuksessa todettiin, että erityisen paljon sairastelua oli niillä miehillä, jotka olivat kokeneet fyysistä väkivaltaa, ja se oli yhteydessä myös krooniseen sairasteluun. Aineistossani fyysisistä seurauksista kertominen oli kon-

kreettista puhetta: esimerkiksi sairastelu, laihtuminen, muistin huononeminen ja selittämättömät somaattiset oireet tunnistettiin väkivallan seurauksiksi. Näistä oireista miehet kärsivät tavallisesti väkivaltaisessa parisuhteessa elässään, todennäköisesti tilanteen kuormittavuuden vuoksi. Suurin osa miesten kuvaamista fyysisistä seurauksista on ollut psykosomaattista oireilua, joka on liittynyt psyykkiseen pahoinvointiin, joka on ilmennyt erilaisena somaattisena oireiluna. Aina näitä oireita ei osattu yhdistää nimenomaan väkivaltaan suhteen aikana, vaan niiden alkuperää saatettiin selvittää kauankin:

”—mutta mulla alko, mulla oli sen puolentoista vuoden aikana 40 lääkirissäkäyntiä. — Ni mun oma lääkäri kysy sitten —, se katteli sitä puolentoista vuoden tarinaa, se sitten vaan kysy, että kuule, minkäslaiset kotiolot sulla ihan oikeesti on?”(Antero)

Psyykkisistä seurauksista puhuessaan miehet mainitsivat erilaiset tunnereaktiot väkivaltaan, psyykkiset sairaudet, kuten masennuksen ja paniikkihäiriön sekä erilaiset emotionaaliset ongelmat. Psyykkisestä pahoinvoinnista miehet puhuivat nimenomaan suhteessa elämisen ajalta. Cokerin ym. (2002) tutkimuksessa kaikenlainen koettu parisuhdeväkivalta oli yhteydessä miesten masennusoireiluun ja erityisen vahva yhteys oli silloin, kun oli koettu kontrolloivaa väkivaltaa. Samanlaisia tuloksia saivat Hines ja Malley-Morrison (2001), jotka totesivat, että masennuksen lisäksi miehet kokivat väkivallan seurauksena monia psykosomaattisia oireita.

Omassa tutkimuksessani miesten tunteista useimmiten mainittu oli pelko. Pelkoa koettiin tavallisesti väkivaltaisen suhteen aikana, ja pelon tunteet lievenivät eron jälkeen, mikäli mies oli eronnut väkivaltaisesta parisuhteesta. Miehet kertoivat, että pelkäsivät paitsi väkivaltaisessa parisuhteessa tapahtuvia väkivaltilanteita, myös puolison arvaamattomuutta. Ilmari kuvaa parisuhteessa kokemaansa pelkoa:

”—aina kun lähettiin jonnekin ni mä tuijotin vaan lattiaa, että ku pelotti niin saatanasti, että ihan sama kenelle juttelen, ni se tulloo heti ensimmäisenä hyökkäämään meikäläisen kimppuun.”(Ilmari)

Ilmarin kertomasta saa sellaisen kuvan, että hän koetti muuttaa omaa käytöstään väkivallan uhan takia, jotta ”räjähdystä” tai kimppuun hyökkäämistä ei tapahtuisi.

Pelko muutti siis Ilmarin käyttäytymistä väkivaltaisessa parisuhteessa. Miesten kertomuksissa oli aika tyypillistä, että pelko ”väärin tekemisestä” oli läsnä suhteessa koko ajan. Tämä rajoitti miesten toimintamahdollisuuksia väkivaltaisessa parisuhteessa.

Ansaran ja Hindinin (2011) tutkimuksessa todettiin, että suhteissa, joissa väkivalta oli jatkuvaa, ja vaarallista, ilmeni enemmän myös psyykkistä oireilua. Omat tulokset viittaavat samaan suuntaan, tosin näyttää siltä, että eri miehet reagoivat eri tavalla myös kokemaansa vakavaan väkivaltaan. Uskon, että eroja asian kuvaamiseen tuo myös se, että kaikille kokemuksille ei välttämättä ole sanoja. Psyykkisten oireiden kuvaaminen voi olla vaikeaa, mikäli niistä puhuu ensimmäistä kertaa. Toki miehet, jotka olivat hakeneet apua väkivaltakokemuksen käsittelyyn, osasivat myös kuvata myös väkivallan seurauksia psyykkisen pahoinvoinnin termein.

Psyykkisen pahoinvoinnin kokemukset jatkuivat usein hieman erilaisessa muodossa parisuhteen päättymisen jälkeen. Psyykkistä pahoinvointia aiheutti muun muassa se, että miesten kokemus vaikkapa ihmissuhteista oli muuttunut väkivaltaisen parisuhteen myötä usein merkittäväällä tavalla: muihin ihmisiin luottaminen koettiin vaikeana, mikä myös huononsi koetun hyvinvoinnin kokemuksia. Leo kertoo nykyisestä tilanteestaan uudessa parisuhteessa:

”Haitallista on se, että edelleen oon parisuhteessa tosi herkillä. Et sellaset asiat, mitkä viittaa samaan suuntaan, ni mä alan vähän panikoitumaan. Ei se nyt ehkä ihan paniikkihäiriötä ehkä oo, mutta sillä tavalla mulla lähtee sellanen pelko päälle.”(Leo)

Leon kertomuksessa uudessa parisuhteessa elämiseen liittyvät asiat voivat alkaa muistuttaa väkivaltaisen parisuhteen piirteitä, jolloin Leo alkaa ”panikoitumaan”. Ymmärrän, että reagointi väkivaltaan on painunut Leon muistiin vahvasti, minkä vuoksi reaktio on ymmärtääkseni myös tahaton. Leo ymmärtää, että ei enää elä väkivaltaisessa suhteessa, mutta jokin väkivaltaisuuteen viittaavakin saa aikaan reaktion Leossa. Tästä voidaan päätellä, että väkivallan seuraukset jäävät seuraamaan miehiä myös uusiin parisuhteisiin.

Kokemus siitä, että omaa tilaa on rajattu, eivätkä omat toimintamahdollisuudet ole enää tavallisia, aiheutti miehille sitä, että pahoinvointi kääntyi myös sisäänpäin. Vaikeasta tilanteesta ulospääsytynä nähtiin joskus myös itsetuhoisen käytös, ja koettu väkivalta aiheutti sen, että miehet miettivät usein myös itsensä vahingoittamista. Itsensä vahingoittamisen ajatukset sijoituivat miehillä väkivaltaisessa suhteessa elämisen arkeen, eivätkä miehet kertoneet itsemurha-ajatuksista, joita olisi ollut enää väkivaltaisesta parisuhteesta eroamisen jälkeen. Aineistossa useampi mies puhui itsemurhasta ja myös muita itsensä vahingoittamisen tapoja mainittiin.

”No sanotaan näin, että ennen tätä suhdetta en oo ikinä ajatellu itsemurhaa, ni aattelen sitä viikottain, jopa useemmin. Mietin tavallaan, miten pääsis pois. Ehkä kaks kertaa viikossa nykyisin, se on pahentunu.”(Tapio)

Tapio kuvaa itsemurhaa ”pois pääsytynä” vaikeasta tilanteesta. Itsemurha on Tapion mielessä useamman kerran viikossa, ja hän kokee itsetuhoisten ajatusten pahentuneen. Miesten kertomuksissa itsetuhoisuus näyttäytyy epätoivoisena ratkaisuna tilanteeseen, jossa muutakaan ratkaisukeinoa väkivallasta ulospääsytyn ei näyttänyt olevan. Myös Järventie (1993, 186) on kirjoittanut itsemurhasta selviytymisen välineenä: itsemurha voi olla jossain tapauksissa keino selviytyä mahdottomasta tilanteesta, ”loukusta”. Itsemurhasta puhuneiden miesten kertomuksissa suhteen päättymistä muulla tavoin ei ole nähty mahdollisena.

”—kun mä tajusin, että se oli sellanen päivä, että mä tiesin, että jompi kumpi meistä kuolee. Et se meni niin vaikeeks, niin pahaks. —ni mä tiesin, että ku tästä jompi kumpi kuolee, ni se oon todennäkösesti minä. Jos ei hänen kätensä kautta, ni mä päätän itse päiväni, etten mä enää pysty elää tälle.”(Oskari)

Oskari kuvaa tilannettaan väkivaltaisessa suhteessa niin pahaksi, että ainoa ulospääsy siitä olisi kuolema. Oskari kertoo ajatelleensa, että tappaa itsensä, jos puoliso ei sitä tee. Itsemurhan voi nähdä tässä yhteydessä yrityksenä ottaa hallitsematon tilanne haltuun ainakin ajatuksen tasolla. Itsemurha nähdään ulospääsytynä, ja jonkinlaisena ratkaisuna tilanteessa, jossa ei voi muutakaan. Oskari kuvaa, että jos jompi kumpi kuolee, niin tässä tapauksessa se on hän itse. Lopputulos oli kuitenkin

kin Oskarin kohdalla onneksi jotain muuta, ja hän pääsi suhteesta lopulta irti muulla tavalla.

Myös muita itsetuhoisen käyttäytymisen muotoja väkivaltaisessa suhteessa elämisen ajalta mainittiin, muun muassa itsensä vahingoittaminen ilman itsemurhan toivetta. Itsetuhoisen käytös oli jatkunut näissä tapauksissa suhteen aikana useita vuosia. Eräänä itsetuhoisen käyttäytymisen muotona näen myös liiallisen alkoholin käytön, jota muutama mies kuvasi väkivallan seurauksena. Väkivaltaisessa suhteessa elämisen aikana alkoholinkäyttöä ei välttämättä nähty ongelmallisena, eikä sitä osattu liittää väkivaltaisessa suhteessa elämisen oireisiin. Alkoholin käyttö nähtiin myös jonkinlaisena selviytymiskeinona ja emotionaalisen pakokeinona väkivaltatilanteista. Myös Coker ym. (2002) havaitsivat tutkimuksessaan, että fyysisen ja henkisen väkivallan kokemukset olivat yhteydessä runsaaseen alkoholin ja lääkkeiden käyttöön.

”Mä yritän vaan paeta sitä negatiivista mun nykyes suhteessa juhlimalla paljon, ja muuta. – Et mulla oli 48-60 annosta viikossa silloin.” (Tapio)

Tapio kuvaa juomista keinona paeta negatiivisuutta suhteessa, mutta tulkitseen sen myös väkivallan aiheuttamaksi seuraukseksi. Juomalla alkoholia Tapio on koettanut hallita tilannetta. Alkoholinkäyttö ilmeisesti jollain tavalla Alkoholin käytöstä ja psyykkisesti kuormittavasta tilanteesta seurasi miehille myös muunlaisia, uusia ongelmia:

”– siinä menee kuvio, että mulla alko aika rankasti multa loppuu usko siihen touhuun, ja tota. No, tietenkin mä tein sen, mitä suomalainen mies tekee, että jomman kumman, se rupee käyttää alkoholia, tai se rupee tekee hulluna töitä, ja oikeestaan mä rupesin tekee molempia. Ja, jälkeensä mä oon sitten miettiny, että totanoinni, mulla alko tulla niin rajusti vuosien asiat korvista ulos, että tota, se alko niinku purkautumaan multaki väkivaltana. Että, tota niin, oli sellanen tilanne sitten, että se vaan aamulla tulvahti ja, mä otin Merviä vaatteista kiinni ja totaninni, rupesin hänelle huutamaan, että ihan oikeesti, sä painut helvettiin tästä talosta, että ei oo mitään järkeä enää missään. Tää oli ensimmäinen kerta, ku mä käyn häneen käsiks.” (Antero)

Antero kuvaa omaa juomistaan ja liiallista työntekoaan ja kertoo, että tilanne purkautui lopulta siihen, että hän alkoi myös itse käyttäytyä väkivaltaisesti. Tulkitseen

Anteron kertoman siten, että pitkäaikainen psyykkinen kuormitus parisuhdetilanteesta aiheutti lopulta sen, että hän alkoi itse käyttäytyä tuhoavasti. Antero kertoo myös, että kuvaamansa tilanne oli ensimmäinen kerta, kun hän kävi ex-puolisoon kiinni, ja ymmärrän siitä, että tilanne jollain tavalla räjähti käsiin. Ymmärrän, että Antero kertoo käytöksestään reaktiona väkivaltaisen parisuhteen aiheuttamaan pitkäaikaiseen psyykkiseen kuormitukseen.

Muista psyykkisistä oireista useimmiten mainittiin väkivaltaisessa suhteessa elämisen vaikutus omaan itsetuntoon, itsetuntemukseen ja käsitykseen omasta itsestä sekä omista kyvyistä. Miehet kuvasivat sitä, miten väkivalta vahingoitti heidän itsetuntoaan, ja usein aineistossa toistuu ajatus siitä, miten rikkovaa väkivalta on ollut heidän elämässään. Itsetunnon palautuminen on ollut miesten elämässä pitkä ja hidaskäyttöprosessi, kuten Leo kuvaa:

”Että sen, niiku lopputuloksena mä olin, mä olin tota ihan itsetuntoni menettänyt, et sen kolmen vuoden aikana. Et sen lopputuloksena mulla ei ollut mitään jäljellä itestäni, toipuminen oli hidasta ja kesti kauan.” (Leo)

Leo kuvaa, ettei hänellä ollut suhteen jälkeen mitään jäljellä itsestään. Ymmärrän Leon kertoman siten, että hänen piti ikään kuin aloittaa itsen rakentaminen uudelleen väkivaltaisen suhteen päättymisen jälkeen. Henkinen väkivalta ja vähättely vaikuttivat miesten elämään siten, että he eivät enää luottaneet omiin kykyihinsä ja osaamiseensa: heidän käsityksensä itsestään oli ikään kuin väkivaltaisen puolison tekemisten perusteella väritynyttä. Lauri kertoo kokemuksestaan:

”Öö, no varmaan sillei, että tällasia itsetuntoon vaikuttavia, että kokee, ettei osaa mitään. Sitten ehkä tullu sellanen, että vaikka vähempi ois riittänyt, ni sitten pitää töissäki tehdä vähän enemmän, että tavallaan niiku, sais itelle semmosen. Vaikka on saanu hyvää palautetta töistä ja pärjää siellä ja muuta, mutta se ei itelle riitä, ku aattelee että mä oon paska.” (Lauri)

Lauri on koettanut korjata itsetuntonsa kolauksia tekemällä enemmän töitä, jotta pystyisi todistamaan esimerkiksi töissä olevansa pätevä ja hyvä. Muiden antama palaute työstä ei ole auttanut korjaamaan Laurin itsetuntoa, vaan Lauri on itse joka tapauksessa ajatellut olevansa ”paska”. Itsetuntoon liittyen miehet kertoivat

myös, että uusien parisuhteiden muodostaminen on ollut vaikeaa paitsi itseluottamuksen puutteen takia, myös siksi, että käsitys parisuhteista on muuttunut väkivaltaisen suhteen myötä.

”Ja niin raastavaa, ja niin sairasta, ja senkaltasta, että tota, et siinä mä kyllä putosin todella korkeelta jostain semmosista pilvistä ja semmosesta parisuhteen perusuottamuksesta ja perushyvästä.”(Niilo)

Niilo kertoo, että hänen käsityksensä parisuhteista muuttui, koska väkivalta suhteessa oli muuttanut hänen käsitystään parisuhteista laajemminkin. Perushyvä ja perusuottamus parisuhteista oli hänen ajatuksissaan jollain tavalla kadonnut, eikä hän enää samalla tavalla ajatellut, että parisuhteissa tällaista hyvää olisi. Uusiin suhteisiin sitoutuminen on siis ollut eron jälkeen miehille haastavaa. Ilmari kertoo siitä, miten parisuhteen muodostamisesta on tullut todella vaikeaa:

”—Mutta sitten se sosiaalinen puoli, että taas henkilökohtasella tasolla ni parisuhteet, niitä on vaikee alottaa. Naisille on vaikee puhua, et se on ku teini-ikä ois uudelleen tulla. —Et kyllä se, että jos nainen sanoo pahasti ni se tuntuu ihan uskomattoman pahalle. Et se on jättänyt tietyn varovaisuuden itelle. Että niikun, pelkää naisia omalla tavallaan. Omalla tavallaan siinä on pieni katkeruuskin.”(Ilmari)

Ymmärrän Ilmarin kertomasta, että väkivaltainen parisuhde on jättänyt pelon naisia kohtaan, koska hän pelkää, että samanlainen väkivalta voisi toistua. ”Pahasti sanominen” on Ilmarin kertomassa ehkä myös jotain muuta kuin väkivaltaa, mutta se tuntuu Ilmarista tulkintani mukaan erityisen pahalta väkivaltaisen suhteen jättämien arprien vuoksi. Pelko kietoutuu Ilmarin kertomassa katkeruuteen naisia kohtaan: jollain tavalla Ilmarin on vaikeaa erottaa omaa väkivaltaista parisuhdetta muista suhteista naisten kanssa. Katkeruus entistä kumppania kohtaan jollain tavalla ulottuu myös muihin naisiin, ja vaikeuttaa uusien parisuhteiden muodostamista. Leo kuvaa oman parisuhteensa jälkeen luottamuksen rakentamista pitkänä prosessina:

”Joo, pari vuotta siinäkin meni että pysty lähtemään ensimmäiseen suhteeseen että. Ihan muutama sellanen lyhyempi tapailu ja seurustelu mulla siinä olikin että huomasin itestäni etten uskalla sitoutua enkä heittäytyä täysillä että. Pelkäsin niin paljon että sama toistuu uudestaan. Vois sanoa

että kuus- seitsemän vuotta meni sillei että mä olin riittävän terve siihen että pystyin sitoutumaan.”(Leo)

Mielestäni Leon kertomassa tiivistyy hyvin se, mitä monissa haastatteluissa on tullut esille: väkivaltaisen parisuhteen jättämät jäljet ovat vaikuttaneet miehiin vielä useita vuosiakin sen päättymisen jälkeen. Sitoutumisen vaikeuksista puhuttiin myös useissa haastatteluissa: sitoutumista pelättiin, koska se nähtiin riskinä sille, että väkivaltainen parisuhde pääsisi toistumaan. Miehet ikään kuin yrittivät suojata itseään väkivallalta siten, etteivät enää halunneet sitoutua vakavampiin parisuhteisiin, koska aiemmassa suhteessa se oli johtanut väkivaltaisen naisen kanssa suhteessa olemiseen. Leo kuvaa, että meni kuusi tai seitsemän vuotta siihen, että hän oli riittävän terve sitoutumaan. Toisin sanoen siis Leo ajattelee, että väkivaltainen parisuhde on tietyllä tavalla sairastuttanut hänet, ja sen vuoksi hän ei ole uskaltanut sitoutua uuteen suhteeseen.

Miesten kertomat seuraukset väkivallan psyykkisistä, fyysisistä ja sosiaalisista seurauksista ovat voimakkaasti ristiriidassa Dobashin ja Dobashin (2004) tutkimuksen kanssa, sillä he löysivät hyvin erilaisia tuloksia miesten käsityksistä siitä, mitä väkivallasta on seurannut. He totesivat omassa tutkimuksessaan, että miehet eivät tavallisesti välittäneet puolisonsa tekemästä väkivallasta, ja vain kuusi prosenttia koki olevansa uhri. Tuossa tutkimuksessa myös todettiin, että nainen on vain harvoin ainoa väkivallan käyttäjä suhteessa. Dobashin ja Dobashin tutkimus eroaa kuitenkin myös asetelmaltaan omastani, sillä heidän lähtökohtanaan oli tutkia miehiä, jotka oli myös tuomittu parisuhdeväkivallasta. Näyttää siis siltä, että mikäli edellytyksenä tutkimukseen osallistumiselle ei ole se, että mies on myös itse käyttänyt väkivaltaa, saadaan erilaisia tuloksia.

5.3 Väkivaltaisesta parisuhteesta irtautuminen

Haastattelemistani miehistä kuusi oli eronnut väkivaltaisesta parisuhteesta, ja yksi heistä oli edelleen väkivaltaisessa suhteessa. Useimmilla miehillä erosta oli kulu-
nut 1-5 vuotta aikaa, kahdella miehellä reilusti pidempään, yli 10 vuotta. Pyysin miehiä kuvailemaan sitä, miten ero tai eron yritys oli tapahtunut ja mitä siitä seurasi. Tyypillistä miesten kertomuksissa oli se, että ero oli väkivaltaisesta puoliso-

ta lähtöisin, mutta miehet olivat halukkaita tässä vaiheessa päättämään suhteen. Erityisesti paljon väkivaltaa ja erityisesti kontrollia kokeneet miehet eivät pystyneet lopettamaan parisuhdetta itse, vaikka olisivat halunneetkin.

”Minun piti pelata se tilanne sillei, että se tuli hänen aloitteesta. Minä jätin näkyville tarkotuksella, että olin kaverille soittanu, naispuoliselle kaverille soittanu enkä kertonu sitte minkä takia. En, vaikka hän kuinka hakkas ja pieksi minua, en suostunu kertomaan. Sitte hän sano, että jos et ala kertomaan ni se oli tässä, se on ero. Sanoin, että enpä kerro, siinäpä hän tulloo. Ja se ero tuli. Että minun piti pelata se niin, että hän on vallassa siinä tilanteessa koko ajan, että mie pääsin pois siitä. Ja se oli ainoa tapa. —Sano puhelimesta, että tämä on tässä, että tuut hakemaan tavaras myöhemmin tai mä poltan ja rikon kaikki.”(Ilmari)

Ilmarin kertomuksesta saa sellaisen kuvan, että puolison aloitteesta lähtevä ero oli ainoa mahdollinen tapa päättää parisuhde: siinäkin tilanteessa väkivaltainen puoliso oli loppuun asti vallassa, eli kontrolloi tilannetta täysin. Mielestäni tämä valtasasetelma kuvaa hyvin parisuhteen vallan vinoutumista: Ilmarilla ei ollut todellista mahdollisuutta edes päättää parisuhdetta, koska väkivaltainen puoliso kontrolloi myös sitä, onko parisuhdetta olemassa lainkaan. Kun puoliso ei enää pystynyt kukaan kontrolloimaan Ilmarin tekemisiä hallitsemalla väkivaltaisella käytöksellä häntä, parisuhde päättyi. Ilmari siis osasi jo tulkita väkivaltaista puolisoaan tilanteessa niin hyvin, että tiesi, miten tämä tulisi reagoimaan Ilmarin käyttäytymiseen.

Monet miehet puhuivat väkivaltaisessa parisuhteessa elämisestä vaihtoehdottomana ratkaisuna: ei ollut muuta vaihtoehtoa, kuin elää väkivaltaisessa suhteessa, niin kauan, kunnes jompi kumpi kuolee. Myös Mustonen ja Palmu (2006) havaitsivat väkivaltaa kokeneiden miesten puheessa, että he eivät nähneet parisuhdelanteelle vaihtoehtoa, ja he olivat myös yleisesti näköalattomia. Omassa aineistosani miehet kuvasivat väkivallan päättymistä usein siten, että ulospääsynä nähtiin oma tai puolison kuolema. Erityisesti äärimmäisen väkivallan tai intiimin terrorin suhteissa ulospääsyä ei kyetty näkemään. Niilo kertoo parisuhteesta lähtemisestä:

”Sit mä aattelin, että tää on nyt viimeinen juttu. Mä sanoin sille, että mä lähen ostaa tupakkaa. Ja mulla ei oo mitään muuta ku päällyvaatteet ja lompakko mukana. Ja mä poljin pyörällä ensiks poliisiasemalle ja sanoin, että tota mulla on nyt tällanen tilanne, että tää on nyt vaikeeta, nyt käy kohta huonosti. Ne ei osannu mitään auttaa, ne sano että kokeile jotain

perhesuojapaikkaa, mitä niitä on. Kyllä kun sen tietää, että sellaset ei pidättelee sellasta ihmisistä. Tollanen pystyy manipuloimaan kenetkään tahansa, joka ei tunne tota tyyppiä, kellä ei ole minkäänkään varusteita nähdä sitä, tällainen ihminen osaa olla enkeli halutessaan. Ni mä tiesin, että näillä ei oo keinoja. Mä menin (sairaalaan), (päivystykseen) ja hain sieltä psykiatriselle osastolle. Ja sitten mut laitettiin ja mä toivoin, ja se oli itse asiassa ainut paikka, mikä piti mut erossa – Sit mä hain avioeroa, ja lähestymiskieltoa.”(Niilo)

Niilo kertoo, että pääsi tupakan ostamisen verukkeella lähtemään puolison seurasta. Muussa haastattelussa Niilo kertoo, että puoliso kontrolloi hänen elämäänsä täysin: yhteydenpitoa muihin ihmisiin ja toisaalta myös sitä, mihin Niilolla oli lupa mennä. Niilon arki oli pääosin puolison kanssa olemista kotona, rajatussa tilassa. Ensimmäinen paikka, josta hän haki apua, oli poliisilaitos. Sieltä hän ei kokenut saavansa riittävää apua vaikka häntä tulkintani mukaan ohjattiin hakeutumaan turvakotiin. Niilon tulkinnan mukaan sellainen ei olisi auttanut, vaan hän hakeutui lopulta suljetulle osastolle sairaalaan. Mielenkiintoista tässä lainauksessa on se, ettei Niilolla ilmeisesti ollut tietoa siitä, että turvakodissa on nimenomaan keskitytty auttamaan väkivaltaisissa parisuhteissa eläviä ihmisiä. Toinen mahdollinen selitys on toki se, että Niilon mielestä tällainen palvelu ei ollut riittävä hänen tilanteessaan. Niilon arvion mukaan mikään tällainen paikka ei olisi pidätellyt puolisoa, vaan yhteydenpitoa piti rajoittaa siten, ettei Niilo voinut pitää yhteyttä keneenkään muuhunkaan sairaalasta käsin. Niilo kertoo, että sairaala oli ainoa vaihtoehto päästä irti parisuhteesta: hän kuvaa sitä sanoilla ”pitää erossa”. Tulkiten sen siten, ettei väkivaltainen puoliso päässyt ikään kuin manipuloimaan Niiloa enää palaamaan parisuhteeseen, eikä manipuloimaan henkilökuntaa päästämään häntä vaikkapa osastolle. Tätä kautta Niilo sai lopulta haettua lähestymiskieltoa ja avioeroa.

Eron hetkellä oli tavallista, että väkivaltaiset naiset syyttivät miehiä väkivaltaisuudesta parisuhteessa. Väkivaltaisille ex-puolisoille se tuntui olevan jonkinlainen tapa loukata miestä suhteen päättymisen jälkeen. Toisaalta osassa parisuhteista nainen oli todennäköisesti myös aidosti sitä mieltä, että mies oli parisuhteessa väkivaltainen osapuoli. Miesten näkökulmasta tilanne kuitenkin näytti hyvin erilaiselta.

”—oli vieny lapset minun sillosten appivanhempien luokse — ja hän vie ravintolaan mut sitte tonne — Sit se haki ne ruuat sieltä ja sit hän ilmoittaa, että joo että, hän haluaa erota, että tossa on auton avaimet, että hänen isänsä oottaa tossa ulkopuolella. —Ja sitten mä sanoin, että missäs lapset on, ja hän sano että on vieny ne sinne ja mä kysyin, että miks tänne piti tulla. Ja hän sano, että joo että, — jos mä oon niin väkivaltanen, että hän ei tiä, että miten mä käyttäydyn tässä, että hän tuo mut tällaselle julkiselle paikalle.” (Lauri)

Laurin puoliso oli tuonut Laurin julkiselle paikalle ilmoittaakseen erosta, joten näyttää siltä, että hän joko vilpittömästi uskoi Laurin reagoivan asiaan väkivaltaisesti, tai toisaalta, halusi ilmentää muille sitä, miten väkivaltainen Lauri on. Lauri itse kertoi, ettei ole koskaan käyttäytynyt fyysisesti väkivaltaisesti ex-puolisoaan kohtaan. Laurin tilanteessa kyseinen tapa erota voi liittyä myös eron jälkeen alkaneeseen huoltajuuskiistaan lasten tapaamisista.

Miehillä oli takanaan myös epäonnistuneita eroyrityksiä, jotka ovat kuitenkin päätyneet parisuhteeseen jäämiseen. Tavallisesti epäonnistuneen eroyrityksen taustalla on miehen halu lähteä suhteesta ja naisen halu jatkaa suhdetta. Parisuhteen päättymisyrityksiin on liittynyt myös väkivaltatilanteita ja kontrolloinnin erilaisia keinoja.

”Ja kolme kertaa mä oon lähteny, ja kaks kertaa se on tehny niin, että se on viiltäny itteensä mun edessä, ku mä oon ollu lähössä, et mun on ollu pakko viiä sairaalahoitoon.” (Tapio)

Tapio kertoo, että lähtemistilanteissa väkivaltainen puoliso on viiltänyt itseään, ja Tapio on lähtenyt viemään häntä sairaalahoitoon sen vuoksi. Tapio kertoo myös muualla haastattelussa, että puoliso on uhannut tappaa itsensä, jos Tapio jättää tämän. Itsensä vahingoittamisen voi nähdä tässä tapauksessa jonkinlaisen kontrollin muotona: samoin, kuin väkivalta, myös itsemurha, ovat aina henkilön omia valintoja. Tällaisissa tilanteissa vastuuta itsensä vahingoittamisesta yritetään sysätä toiselle henkilölle, mikä on tulkintani mukaan väkivaltaista ja kontrolloivaa käyttäytymistä.

Toisaalta myös erotilanne ja siihen liittyvät asiat lisäsivät väkivallan uhkaa miesten parisuhteissa. Ero tai miehen lähteminen oli joskus naiselle kontrollin menet-

tämisen merkki, ja se toi myös esiin sairaalloisen mustasukkaisuuden naisten käyttäytymisessä.

”—Sitten kun hän sai tietää, että olen jollain tavalla kiinnostunu jostain toisesta ollu, alustavasti, siis en ollu millään tavalla päättäny, että nyt tää asia lähtis mitenkään eteenpäin tai muuta, ni siihen tämä mun silloinen tyttöystävä, —että noniin, tää on tässä näin sitte ja. Sitten otinkin sieltä — ittelleni asunnon ja, —sittenhän tää ilmesty, tämä mun tota tuoreeltaan, kenestä olin eronnu, ni sinne —asuntoon, jossa mä asuin. —Mun ex-kumppani, ni hän tuli varmasti, hän sano jotenki, että katsomaan, et onko minulla joku siellä nainen. Ja tota, sit hän nappas keittiöveitsen siitä käteen, ja hän uhkas ensin itteään, laitto veistä niiku siihen niiku kaulaa kohti, ja tota ni, sitten mä koitin olla rauhallinen, että äläs nyt. Ja sitten hän hetken kuluttua oliki jo tulossa sen veitsen kanssa niiku minua kohti. Siinäki sitte onnistuin niiku puhumalla häntä hillitsemään.” (Niilo)

Niilo kertoo, että ex-puoliso kimpaantuu kuullessaan, että Niilo on ollut kiinnostunut toisesta henkilöstä, ja päättänyt itse suhteen, tai ainakin vihjannut siihen suuntaan. Sen jälkeen hän on kuitenkin katsonut oikeudekseen mennä Niilon asuntoon tarkistamaan, onko siellä ketään naispuolista henkilöä. Puoliso reagoi erotilanteeseen käyttäytymällä väkivaltaisesti ensin itseään ja sitten Niiloa kohtaan. Niilo kertoo kuitenkin, että on pystynyt hallitsemaan tilannetta sen uhkaavuudesta ja mahdollisesta hengenvaarallisuudesta huolimatta.

Suurin osa miehistä kertoi haastattelussa, etteivät he ole kyenneet solmimaan uutta parisuhdetta väkivaltaisen parisuhteen päättymisen jälkeen. Usea mies kuvasi, ettei ole kyennyt luottamaan toiseen ihmiseen, eikä sitoutumaan uuteen parisuhteeseen. Tyypillistä oli, että yrityksiä uusien suhteiden solmimiseen kyllä oli, mutta ne loppuivat ennen, kuin niistä tuli vakavampia. Ainoastaan kaksi haastatelluista miehistä oli solminut uuden parisuhteen, ja heillä molemmilla väkivaltaisen parisuhteen tapahtumista oli aikaa jo yli 10 vuotta.

5.4 Selviytyminen ja toipuminen

Miehet puhuivat haastatteluissa paljon siitä, miten he ovat yhtäältä pyrkineet selviytymään väkivaltaisessa suhteessa, ja toisaalta, miten he ovat toipuneet väkivaltaisen suhteen jättämisestä arvista suhteen päättymisen jälkeen. Toipumiseen ja sel-

viytymiseen liittyviä mainintoja on aineistossani yhteensä 52 erillistä kertaa. Olen myös kysynyt haastateltavilta siitä, miten he ovat selviytyneet vaikeista tilanteista ja väkivaltaisen parisuhteen arjesta. Miehet ovat itse myös kuvanneet paljon sitä, millaista toipuminen on ollut parisuhteen päättymisen jälkeen. Jokainen miehistä oli käsitellyt asiaa jollain tavalla: ammatillista apua väkivaltaan oli hakenut kaksi miestä, ja kolme heistä kertoi saaneensa apua vertaistuesta. Miehistä jokainen oli puhunut asiasta vähintään läheisilleen, eli kenellekään väkivalta ei ollut oma salaisuus. Miehet kokivat, että puhumisesta oli apua, mutta heillä oli myös monia muita selviytymisen ja toipumisen keinoja. Jokainen miehistä kuvasi, että toipuminen on pitkä prosessi.

Suhteessa ollessaan miehillä oli monenlaisia tapoja selviytyä. Kenties yleisin tapa selviytymiselle oli oman käytöksen muuttaminen: se tuntui olevan looginen tapa pyrkiä vaikuttamaan ristiriitoihin, joita suhteessa oli. Tulkitsen, että miehet ovat ajatelleet, että jos he muuttavat käyttäytymistään, puolison väkivaltainen käyttäytyminen ehkä loppuu sen myötä. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan miesten joustaminen ja oman käytöksen muuttaminen aiheutti lähinnä sen, että väkivaltainen puoliso vaati aina lisää muutoksia miehen käyttäytymiseen.

”No mä oon siis yrittäny nyt olla mahdollisimman tottelevainen ja kiltti ja tehny ihan kaikki mitä se pyytää.” (Tapio)

Tapion selviytymiskeinona on toiminut se, että hän on ollut mahdollisimman mukautuvainen, ja hän on toteuttanut puolison toiveet. Näyttää kuitenkin siltä, ettei tällainen käyttäytyminen kuulu tasavertaiseen parisuhteeseen. Toisinaan voi tehdä siten kuin puoliso haluaa, mutta jos se on pakollista, suhde lienee valtasuhteiltaan vinoutunut. Tapion kertomasta voi päätellä, että hänen puolisonsa tekee kaikki päätökset Tapion puolesta. Sanojen ”tottelevainen” ja ”kiltti” käyttäminen viittaa mielestäni pelosta kumpuavaan nöyryyteen, ja siihen, että Tapio toimii näin selvitäkseen, ei siksi, että haluaisi tehdä puolisolle mukavia asioita.

Suhteessa ollessaan jotkut pariskunnat ovat hakeneet apua myös parisuhdeongelmiin. Tyypillistä oli kuitenkin se, ettei esimerkiksi parisuhdeterapiassa puhuttu lainkaan väkivallasta, vaan lähinnä siitä, minkä takia pariskunnan vuorovaikutus

ei toiminut, tai miksi he eivät olleet tyytyväisiä parisuhteisiinsa. Apua hakiessaan miehet eivät välttämättä tunnistanee kokemiansa asioita nimenomaan väkivallaksi, vaan ajattelivat tekojen olevan seurausta parisuhteen ongelmista. Tämä voi olla yksi syy sille, että väkivallasta ei pariterapiassa puhuttu. Pariterapian tuloksena oli tavallisesti se, että miehistä löydettiin vikoja, joita pariterapiassa yritettiin sitten ratkaista.

”No mitäs sitten, käytiin siinä, ja koetettiin apua hakea, mut se tuntu, — jollain tapaa väittäisin, että se ei oo ihan tuulesta temmattua, että tuntuu että mun pitää muuttua, että hänessä ei oo vikaa, et sittenhän se oli se loppuvaihe meni ihan semmoseen, et se oli jatkuvaa semmosta erolla uhkailua.”(Lauri)

Laurin kertomassa puoliso ei kyennyt näkemään omaa osuuttaan siinä, että parisuhteessa oli ongelmia. Pariterapiassa käyminen oli siis Laurin kohdalla huono tapa käsitellä parisuhteen ongelmia, sillä hänen puolisonsa oli haluton tekemään muutoksia omassa käyttäytymisessään. Lauri koki, että hänessä oli kaikki ”vika”, mutta muuttamalla omaa käytöstään Lauri ei kuitenkaan saanut suhteessa muutosta tapahtumaan. Ymmärrän, että tilanteessa se, ettei Laurin tekemät muutokset auttaneet tilannetta, vaan lopputulos oli se, että Laurin puoliso alkoi uhkailla Lauria erolla. Ymmärrän erolla uhkailun paitsi väkivaltaiseksi käyttäytymiseksi, myös tavaksi hallita ja alistaa toista ihmistä.

Ilmari kuvaa asian käsittelyä eron jälkeen. Hän kertoo, että ensimmäinen asia, mikä lähti vyyhtiä purkamaan, oli humala. Ilmari kertoo, että jotta hän pystyi puhumaan asiasta, hänen piti ensin saada ”tulppa aivoista pois”, minkä jälkeen hän pystyi käsittelemään asiaa muilla tavoin. Miesten kertomuksissa oli tyypillistä, että varsinkin eron jälkeen asiaa haluttiin ensin pohtia yksin rauhassa, minkä jälkeen sitä oli helpompi avata myös vaikkapa ystäville, tai hakea muunlaista apua tilanteeseen. Ilmari kertoo, että asiasta kertomisessa oli korkeampi kynnyks mies-sukupuolisuuden takia. Käsitän tämän siten, että Ilmari kokee, ettei pystynyt miehisyytensä vuoksi puhumaan asiasta heti. Kenties taustalla on ennakkoajatus siitä, että häntä ei uskottaisi, tai otettaisi vakavasti, jos hän kertoisi kokemuksistaan muille, nimenomaan sukupuolensa takia. Lauri kertoo eron jälkeisestä ajasta, jol-

loin halusi ensin itse ajatella asiat läpi, minkä jälkeen hän oli valmis kertomaan niistä myös läheisilleen.

”Et tietysti ite, kyllähän siinä varmaan semmonen hetki on, että jos jotain vaikeempia asioita, ni pitää ite prosessoida omassa päässä. Kyllä mä varmaan ite niinku, sen eron jälkeen ni varmaan pari viikkoa mietin sitä asiaa itekseni, et mä porukoille sanoin, ja ehkä muutamana päivänä siinä, ennen ku muutamalle kaverille sanoin.” (Lauri)

Läheisille puhuminen olikin ehkä useimmin mainittu selviytymisen ja toipumisen väline. Miehet puhuivat asiasta ystäville ja perheenjäsenille. Monet miehet kuvaivat asiaa siten, että kertoivat pikkuhiljaa ensin läheisimmille ihmisille, ja sen jälkeen uskaltautuivat kenties kertomaan asiasta muillekin. Kaikki miehet eivät puhuneet asiasta kuin parin läheisen ystävän kanssa. Eron jälkeen asian käsitteilyyn haettiin myös ulkopuolista apua: muutama mies lähti psykoterapiaan käsittelemään asiaa. Osalla miehistä oli jo aiempaa kokemusta psykoterapiasta suhteen ajalta, mutta näissä ei käsitelty sinänsä parisuhdeväkivaltaa. Näissä kertomuksissa miehet olivat ajatelleet, että psykoterapian tarkoitus on jokin muu asia, kuin väkivallan käsittely. Psykoterapian lisäksi miehet olivat hakeneet vertaistukea: osa ryhmien kautta, osa netin välityksellä. Se, että suuri osa miehistä kertoi saaneensa apua Internetin vertaistukipalstojen kautta, selittyy sillä, että haastattelupyynnöni oli Narsistien Uhrien Tuki Ry:n verkkosivuilla. Verkossa tapahtuva vertaistuki nähtiin tärkeänä asiana toipumisessa, samoin teoreettisempi tieto asiasta: monet olivat perehtyneet esimerkiksi narsismiin ilmiönä ja saaneet sitä kautta tapoja käsitellä kokemuksiaan.

”Ni siitä mä kävelin sisälle ja löin ne hakusanat, että sairaalloinen mustasukkasuus ja kontrollointi ja nämä näin, ni se rupes sieltä sit aukeamaan. Ni sit mä rupesin ehtimään, että missä on nää ihmiset, jotka ymmärtää. —Mut se, millon mä aloin pärjäämään sen asian kanssa, oli parikolme viikkoo sen eropäätöksen jälkeen, ku mä menin terapeutin juttusille. —En oo päivääkään katunu sitä, että oon noin kolmetuhatta euroo käyttäny siihen rahaa, ei niiku kaduta ollenkaan se. Kyllä se on avannu paljon asioita ja sitten niinku oman henkisen hyvinvoinnin kannalta, noin niiku läpimurtoja.” (Antero)

Antero kertoo, että meni eron jälkeen melko pian psykoterapeutin juttusille, ja on kokenut sen hyvänä tapana käsitellä asiaa. Antero kertoo, että terapiassa tapahtu-

neet läpimurrot ovat edesauttaneet hänen hyvinvointiaan paljon. Myös muun muassa Addis ja Mahalik (2003) ovat todenneet, että miehille avun hakeminen psyykkisiin ja fyysisiin ongelmiin on vaikeaa, vaikka kyse ei olisi edes väkivallasta. Addisin ja Mahalikin tutkimuksessa todettiin, että miesten palveluiden alikäyttö voi johtua myös siitä, että kaikilla ammattiauttajilla ei ole valmiuksia auttaa miehiä oikealla tavalla. O'Brien tutkimusryhmineen (2005) totesi myös, että miehet eivät ole halukkaita hakemaan apua, koska avun hakeminen nähtiin ristiriitaisena maskuliinisten roolien kanssa, ja miehillä oli taipumusta peitellä psyykkisiä oireitaan.

Näyttää siltä, että aineistossani ne miehet, jotka ovat hakeneet ammattiapua kokemuksensa käsittelyyn, osaavat analysoida omaa tilannettaan laajemmin, ja toisaalta he ovat saaneet myösh tapoja löytää kokemastaan hyviä puolia, kuten sen, että kokemus on tuonut heille vahvuutta ja kiitollisuutta nykyisestä hyvästä tilanteesta. Miehet myös kertoivat, että osaavat suojautua itseään paremmin haitallisilta ihmissuhteilta väkivaltaisen suhteen koettuaan.

"Et tää on vahvistanu, tää on myös antanu sellasta näkökykyä, mitä ei voi saada ilman, että tommosen ihmisen kohtaa." (Oskari)

Oskari kertoo, että kokee vahvistuneensa, ja saaneensa uudenlaisen näkökulman ihmisten kohtaamiseen. Ymmärrän, että Oskari pyrkii tuomaan esiin, että on yrittänyt löytää vaikeasta kokemuksesta myös hyviä asioita, mikä todennäköisesti myös auttaa väkivaltaisen kokemuksen sulauttamisessa muuhun elämänhistoriaan. Toisaalta väkivaltaisessa parisuhteessa eläminen oli murtanut miesten perusluottamusta ihmisten hyvyyteen ja he suhtautuivat erityisesti naisiin varautuneemmin. Uusien parisuhteiden solmiminen tuntui monille vielä vaikealta, ja kahta henkilöä lukuun ottamatta kaikki aineiston miehet kertoivat, etteivät ole pystyneet vielä solmimaan uutta parisuhdetta luottamusongelmien ja pelon vuoksi. Kaksi miestä, joilla oli uusi suhde, oli myös ajallisesti pisin aika tapahtumista, yli 10 vuotta. Uuden parisuhteen muodostamisessa ongelmana oli myös se, että miehet olivat menettäneet itseluottamustaan.

”Mutta kyllä sen luottamuksen palauttaminen on ollu tosi hankalaa. Se on palautunu, mutta mikä siitä jää itelle vielä tuntemuksia, ni kyllä sen oman itsetunnon kasaaminen tän jälkeen on kovan työn takana.” (Antero)

Sitoutuminen toiseen ihmiseen nähtiin miesten kertomuksissa vaikeana asiana: taustalla oli pelkoa siitä, että samanlainen suhde toistuisi. Miehet olivat myös herkkiä havainnoimaan muita ihmisiä, ja kuvasivat sitä, että heidän on nyt helpompaa tunnistaa sellaiset henkilöt, joihin ei voi luottaa. Yhtäältä tämä nähtiin hyvänä asiana: ajateltiin, että paremmalla ihmistuntemuksella voi välttää uusiin väkivaltatilanteisiin joutumisen, mutta toisaalta luottamuksen saamisen vaikeus nähtiin elämää rajoittavana asiana.

”Joo, pari vuotta siinäkin meni että pysty lähtemään ensimmäiseen suhteeseen että. Ihan muutama sellanen lyhyempi tapailu ja seurustelu mulla siinä olikin että huomasin itestäni etten uskalla sitoutua enkä heittäytyä täysillä että. Pelkäsin niin paljon että sama toistuu uudestaan. Vois sanoa että kuus- seittemän vuotta meni sillei että mä olin riittävän terve siihen että pystyin sitoutumaan.” (Leo)

Leo kertoo, että pelon vuoksi uuteen suhteeseen lähteminen tuntui aluksi todella vaikealta, vaikka yrityksiä oli. Leo oli analysoinut itseään ja havainnut, että väkivaltaisen parisuhteen kokeminen oli vaikeuttanut uusiin suhteisiin lähtemistä. Hän myös kuvaa asiaa ”terveytenä”, mistä tulkitseen, että Leo koki sairastuneensa väkivaltaisen parisuhteen seurauksena. Hän kertookin muualla aineistossa, että väkivaltaisessa parisuhteessa eläminen aiheutti hänelle psyykkistä pahoinvointia.

Miehet siis kuvasivat myös omaa väkivaltaista käyttäytymistään suhteen aikana. Huomionarvoista oli, että miesten omat väkivallan teot olivat fyysistä väkivaltaa, ne myös liittyivät puolison väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Käsitän, että miesten fyysinen väkivaltaisuus on tähdännyt siihen, että he joko pääsisivät väkivaltaisesta tilanteesta pois, tai että se loppuisi. Väkivallan käyttö oli myös keino purkaa omia tunteita ja turhautuneisuutta. Mielenkiintoista on mielestäni se, että miehet eivät juurikaan puhuneet itsensä puolustamisesta: puhuttiin kyllä siitä, että he pärjäisivät naiselle väkivaltatilanteessa, mutta eivät maininneet itsepuolustusta syyksi omille väkivallanteoilleen. Selviytyminen oli jokaisessa haastattelussa tärkeä osa miesten tarinaa: erilaisia selviytymiskeinoja listattiin paljon. Ne toivat miehille myös toivoa paremmasta tulevaisuudesta, vaikka väkivallalla oli ollut vakaviakin

seurauksia, kuten itsetuhoisuutta ja liiallista päihteidenkäyttöä. Suhteista irtautuminen oli miehille vaikeaa, ja usein lopulliseen irtautumiseen tarvittiin useampi eroiritys. Erotilanteet olivat miehille tavallisesti kriisitilanteita, ja ainoastaan yhden miehen parisuhteessa erotilanne tapahtui yhteisymmärryksessä puolison kanssa ilman konflikteja. Väkivaltaiset puolisot myös eron jälkeen usein syyttivät miehiä parisuhteen väkivaltaisiksi osapuoliksi ja mustamaalasioivat miehiä heidän läheisilleen.

6 LOPUKSI

Tämän tutkimusprosessin aikana ja tulosteni perusteella minulle on syntynyt kuva siitä, millaista tutkimieni miesten elämä väkivaltaisessa parisuhteessa on ollut. Miehet puhuivat haastatteluissa eniten henkisestä väkivallasta, ja kokivat sen vahingoittavana. Henkiseen väkivaltaan liittyi tavallisesti myös fyysistä väkivaltaa ja kontrollointia. Osa miehistä kuvasi myös raakaa parisuhdeväkivaltaa, jossa väkivaltainen nainen kontrolloi ja rajoitti miestänsä. Näyttää siltä, että samoin kuin naisten suhteissa, myös miesten suhteissa väkivalta kasaantuu tiettyihin suhteisiin voimakkaasti. Tarkoitin tällä sitä, että suhteissa, joissa esiintyi monia erilaisia väkivallan muotoja, väkivaltaa tapahtuu myös usein. Tällaisissa suhteissa väkivalta tuntui täyttävän koko perheen arjen siten, että muita asioita oli vaikeaa hoitaa tai käsitellä. Suhteissa, joissa oli raakaa väkivaltaa, esiintyi monenlaisia väkivallan muotoja yhdessä. Osa miehistä kertoi käyttäneensä väkivaltaa parisuhteessa myös itse. Minulle syntyi tulosten perusteella käsitys, että miehet kenties pystyivät vastustamaan fyysistä väkivaltaa useammin kuin naiset väkivaltaisissa suhteissa. Ehkä yhtymäkohtana naisten kokemaan väkivaltaan oli se, että niissä suhteissa, joissa väkivalta oli vakavinta, väkivallan kokijan oli hyvin vaikeaa lopettaa väkivaltaa. Raakaa väkivaltaa sisältäneissä suhteissa miehet eivät pystyneet lopettamaan väkivaltaa itse.

Miehet kertoivat, että väkivaltaisista suhteista toipuminen oli vaikeaa, ja se kesti kauan. Miehistä vain kaksi oli hakenut kokemuksen käsittelyyn apua. Tässä asiassa miehet eroavat naisista ja naisille avun hakeminen saattaa olla helpompaa. Naiset myös kenties puhuvat kokemastaan väkivallasta enemmän kuin miehet. Haastatteluissa miehet kertoivat siitä, että heitä ei aina uskottu, kun he yrittivät kertoa kokemastaan väkivallasta. Toisaalta osalla heistä oli se kokemus, ettei väkivallasta kannata kertoa, koska sitä ei kuitenkaan uskottaisi. Poliisille kokemastaan väkivallasta ei kertonut yksikään miehistä. Voi olla, että poliisille ilmoittamisessa on niin suuri kynnys, koska poliisit nähdään asenteellisina tai ajatellaan, että miehen pitäisi pystyä puolustamaan itse itseään. Miehet kertoivat myös, etteivät voi puolustautua, koska saattaisivat silloin joutua itse syytteeseen väkivaltaisuudesta. Kä-

sitykseni mukaan tutkimustietoa poliisin suhtautumisesta parisuhdeväkivaltaa kokeneisiin miehiin ei ole olemassa.

Kuten jo aiemmin totesin, fyysisen väkivallan tunnistaminen näyttää olevan miehille helppoa, ja sen osoittaminen voi olla joissain tapauksissa helpompaa, kuin vaikkapa verbaalisen väkivallan todentaminen. Toisaalta voidaan kysyä, onko miehillä ylipäätään mahdollisuutta ”todistaa” olleensa väkivallan kohteena, sillä poliisin ollessa mukana tilanteissa naiset usein vetosivat itsepuolustukseen. Sen vuoksi ”sana sanaa vastaan” -tilanteessa mies voi olla heikoilla esimerkiksi rikosprosesseissa, tai lasten huoltajuuteen liittyvissä asioissa. Analyysini perusteella henkisen väkivallan tunnistaminen oli vaikeampaa miehille, ja sille ei välttämättä ollut sanoja. Toisinaan henkinen väkivalta tuntui vain painostavalta ilmapiiriltä parisuhteen arjessa. Myös kontrolloinnin ja elämänpiirin rajoittamisen tunnistaminen oli miehille vaikeaa, kenties siksi, että se tapahtui pikkuhiljaa, huomaamatta. Henkisestä väkivallasta ei ole tehty kovin paljon tutkimusta yleensäkin, ja varsinkin miesten kokema henkinen väkivalta on jäänyt tutkimuksessa vähälle huomiolle.

Mielenkiintoista oli, että myös miehet puhuivat omasta fyysisen väkivallan käytöstään lähinnä itsepuolustuksen nimellä. En tiedä, onko siinä kyse siitä, että tutkimuksessani tarkastellaan nimenomaan naisen käyttämää väkivaltaa, vai siitä, että itsepuolustus on sosiaalisesti hyväksyttävä syy käyttää väkivaltaa. Miehet eivät kuvanneet oikeastaan lainkaan henkistä väkivaltaa, jota olisivat itse suhteissa käyttäneet. Pohdin, johtuuko itsepuolustusdiskurssin käyttäminen siitä, että myös naisten väkivaltakokemuksia selvitettäessä naiset puhuvat usein puolustautumisesta. Väkivaltaisen miehensä surmaava nainen on esillä esimerkiksi median uutisoinneissa. Aineistossani kaikista raaimpia ja pitkäkestoisimpia parisuhdeväkivallan kokemuksia kuvanneet miehet eivät vastanneet väkivaltaan itse lainkaan. Ymmärrän, että tässä lienee kyse samasta ilmiöstä kuin naistenkin kokemassa parisuhdeväkivallassa. Kontrollointi, alistaminen ja manipulointi aiheuttavat sen, ettei väkivaltaan vastaaminen näytä mahdolliselta, tai ajatellaan, ettei sillä olisi mitään merkitystä. Tällaisissa tilanteissa elävät miehet, kuten naisetkin, kokevat

olevansa hyvin vaihtoehdottomassa tilassa, ja heidän on vaikeaa nähdä ulospääsyä tilanteesta.

Miehet puhuivat aineistossani seksuaalisesta väkivallasta melko vähän. Voi olla, että seksuaalinen väkivalta on aihe, josta miesten on vaikeaa puhua, ja toisaalta sitä voi olla vaikeaa tunnistaa, erityisesti, jos se kietoutuu muihin väkivallan muotoihin parisuhteessa. Esimerkiksi Merja Laitinen (2004, 311) on todennut lapsena koettua seksuaalista väkivaltaa tarkastelleessa tutkimuksessaan, että seksuaalinen väkivalta on kulttuurissamme tabu, ja miesten kokema seksuaalinen väkivalta lie-nee vielä vahvemmin tabu. Laitinen (mt., 313) toteaa myös, että seksuaaliseen väkivaltaan puuttuminen on vaikeaa. Uhrien tunnistaminen on vaikeaa, sillä avun hakemisen yritykset ovat usein epäsuoria. Haastatteluja tehdessäni minulle tuli tunne, että mikäli miehen suhteessa oli hyvin monenlaista väkivaltaa, tuntuisi todennäköiseltä, että väkivalta ulottuisi myös seksuaalisuuden alueelle. Ajattelen näin, koska monissa haastatteluissa miehet sanoivat, että väkivalta ulottui kaikille elämän osa-alueille. Tein haastatteluissa sen valinnan, etten kysynyt erikseen seksuaalisesta väkivallasta, sillä seksuaalisuuden alueelle meneminen ei tuntunut haastatteluissa minulle luontevalta, ellei mies itse puhunut seksuaalisesta väkivallasta oma-aloitteisesti. Pyrin tällä välttämään sitä, että haastattelun aiheista voisi seurata miehelle jotain haittaa.

Miehet puhuivat väkivallasta mielestäni siten, että heidän väkivaltaiset puolisonsa halusivat tarkoituksella vahingoittaa miehiä. Jonkun verran puhuttiin myös puolison lapsuudenkokemuksista ja psyykkisestä pahoinvoinnista. Miehet kuitenkin pääosin tulkitsivat, että heidän väkivaltaiset puolisonsa eivät välittäneet aiheuttamastaan vahingosta, ja usein mainittiin myös puolison pahuus. Suhteen aikana monilla miehillä oli halu uskoa naisesta hyvää, mutta yleensä tällainen tilanne muuttui, jos suhde oli loppunut. Miehet puhuivat jonkin verran myös seurausten yhteydessä siitä, että väkivalta on vaikuttanut heidän lisäksi laajemminkin heidän elämänpiirinsä ihmisiin. Vaikutukset ovat ulottuneet miesten perhesuhteisiin, uusiin mahdollisiin parisuhteisiin ja työelämässä menestymiseen. Omassa tutkimuksessani tärkeältä on tuntunut kuvata mahdollisimman tarkasti väkivallan seurauksia miehille, sillä siitä ei ole tehty vielä kovin paljon laadullista tutkimusta.

Olisi mielenkiintoista myös tarkastella, millaiset väkivallan muodot ovat olleet miesten elämässä niitä kaikista haavoittavimpia, ja miten he puhuvat asiasta.

Pohdin haastatteluissa useamman miehen kanssa, millaisia palveluita väkivaltaa kokeneille miehille pitäisi olla. Kovinkaan moni mies ei osannut eritellä, millaista apua he olisivat väkivaltakokemuksen käsittelyyn toivoneet. Kirjoitusprosessin edetessä pohdin entistä enemmän sitä, onko miehille tarpeen järjestää omia palveluita. Naisille on järjestetty nais erityisiä palveluita, vaikkapa Naisten Linja, ja naisuus on haluttu näissä palveluissa huomioida erityisenä asiana. Onko ajateltu niin, että miehet käyttävät ”yleisiä” palveluita, ja naisille järjestetään erityispalveluita, esimerkiksi sukupuolistuneen väkivallan teorian pohjalta? Asia ei ole minulle selvinyt, mutta pidän naisille suunnattuja palveluita tärkeänä ja arvokkaana asiana. Sen sijaan se, pitäisikö miehille olla erikseen joku oma palvelu, ei ole yksiselitteistä. Toivoisin, että miehet löytäisivät väkivaltatyön ja turvakotipalveluiden piiriin paremmin ja että he uskaltaisivat puhua kokemuksistaan. Näen, että mieserityisissä palveluissa voi olla paljon hyvää, ja mahdollisuuksia huomioida maskuliinisuuden erilaisia puolia. Riskinä miehille tuotetuissa palveluissa saattaa olla se, että ne alkavat projekteina, ja lopahtavat siihen, sillä kunnilla ei ainakaan toistaiseksi ole ollut suurta halua kehittää väkivaltaa kokeneille miehille erikseen suunnattuja palveluja. Uskon, että sukupuolisensitiivistä työtä kyllä osataan jo nyt tehdä väkivaltapalveluissa, ja sukupuolen moninaisuus pitäisi entistä enemmän osata huomioida myös väkivaltatyöskentelyssä, ja toisaalta pystyä näkemään myös valtasuhteiden erityisyyttä ihmisten välisissä suhteissa. Aina ei voida lähteä siitä oletuksesta, että asiakkaaksi tulee väkivaltaa kokenut nainen, jota mies lyö kotona.

Haasteena voi olla se, miten miehet löytävät palveluiden piiriin, ja miten he toisaalta löytävät sanoja väkivallan käsittelyyn. Voi myös olla, että asiasta keskustelu ei ainakaan aluksi ole miehille kaikista se ominaisin tapa purkaa omia tunteitaan. Täytyy kuitenkin huomioida, että miehet puhuivat kokemuksistaan minulle hyvin avoimesti. Eräs mies kertoi minulle haastattelussa, että hän toivoisi jotain toiminnallisempaa tapaa purkaa väkivaltakokemuksia, ja sisäisiä tunteita. Useampi mies sanoi, etteivät he olleet heti väkivaltaa koettuaan tai väkivaltaisesta suhteesta erot-

tuaan valmiita puhumaan, vaan he tarvitsivat aikaa prosessoida asiaa ensin itse. Voi siis olla, että miehet löytäisivät väkivaltapalveluiden piiriin paremmin, mikäli heillä olisi tiedossa jokin paikka, johon he voisivat matalalla kynnyksellä mennä heti kun siltä tuntuu. Saattaa olla, että nykyisiä palveluita olisi mahdollista kehittää miehiä huomioivampaan suuntaan. Toki kehittäminen on vaikeaa niin kauan, kun miesasiakkaita ei paljon palveluissa näy purkamassa väkivaltakokemuksiaan. Minulle syntyi kuitenkin miesten kokemuksia kuunnellessani käsitys, että miehillä on vaikeuksia selviytyä väkivaltakokemuksista yksin. Uskon, että väkivalta on miesten elämässä vahingoittavaa ja joskus myös traumaattista.

Väkivallasta puhuminen on ylipäättään ihmisille vaikeaa: aihe on edelleen yhteiskunnassamme tabu. Väki­valta erityisesti lähisuhteissa nähdään yksityisasiana, johon ei voi ulkopuolisena puuttua. Aineistossani miehet puhuivat väkivallasta mielestäni eri tavalla kuin monissa parisuhdeväkivaltatutkimuksissa tilanteestaan puhuneet naiset (vrt. esimerkiksi Nyqvist 2004, Husso 2003). Miehet puhuivat mielestäni suoraviivaisemmin, ja he tekivät kenties vähemmän tulkintoja väkivaltatilanteiden kulusta. Miehet ajattelivat pääsääntöisesti myös, että väkivallasta selviytyminen ja suhteesta irtautuminen olivat heidän omalla vastuullaan, eivätkä he yleensä ajatelleet, että joku ulkopuolinen taho voisi siinä olla avuksi. Miehet halusivat pitää kontrollin tilanteesta itsellään, ja tämä voi olla yksi syy siihen, että miehet eivät välttämättä hakeneet apua väkivaltakokemuksen käsittelyyn lainkaan. Olisi mielenkiintoista tietää, millaisia mieheyden käsityksiä miesten puheiden takaa löytyy. Puhetavat ja oma käsitys tilanteesta voivat myös vaikuttaa paljon siihen, hakevatko miehet apua tilanteeseensa lainkaan.

Olen onnistunut vastaamaan tutkimuskysymyksiini, sillä miehet puhuivat juuri niistä asioista, joista olin kiinnostunut alun perin tutkielmassani. Tutkimukseni vahvuus löytyy laajasta aineistosta, ja miesten arvokkaista kokemuksista. Tärkeintä minulle on ollut tuoda miesten kokemuksia esiin, jotta asiasta voitaisiin keskustella enemmän ja avoimemmin. Tutkimuksessani kehitettävää olisi ollut menetelmien käytössä: en kyennyt haluamallani tavalla käyttämään esimerkiksi narratiivisuutta, osittain johtuen tunnistettavuuden ongelmasta. Aiemman tutkimuksen yhdistämistä omiin tuloksiini olisin voinut hioa vielä tarkemmin, mutta tähän minul-

la ei valitettavasti ole ollut riittävästi aikaa. Uskon kuitenkin saaneeni perustietoa miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta. Näyttää selvältä, että aihettani tulisi selvittää vielä lisää, sillä miesten kokemuksiin perustuvaa tutkimusta ei vielä ole tehty kovin paljon. Perustutkimus miesten kokemuksista parisuhdeväkivallan kokijoina loistaa poissaolollaan, ainakin toistaiseksi. Tiedän, että tätä kirjoittaessani ainakin kaksi muuta samankaltaiseen aiheeseen pureutuvaa pro gradu -tutkielmaa on tekeillä. Mielestäni on hienoa, että miesten kokemuksia aletaan tutkia enemmän, sillä miehillä näyttää olevan suuri tarve puhua kokemuksistaan.

Olisi hienoa, jos miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta voitaisiin tutkia laajemmalla otoksella. Tärkeää olisi tutkia miehiä erityisenä, omana joukkonaan, ja huomioida miehisyyden erityispiirteet väkivallan kokemisessa. Miehiä on syytä tutkia siten, että vertailuryhmänä eivät ole naiset, vaan vaikkapa miehet, jotka eivät ole kokeneet parisuhdeväkivaltaa (Hines & Malley-Morrison 2001). Miesten kokemuksia on selvitettävä, jotta ymmärrettäisiin mieheyttä suhteessa laajempaan väkivallan kontekstiin: miehet tekevät edelleen suuren osan kaikista väkivallan teoista, mutta he myös kokevat väkivaltaa parisuhteessa. Uskon, että väkivallan uhrina oleminen voi olla yksi syy myös siihen, että miehet käyttävät väkivaltaa. Aineistossani tuli esille, että muutamilla miehillä oli kokemuksia väkivallasta muun muassa lapsuuden perheessä koettuna. He kertoivat, että väkivallan kokemukset lapsuudesta todennäköisesti vaikuttavat siihen, että he ovat aikuisiällä ”joutuneet” väkivaltaiseen suhteeseen. Miesten kokemuksista olisi hyvä tehdä pitkittäistutkimusta, sillä näen, että väkivallan konteksti miesten elämässä on jonkinlainen jatkumo.

Oman tutkimusprosessini aikana olen kokenut, että aihe on mielenkiintoinen, ja vaikka raakoja väkivaltakokemuksia on raskasta kuunnella, olen kokenut, että aiheen tutkiminen on arvokasta. Suurin osa tutkimukseni miehistä kertoi, ettei heillä ole ollut tilaisuuksia tai mahdollisuuksia puhua kokemastaan väkivallasta. Voi olla, että miesten kokemuksille ei ole kyetty olemaan tarpeeksi avoimia. Toisaalta heidän kokemuksiaan ei aina uskottu ja väkivalta jäi sen vuoksi salaisuudeksi. Asian tarkastelu objektiivisesti ei ole aina helppoa, sillä tuskin kukaan pystyy täysin irtautumaan siitä kulttuurisesta ja sosiaalisesta kontekstista, jossa elämme.

Väistämättäkin käsitykset mieheydestä, miehenä elämisestä ja miehien suhteesta muihin vaikuttavat siihen, miten suhtaudumme väkivaltaan. Itseäni prosessissa on auttanut valtavasti keskustelut ohjaavan opettajani, muiden opettajien, työkavereideni ja läheisten kanssa. Aiheen käsittely keskustelemalla ja peilaamalla sitä muiden ajatusten kanssa on auttanut minua näkemään omassa tutkimuksessani monia erilaisia puolia. Jollain tavalla tutkimuksen tekeminen aiheesta on vaatinut myös apua itselleni: yksin tämän aiheen pohtiminen olisi ollut aivan liian raskasta ja vaikeaa. Olen löytänyt voimia tutkimuksen tekemiseen myös erinomaisista sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksista, joita Suomessa on tehty (mm. Husso 2003, Notko 2011, Nyqvist 2004). Tutkimusprosessi on ollut itselleni pitkä matka, jolla olen oppinut valtavasti väkivallasta. Haluan lopuksi kiittää vielä miehiä, jotka antoivat omat kokemuksensa tutkimukseeni käyttöön. Miesten tarinat ovat tutkimukseni suola, ja toivon, että olen onnistunut pitämään ne koko ajan myös tämän raportin keskiössä miehiä kunnioittavalla tavalla.

LÄHTEET

Addis Michael E. & Mahalik James R.: Men, Masculinity and the Context of Help Seeking. *American Psychologist* 2003, 58 (1), 5-14.

Ansara Donna & Hindin Michelle J.: Psychosocial Consequences of Intimate Partner Violence for Women and Men in Canada. *Journal of Interpersonal Violence* 2011, 26 (8), 1628–1645.

Archer John: Sex Differences in Aggression Between Partners: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin* 2000, 126 (5), 651–680.

Boonzaier Floretta: "If the Man Says you Must Sit, Then you Must Sit": The Relational Construction of Woman Abuse: Gender, Subjectivity and Violence. *Feminism & Psychology* 2008, 183 (18), 182–206.

Coker Ann L, Davis Keith E., Arias Ileana, Desai Sujata, Sanderson Maureen, Brandt Heather & Smith Paige H. : Physical and Mental Health Effects of Intimate Partner Violence for Men and Women. *American Journal of Preventive Medicine*, 2002, 23(4), 260–268.

Dalute Colette & Lightfoot Cynthia: *Narrative Analysis*. Sage, Lontoo 2004.

Dobash Russel P. & Dobash R. Emerson: Women's Violence to Men in Intimate Relationships: Working on a puzzle. *British Journal of Criminology* 2004, 44(3), 324–349.

Drijber Babette C, Reijnders Udo J. L. & Ceelen Manon: Male Victims of Domestic Violence. *Journal of Family Violence* 2013, 28, 173–178.

Durfee Alesha: "I'm Not a Victim, She's an Abuser": Masculinity, Victimization and Protection Orders. *Gender and Society* 2011, 25(3), 316–334.

Dutton, Donald G.: *Rethinking Domestic Violence*. UBC Press, Vancouver. 2006.

Elliott Jane: *Using Narrative in Social Research*. Sage, Lontoo 2005.

Flinck Aune: *Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana: Rikottu lemменmarja. Väitöskirja*. Tampereen yliopisto 2006.

Gergen, Mary: *Once Upon a Time: A Narratologist's Tale*. Teoksessa Dalute Colette & Lightfoot Cynthia: *Narrative Analysis*. Sage, Lontoo 2004, 267–286.

Hearn Jeff: *Miesten tuntemiinsa naisiin kohdistama väkivalta kriittisen tutkimuksen kohteena*. Teoksessa Jokinen Arto: *Mies ja muutos - kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere University Press, Tampere 1999, 237–265.

Heiskanen Markku & Piispa Minna: *Usko, toivo, hakkaus: kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta*. Tilastokeskus, Helsinki 1998.

Heiskanen Markku & Ruuskanen Elina: Tuhansien iskujen maa: miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI). Julkaisusarja No. 66. Helsinki 2010.

Hines Denise A. & Malley-Morrison Kathleen: Psychological Effect of Partner Abuse Against Men: A Neglected Research Area. *Psychology of Men & Masculinity* 2001, 2 (2), 75–85.

Holma Juha M. & Wahlström Jarl (toim): Iskuryhmä: Miesten puhetta Vaihtoehto väkivalalle -ryhmissä. Yliopistopaino, Helsinki 2005.

Husso Marita: Parisuhdeväkivalta: lyötyjen aika ja tila. Vastapaino, Tampere 2003.

Husso Marita, Keskinen Suvi & Ronkainen Suvi: Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus. *Tieteessä tapahtuu* 2012, 6, 59-64.

Hyvärinen Matti & Löyttyniemi Varpu: Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusu vuori Johanna & Tiittula Liisa (toim): Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere 2005, 157–184.

Hänninen Vilma: Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampereen yliopisto, Tampere 2002.

Johnson Micahel P.: Patriarchal Terrorism and Common Couple Violence: Two Forms of Violence Against Women. *Journal of Marriage and Family* 1995, 57 (2), 283–294.

Johnson Michael P.: Typology of domestic violence: Intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence. Northeastern University Press, Hanover 2008.

Jokinen Arto: Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere University Press, Tampere 2000.

Juvonen Tuula: Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia. Vastapaino, Tampere 2002.

Järventie Irmeli: Selviytyä hengiltä: sosiaalipsykologinen ja sosiaalipsykiatrinen näkökulma itsemurhiin. Gummerus, Jyväskylä 1993.

Kaittila Anniina & Nyqvist Leo: Taloudellinen väkivalta parisuhteessa - kirjallisuuskatsaus. *Janus* 2014, 22(3), 262–278.

Keskinen Suvi: Näkyvissä ja näkymättömissä: Väkivalta perheammattilaisen työskentelyssä. Teoksessa Näre Sari & Ronkainen Suvi (toim.): Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Juvenes Print, Tampere 2008, 311–343.

Keskinen Suvi: Sukupuolistunut väkivalta. Teoksessa Juvonen Tuula, Rossi Leena Maija & Saresma Tuija: Käsikirja sukupuoleen. Vastapaino, Tampere 2010, 243–254.

Kivivuori Janne: Feministinen väkivaltatutkimus: akateeminen liike ja ongelmallinen teoria. *Tieteessä tapahtuu* 5, 2012, 24–38.

Kuula Arja: Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino, Tampere 2006.

Laitinen Merja: Häväistyt ruumit, rikotut mielet: tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen miesten ja naisten elämästä. Vastapaino, Tampere 2004.

Lieblich Amia, Tuval-Mashiach Rivka & Zilber Tamar: Narrative Research. Sage, Lontoo 1998.

Magdol Lynn, Moffitt Terrie E., Caspi Avshalom, Newman Denise L., Silva Phil A., Fagan Jeffrey: Gender Differences in Partner Violence in a Birth Cohort of 21-Year-Olds: Bridging the Gap Between Clinical and Epidemiological Approaches. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 1997, 65 (1), 68–78.

Miehet naisten tekemän väkivallan kohteina. Ensi- ja turvakotien liitto ry, Internet-sivut. http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/naiset_vakivallan_tekijoina/miehet_naisten_tekeman_vakivalla/. Viitattu 28.10.2013.

Niemi Johanna: Naisia, miehiä ja sukupuolia. *Tieteessä tapahtuu* 2013, 1, 38–41.

Miller, Robert: Narrative Approach. Teoksessa Miller Robert L. & Brewer John D.: *The A-Z of Social Research*. Sage, Lontoo 2003, 208–211.

Mustonen Kirsi & Palmu Antti: Väkivalta ja väkivaltatyö. Teoksessa Ensi- ja turvakotien liitto ry: *Sanasta miestä*. Pekan Offset Oy, Helsinki 2006, 34–43.

Naisen musta raivo. MOT-ohjelma Ylen elävässä arkistossa. Julkaistu 23.2.2012. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/02/24/naiseuden-pimea-puoli>. Viitattu 27.4.2016.

Notko Marianne: Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. Väitöskirja, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto 2011.

Nowinski Sabrina N. & Bowen Erica: Partner Violence against heterosexual and gay men: Prevalence and correlates. *Aggression and Violent Behavior* 2011, 17, 36–52.

Nyqvist Leo: Sukupuoli parisuhdeväkivallan ammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa Kuronen Marjo, Nyqvist Leo & Petrelius Päivi: *Sukupuoli ja sosiaalityö*. PS-Kustannus, Juva 2004, 101–130.

Nyqvist Leo: Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiaskastyöstä. *Painosalama Oy, Turku* 2001.

Näre Sari & Ronkainen Suvi: Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Näre Sari & Ronkainen Suvi (toim): *Paljastettu intiimi: Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Juvenes Print, Tampere 2008, 7–40.

O'Brien Rosalee, Hunt Kate & Hart Graham: 'It's caveman stuff, but that is to a certain extent how men operate': men's accounts of masculinity and help seeking. *Social Science & Medicine* 2005, 61 (3), 503–516.

Piispa Minna & Heiskanen Markku: Väkivallan hinta: Naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa. Tilastokeskus: sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki 2000.

Piispa Minna, Heiskanen Markku & Kääriäinen Juha & Sirén Reino: Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspolittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivat Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI). Julkaisu-sarja numero 51, 2006.

Rikoslaki. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>. Viitattu 11.4.2016.

Ronkainen Sivi: Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskunapolitiikka 2008, 73 (4), 388–401.

Ruusuvuori Johanna & Tiittula Liisa: Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori Johanna & Tiittula Liisa (toim.): Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere 2005, 19–46.

Salmi Venla: Kohti monimuotoista parisuhdeväkivaltatutkimusta. Oikeus 2009, 2, 119–137.

Snyder, R. Claire: What is Third-Wave Feminism? A New Directions Essay. Signs, 2008, 34, 175–196.

Squire Corinne, Andrews Molly & Tamboukou Maria: Introduction: What is Narrative Research? Teoksessa Doing Narrative Research. Sage, Lontoo 2008, 1–22.

Straus Murray A.: Current Controversies and Prevalence Concerning Female Offenders of Intimate Partner Violence: Why the Overwhelming Evidence on Partner Physical Violence by Women Has Not Been Perceived and Is Often Denied. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 2009, 18, 552–571.

Säävälä Hannu, Nyqvist Leo & Salonen Santtu: Väkivallan olemus. Teoksessa Oulun Ensi- ja turvakoti Ry: Mies varikolle - Apua lähisuhdeväkivaltaan. Kalevaprint Oy, Oulu 2006, 17–29.

Tutkimuseettinen lautakunta: Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki 2009.

Törrönen Hannele (toim.): Vaiettu naiseus. Karisto, Hämeenlinna 2009.

Violence against Men: men's experiences of interpersonal violence in Germany. Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth, Berliini 2004. <http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Abteilung4/Pdf-Anlagen/kurzfassung-gewalt-maenner-englisch.pdf>. Viitattu 9.4.2016.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelupyyntö

Hei, mies!

Oletko kokenut väkivaltaa entisessä tai nykyisessä parisuhteessa? Teen gradua miesten kohtaamasta parisuhdeväkivallasta Jyväskylän yliopistossa. Olen kiinnostunut kaikenlaisista väkivaltakokemuksista parisuhteessa, en ole siis rajannut tutkimusta koskemaan pelkästään fyysistä väkivaltaa. Tutkimukseeni voit tulla mukaan kirjoittamalla itse kirjoituksen kokemuksistasi, tai voit tulla myös haastateltavaksi. Tutkimukseen voi osallistua täysin nimettömänä lähettämällä kirjoituksen sähköpostitse ja voin tehdä haastatteluja myös Skypen tai puhelimen välityksellä. Valmiiseen työhön ei tule tietoja, josta yksittäisen henkilön voisi tunnistaa ja olen tutkijana salassapitovelvollinen. Jos kiinnostuit, olethan yhteydessä minuun sähköpostitse, niin sovitaan tutkimukseen osallistumisesta! Yhteydenotot ja lisätietoja: (sähköpostiosoite)

Liite 2. Haastattelukysymykset

1. Kuvaa yhtä tai useampaa tilannetta, jossa väkivaltaa tapahtui. Mitä sen jälkeen tapahtui?
2. Miten kauan olet ollut / olit suhteessa, jossa on ollut väkivaltaa?
3. Oletko itse käyttänyt väkivaltaa parisuhteessa?
4. Millaista koet väkivallan olleen? Kuvaile adjektiivein.
5. Millaisia väkivallan muotoja suhteessa ilmeni?
6. Millaisia seurauksia koet väkivallalla olleen itsellesi?